

- 275 Arvernisque canis, Sidoniana chelys. Aⁿ
 Cura mihi dudum fuerat puerilibus annis,
 50 Versibus assiduum concelebrare melos.
 Scribere quas etiam simulavit fabula partes,
 Et per inane fretum sub levitate rapi.
 Quæ cum nostra tibi fragilis cecinisset arundo,
 Et mihi, chare, tuus sæpe faveret amor;
 55 O utinam malles, dixisti, rectius hujus
 Ad Domini laudes flectere vocis iter!
 Et, quia nomen habes, quo te vocitamus, Ara-
 [tor,
 Non abstrusa tibi sit, sed aperta seges
 Constitui, fateor, si quando forte mererer
 60 Ingenii fructus ad meliora sequi,
 Quo te cunq̄ue loci contingeret esse, virorum
 Maxime, transmitti, quod modularer, opus. B
 Jam stimulat promissa dies, ut debita tandem
 Contractusque meos solvere, docte, velim.
 65 Some, quod ex nitido libavimus æqu re car-
 [men,
 Et licet exiguus suscipe gratus aquas.
 Oceanus rorum spatio manet altus in illo,
 De quo vix laticem traximus ore brevem.
 Namque ego, Romanæ caulis permixtus amœ-
 [nis
 70 Ecclesiæ, tonso vertice factus ovis,
 276 Pascus lata videns, et aprica volumina
 [Christi,
 Quærelam gustu tangere cuncta meo.
 Et nunc, Davidicis associatus floribus, odas
- Mandere, nunc Oenesin mens cupiebat edax.
 75 Cumque simul violas et litia carpere malleo,
 Quæ vetus atque notus congeminavit odor,
 Incidit ille mihi, quem regula nominat Actus,
 Messis apostolicæ plenus in orbe liber.
 In quo nos Dominus, Petro piscante, lavavit
 80 De gremio salsi cæruleique maris.
 Ostensaque dedit cælestis imagine navem,
 Gentibus assumptis, exsaturare famem.
 Hujus ab historiâ produxi carmina tiro,
 Pastorique meo sedulos ora dedi.
 85 Largius auxilio qui fert nova verba canenti,
 De quo nemo potest, hoc sine, digna loqui.
 Quæ Patri egregio patuerunt tradita papæ,
 Scriniaque Ecclesiæ condita rite gerunt.
 Eia age! susceptos celebret collata libros.
 90 Mercedis pretium causa superna dabit.
 Sunt quia pontifices in religione magistri,
 Gallia quos multos dat studiosa bonos.
 Est ubi Firminus, venerabilis ille sacerdos,
 Pascere qui populam dogmatis ore potest.
 95 277 Hujus ad Italiæ tendit laudatio fines,
 Atque ultra patriam gloria nomen habet.
 Ne dubita, quia grata forent documenta probe-
 [tis.
 Sedis apostolicæ quæ placuere viro.
 Nec te nempe putes cariturum munere famam,
 100 Hæc, prælata operi, scripta quod edis tibi.
 Illius ambo simuli, quo pagina venerit ista,
 Partheniumque decus semper in ore foret.

NOTÆ.

- in epist. ad eum. vs. 2. Sunt et alia in Aratore C
 exempla. De Licentio vide Fabric. Bibl. med. et inf.
 Latin., lib. xi, p. 869. Decentius aut in poetis Chri-
 stianis numeretur, alii videant. Posset forte quis
 suspicari *decentius* esse a *decens*, ita ut prima præter
 morem præducatur, qualia in Aratore peccata satis
 sunt frequentia, sed tum sequenti versu *canit* scri-
 bendum.
 47. *Manavit*] Et hic in quantitate primæ vitium
 est.
 48. *Sidoniana*] In cod. Remensi, unde Sirmondus
 edidit, lacuna est: tantum in eo legitur.... *niana*
celes. Versum mutilum Harduinus certa, quam in
 textum recepi, conjectura explevit, intelligitque Si-
 donium Arvernorum præulem. Vide præfat. ad Sir-
 mondi opera.
58. *Seges*] Vide ad epist. ad Florian., vs. 1.
 68. *Brevem*] Exiguam. Vide Cannegieterum, Dis-
 sert. de Aviano, p. 314; Wopkens. ad Sedul. II, 278.
 71. *Volumina*] Parum apta hæc vox *caulis*, et *pa-*
scuis, rectiusque in metaphora debuisset persistere,
 neque convenit epitheton *aprica*. Sed forte simili ele-
 gantia hæc dicta, ut mox vs. 75, *odas mandere*.
 73. *Davidicis*] Sirmondus edidit *Davidicis*. Vide ad
 Sedul. I, 7.
 82. *Exsaturare*] Ex Sirmondi conjectura reposui;
 in cod. est, *es saturitate*.
 87. *Patuerunt*] Forte *placuerunt*. Cætera confer
 præfationem.
 92. *Bonos*] Forte *bonis*.

ANNO DOMINI DL.

VICTOR

EPISCOPUS CAPUANUS.

PRÆFATIO VICTORIS EPISCOPI CAPUANI IN EVANGELICAS HARMONIAS AMMONII.

- I. Dum fortuito in manus meas incideret unum ex D
 quatuor Evangelium e mpo. itum, et ab ente titulo,
 non in eirem nomen auctoris, diligenter inquirens,
 quæ gesta vel dicta Domini et Salvatoris nostri,
 evangelica lectione discreta, in ordinem quo se con-
 sequi videbantur, non minimo studii labore rede-

gerit, reperi Ammonium quemdam Alexandrinum, qui Canonum quoque Evangelii fertur inventor, Matthæi Evangelio reliquorum trium excerpta junxisse, ac in unam seriem Evangelium nexuisse; sicut Eusebius episcopus Carpiano cuidam scribens, in præfatione editionis suæ qua canones memorati Evangelii edidit, supradicti viri imitatus studium, refert in hunc modum: *Ammonius quidam Alexandrinus multum, ut arbor, laboris et studii impendens, unum ex quatuor nobis reliquit Evangelium.* Ex historia quoque ejus colligitur, quod Tatianus vir eruditissimus, et orator illius temporis clarissimus, unum ex quatuor compaginaverit Evangelium, cui titulum *ΔΙΑΠΕΝΤΕ* (a) imposuit. Hic beati Justini philosophi et martyris, dum adhuc viveret, discipulus fuit: quo migrante ad Dominum cum palma martyrii, magistri sanctam deserens disciplinam, et doctrinæ supercilio elatus, lapsus in Encratitarum hæresim, Marcionis potius amplexus errorem, quam Justini Christiani philosophi veritatem, suæ vitæ perniciosus exstitit, assrens inter alia, nuptias et stupra pari crimini subjacere.

II. Sed et dictis apostolicis manus profanæ emendationis, vel (ut dicam verius) corruptionis dicitur intolisse. Sed quia et hominum perfidorum (Christi Dei nostri operante potentia) confessione vel opere, sæpe triumphat gloria veritatis (nam et demones Christum fitebantur; et filii Scevæ in Actibus apostolorum in nomine Jesu, quem Paulus prædicaret, dæmonia fugabant); Tatianus quoque, licet profanis implicitis erroribus, non inutile tamen exhibens studiosis exemplum, hoc Evangelium (ut mihi videtur) solerti compaginatione disposuit. Et forsitan adhuc beati Justini adhærens lateri, illius eruditionis merito, hoc opus explicuit. Arbitror enim propterea non Ammonii, sed hujus esse editionem memorati voluminis: quod Ammonius Matthæi fertur relationi, evangeliarum reliquorum relationem discreto annexuisse sermone; hic vero sancti Lucæ principia assumpta, licet ex maxima parte Evangelio sancti Matthæi, reliquorum trium dicta junxerit: ut jure ambigi possit utrum Ammonii an Tatiani inventio ejusdem operis debeat æstimari. Verumtamen, vel si jam hæresiarches hujus editionis auctor existit Tatianus, verba Domini mei cognoscens, libenter amplector interpretationem: si fuisset ejus propria, procul abjicerem. Nam et Contra Gentiles magnificos libros edidisse narratur.

III. Hoc igitur Evangelium, cum absque numeris reperissem, quos Ammonius mirabili studio reperit; Eusebius vero Cæsareæ episcopus Palæstinæ, ab eo

accipiens exemplum, diligenter excoluit, quibus communiter ab evangelistis dicta propriis sunt notulis declarata; Domino adjuvante, studium laboris impendi, ut memoratos numeros per loca congrua diligenter assitgerem. Quod si dubitatio alicujus verbi fortasse provenerit, ex apposis numeris ad plenariam recurrens quilibet Evangelii lectionem, an et ibidem ita se sermo habeat de quo ambiguitas provenerat, ineunctanter inveniat, et absque scrupulo studiosi mens segura hoc possit uti volumine. Quod etsi a compositi hujus auctore voluminis cum numeris editum fuit, sed transcribentium desidiosa onissi putantur, nos tamen in eo suavis labore versati, quæ opera solet novella præsumi. Sciendum sane quod hic numerus canonicus, usque ad denariam perveniat quantitatem. Neque scribentis voluntate horum numerorum summa delixa est, sed ratione et regula naturali ab Ammonio inventa est sagaciter. Neque enim aut infra denarium, aut ultra poterit ullo modo alius numerus reperiri, qui quatuor evangelistarum dicta communia aut propria valeat explicare. Quod præsentis facile potest exemplo probari. Nam aut omnes quatuor sibi concordare necesse est; aut Matthæus, Marcus, Lucasque sibi conveniunt; aut Matthæo Joannes consentit; aut Matthæus Lucæ concordat; aut Matthæus cum Marco eadem loquitur; aut Marcus cum Luca et Joanne propria loquitur; aut Marcus cum Joanne similibus loquitur; aut Marcus cum Luca, eadem narrat; aut Lucas cum Joanne discrepantia refert; aut singuli propria veniuntur exponere.

IV. In quatuor igitur evangelistis, evidenti numerorum ratione monstratum est, quod non valet communis propriaque relatio ultra progredi, at intra denariam contrahi quantitatem. Quos tamen canones breviter subter adnexui, quibus unusquisque canon numeris declaratur; vel ut manifestius fiat in quo canone qui evangelistæ communia vel propria dixerint, facile lector inveniat. Ordinem vero quem in canonum ratione digessimus, ad hoc exseruimus, ut sola probatio fieret, rationabiliter denarii summam fuisse conscriptam. Nam quæ s t eorum positio, breviter, ut diximus, infra notari curavimus. Ipsos quoque numeros in unum pariter congregatos, in modum quo eos sanctus Hieronymus digessit, curavi describere, juxta seriem duntaxat qua totius Evangelii hujus lectio explicatur; ut qui eadem vel alia, aut ubi propria evangelistæ protulerint, memoratos numeros prius curiosos lector, si velit, inspiciens, facile, ex nota numeris, reperta comprobet lectione: sanctam et beatissimam Trinitatem precantes ut nos

(a) Fabricius in Cod. Apocr. N. T., tom. I, pag. 379, conjicit ex abbreviata scriptura *diatess.* peperam factum *diapente*: repugnante nimirum vel ipso Victore interprete, ut Eusebii, Hieronymi aliorumque veterum testimonia omittamus. Itaque Victoris verba l. c. in medium adducens idem Fabricius, pro *diapente* rescribit *diatessaron*? Observat præterea Casaubonium, ad Baron. xiii, 2, pag. 211, eumque secutum Itigium de Hæresiarch. pag.

201, maluisse apud Victorem *διὰ πάντων*. Cæterum non defuisse viros doctos agnoscit, quibus probata fuerit Victoriana lectio hactenus vulgata; eo scilicet nomine quod Tatianum præter quatuor Evangelia, Evangelii quoque ad Hebræos rationem habuisse putarint. Videsis Grotium in not. ad Matth., sub init.; G. J. Vossium dissert. de geneal. Christi, pag. 17, et Simonium Hist. crit. text. N. T., pag. 74.

in veritate Scripturarum suarum erudire dignetur, et a peccatis, omnia probemus secundum Paulum (1 Thess. v, 21), et quæ sunt bona sectemur.

AMMONII ALEXANDRINI

EVANGELICÆ HARMONIÆ,

INTERPRETE VICTORE EPISCOPO CAPUANO.

PRÆFATIO.

LUC. 1, 1-4. Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem quæ in nobis completa sunt rerum, sicut tradiderunt nobis qui ab initio viderunt, et ministri fuerunt sermonis: visum est et mihi assecuto a principio, de omnibus diligenter ex ordine tibi scribere, optime Theophile, ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem.

CAPUT PRIMUM.

In principio erat verbum, Deus apud Deum, per quem facta sunt omnia.

JOAN. 1, 1-5. In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil quod factum est. In ipso vita erat, et vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt.

CAPUT II.

De sacerdotio Zachariæ.

LUC. 1, 5-25. Fuit in diebus Herodis regis Judææ, sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia; et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen ejus Elisabeth. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini, sine querela. Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini. Et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incensi. Apparuit autem illi angelus Domini, stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est, videns; et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est precatio tua; et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem. Et erit gaudium tibi et exultatio; et multi in navitate ejus gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino; et vinum et sicram non bibet. Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ. Et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum: et ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, parare Domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? ego sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. Et

respondens angelus, dixit ei: Ego sum Gabriel, qui adesto ante Deum; et missus sum loqui ad te, et hoc tibi evangelizare. Et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. Et erat plebs exspectans Zachariam: et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad eos. Et cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies officii ejus, cum abiit in domum suam. Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor ejus, et occultabat se mensibus quinque, dicens: Quia sic mihi fecit Dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

CAPUT III.

Angelus Gabriel ad Mariam loquitur.

LUC. 1, 26-36. In mense autem sexto missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Joseph, de domo David; et nomen virginis, Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus: Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Dominum. Ecce concipies et paries filium in utero; et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur: et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis. Dixit Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua; et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omnia verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini; fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione, in civitatem Juda: et intravit in domum Zachariæ, et salutavit Elisabeth. Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exsultavit infans in utero ejus. Et repleta est Spiritu sancto Elisabeth, et exclamavit voce magna, et dixit ei: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat

mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo. * Et beata quæ credit, quoniam perficietur ea quæ dicta sunt ei a Domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum: et exsultavit spiritus meus in Domino salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ; ecce enim ex hac beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus. Et misericordia ejus in progenies, et progenies, timen- tibus eum. Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanens. Suscepit Israel pueram suam, memorari misericordie suæ. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in sæcula. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus; et reversa est in domum suam.

CAPUT IV.

De natiuitate Joannis Baptistæ.

Luc. I, 57-80. Et factum est tempus partendi, et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati ejus, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Et factum est in die octauis, venerunt circumcidere puerum; et vocabant eum nomine patris sui, Zachariam. Et respondens mater ejus, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Joannes. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Inmuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum; et postulans pugillarem scripsit dicens: Joannes est nomen ejus. Et mirati sunt universi. Apertum est autem illi os ejus, et lingua ejus; et loquebatur, benedicens Deum. Et factus est timor super vicinos eorum; et super omnia montana Judæe divulgantur omnia verba hæc. Et posuerunt omnes qui audierunt, in corde suo, dicentes: Quis, putas, puer iste erit? Et enim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu sancto, et prophetauit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, et fecit redemptionem plebi suæ. Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum qui a sæculo sunt, prophetarum ejus: Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos: Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti. Jururandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, datum se nobis: Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate et iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris. Et tu, puer, Propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini, parare vias ejus: Ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum: Per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriens ex alto: Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes

A-nostros in viam pacis. Puer autem crescebat, et confortabatur Spiritu: et erat in desertis u que in diem ostensionis suæ ad Israëli.

CAPUT V.

De generatione, vel natiuitate Christi.

MATTH. I, 1-16. Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam, et fratres ejus. Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rhab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Uria. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abia. Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Hezechiam. Hezechias autem genuit Manasson. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam. Josias autem genuit Jechoniam et fratres ejus, in transmigratione Babilonis. Et post transmigrationem Babilonis, Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zerobabel. Zerobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus. — Loc. III, 34-38. Abraham autem fuit filius Thare. Qui fuit Nachor. Qui fuit Seruech. Qui fuit Ragan. Qui fuit Phaleg. Qui fuit Heber. Qui fuit Sale. Qui fuit Cainan. Qui fuit Arphaxat. Qui fuit Sem. Qui fuit Noe. Qui fuit Lamech. Qui fuit Mathusale. Qui fuit Enoch. Qui fuit Jareth. Qui fuit Malelehel. Qui fuit Enos. Qui fuit Seth. Qui fuit Adam. Qui fuit Dei. — MATTH. I, 17-25. Omnes ergo generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim. Et a David usque ad transmigrationem Babilonis, generationes quatuordecim. Et a transmigratione Babilonis usque ad Christum, generationes quatuordecim. Christi autem generatio sic erat: Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam conuenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini in somnis apparuit ei dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum

est a Domino per prophetam, dicentem : Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium; et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus (*Isa. vii, 14*). Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, et accepit conjugem suam. Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum; et vocavit nomen ejus Jesum. — *Luc. ii, 1-7*. Factum est autem in illis diebus, exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio prima facta est a præside Syria Cyrino. Et ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Joseph a Galilæa de civitate Nazareth, in Judæam in civitatem David quæ vocatur Bethleem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur, cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio.

CAPUT VI.

Angelus apparuit pastoribus.

Luc. ii, 7-20. Et pastores erant in regione eadem, vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suam. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus : Nolite timere : ecce ego evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo : quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David. Et hoc vobis signum : invenietis infantem pannis involutum, et positum in præsepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ celestis, laudantium Deum, et dicentium : Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in cælum, pastores loquebantur ad invicem : Transeamus usque Bethleem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam, et Joseph, et infantem positum in præsepio. Videntes autem, cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierant mirati sunt, et de his quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores, glorificantes et laudantes Deum in omnibus quæ audierant et viderant, sicut dictum est ad illos.

CAPUT VII.

Circumcisio Domini. Jesus inducitur in templum.

Luc. ii, 21-39. Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcidere puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purificationis ejus secundum legem Moysi (*Lev. xi,*

6), tulerunt illum in Jerusalem ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini : Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur (*Exod. xiii, 2*); et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum (*Lev. xii, 8*). Et ecce homo erat in Jerusalem cui nomen Simeon : et homo iste justus et timoratus, expectans consolationem Israel; et Spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit : Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace; quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum : Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel. Et erat pater ejus et mater mirantes super his quæ dicebantur de illo, et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus : Ecce positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicatur. Et tuam ipsius animam perforabit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser. Hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejunis et obsecrationibus serviens nocte ac die. Et hæc, ipsa hora superveniens, constabatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Hierusalem. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazareth.

CAPUT VIII.

De magis qui venerunt ab Oriente.

Matth. ii, 1-12. Cum ergo natus esset Jesus in Bethleem Judææ, in diebus Herodis regis, ecce magi ab Oriente venerunt Hierosolymam dicentes : Ubi est qui natus est rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est, et omnis Hierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt : In Bethleem Judææ; Sic enim scriptum est per prophetam : Et tu Bethleem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel (*Mich. v, 2*). Tunc Herodes clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis; et mittens illos in Bethleem, dixit : Ite et interrogate diligenter de puero; et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella quam viderant in Oriente

* Ut in textu hodierno, τῆς Ἰουδαίας. Sic mox, infra, γ. 5. Vulg., *Juda*.

antecebat eos, usque dum veniens staret supra A ubi erat puer. Videntes autem stellam, gavisunt gaudio^a valde. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus: et procidentes adoraverunt eum. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

CAPUT IX.

Fugatus Jesus, et parentes ejus in Ægyptum.

MATTH. II, 13-15. Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi; futurum est enim ut Herodes querat pueram ad perdendum eam. Qui conurgens, accepit puerum et matrem ejus nocte, et recessit in Ægyptum. Et erat ibi usque ad obitum Herodis; ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam, dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum (Ose. XI, 1).

CAPUT X.

Herodes interficit pueros.

MATTH. II, 16-18. Tunc Herodes videns quoniam illucens esset a magis, iratus est valde; et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethleem et omnibus finibus ejus, a bimato et infra, secundum tempus quod exquisierat a magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per Jeroniam prophetam, dicentem: Vox in Rama audita est; ploratus et ululatus multus: Rachel plorans filios suos; et noluit consolari, quia non sunt (Jer. XXXI, 15).

CAPUT XI.

Jesus revocatur ex Ægypto.

MATTH. II, 19-23. Defuncto autem Herode, ecce apparuit angelus Domini in somnis Joseph in Ægypto, dicens: Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et vade^a in terram Judæ, defuncti enim sunt qui quærebant animam pueri. Qui surgens, accepit puerum et matrem ejus, et venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire; et admonitus in somnis, recessit in partes Galilææ. Et veniens, habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur.

CAPUT XII.

Remansit Jesus in templo Hierosolymis.

LUC. II, 40-52. Puer autem crescebat et confortabatur, plenus sapientia; et gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Hierusalem, in die solemnium Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consecratisque diebus, cum redirent, remansit puer Jesus in Hierusa-

lem: et non cognoverant parentes ejus. *Æstimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos. Et non invenientes, regressi sunt in Hierusalem requirentes eum. Et factum est post triduum, invenerunt eum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos et interrogantem eos. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia et responsis ejus. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili mi, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego, dolentes quærebamus te. Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis, et venit Nazareth, et erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. Et Jesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia apud Deum et homines.*

CAPUT XIII.

Joannes Baptista apparuit in Israel.

LUC. III, 1-5. Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herodes, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituræ et Tracenioidis regionis, et Lysania Abilinae tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna et Caipha, factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium in deserto. Et venit in omnem regionem Jordanis, predicans baptismum penitentiae, in remissionem peccatorum, dicens: — MATTH. III, 1-5; MARC. I, 3-5. Penitentiam agite,

C appropriavit enim regnum colorum. Hic est enim qui dictus est per Isaiam prophetam, dicentem, — LUC. III, 4-6: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur. Et erunt prava in directa, et aspera in vias planas: et videbit omnis caro salutare Dei (Isa. XL, 3-5). — JOAN. I, 5-18. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vè a quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. In propria venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt

D eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis. Joannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic erat^b quem dixi vobis, quia post me venturus est, et ante me factus est, quia prior me erat. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia: quia lex per Moysen data est; gratia

^a Interpretative librarii aliud agentis mendum esse suspicor. Gr. *eis γιν'ισραηλ*, ut in Vulg.

^b Vox ultima desideratur tum in texto, tum in Vul-

gata. Cæterum apud Millium cod. Cant. habet *ειπας υμιν*. Sed supra scribitur *υμιν* alia manu. Videbis ut visis. Wetstenii edit. in hunc locum.

et veritas per Jesum Christum facta est. Deum nemo vidit unquam. Unigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse enarravit. — **MATT. III, 4-10; MARC. 1-6; LUC. III, 7-9.** Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca autem ejus erat locusta et mel silvestre. Tunc exibat ad eum Hierosolyma, et omnis Judæa, et omnis regio circa Jordanem; et baptizabantur in Jordane ab eo, confitentes peccata sua. Videns autem multos Pharisæorum et Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum dignum penitentiae. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quoniam potest Deus ex lapidibus istis suscitare filios Abraham. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, exseindetur, et in ignem mittetur. — **LUC. III, 10-15.** Et interrogabant eum turbæ dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem, dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti; et qui habet escas, similiter faciat. Venerunt et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nilul amplius quam constitutum est vobis, faciatis. Interrogabant eum et milites, dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concupiscitis, neque calumniam faciatis, et contenti estote stipendiis vestris. Extimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus, — **JOAN. 1, 19-25,** Miserrunt Judæi ab Hierosolymis, sacerdotes et levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est, et non negavit; et confessus est: Quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Pro, heu es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his qui inveniunt nos? Quid dicis de te ipso? Ait: Ego sum vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, sicut dixit Isaias propheta (**Isa. XL, 3**). Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. Et interrogaverunt eum, et dixerunt: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta? Respondit eis Joannes, dicens, — **MATT. III, 11, 12; MARC. 1, 7, 8; LUC. III, 16-18; JOAN. 1, 26, 27:** * Ego quidem baptizo vos in aqua, in penitentiam. Qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calcamenta portare. Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igne. Cujus ventilabrum in manu ejus, et permundabit arcam suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa quidem et alia exhortans, evangelizabat populo. — **JOAN. 1, 28.** Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.

CAPUT XIV.

Baptizatur Jesus a Joanne.

MATT. III, 13-17; MARC. 1, 9-11. Tunc venit Jesus

* Vulg., Quia vidi... *σπρτ* quem videris. Neque aliter Græc.

a Galilæa in Jordanem, ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. — **LUC. III, 23.** Et ipse erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph. Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? Respondens autem Jesus dixit ei: Sine modo, sic enim decet nos adimplere omnem justitiam. Tunc dimisit eum. — **LUC. III, 21, 22.** Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante, confestim ascendit de aqua: et ecce aperti sunt ei cæli, et vidit Spiritum Dei descendentem corporali specie sicut columbam, et venientem super se. Et ecce vox de cælis dicens: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi. — **JOAN. 1, 29-34.** Et testimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidistis Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, et mansit super eum; et ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videritis Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Ego vidi, et testimonium perhibui quia hic est Filius Dei.

CAPUT XV.

Ductus est Jesus a spiritu in desertum.

MATT. IV, 1-11; MARC. 1, 12, 13; LUC. IV, 1-15. Tunc Jesus ductus est in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator dixit: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens, dixit: Scriptum est: Non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei (**Deut. VIII, 3**). Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum supra pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tolent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum (**Psal. xc, 11**). Ait illi Dominus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum (**Deut. vi, 16**). Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum. Et dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Tunc dicit ei Jesus: Vade, Satanas; scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies (**Ibid., 15**). — **LUC. IV, 13.** Et consummata omni tentatione, tunc reliquit eum diabolus usque ad tempus. — **MARC. 1, 13.** Erat que cum bestiis. Et ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei.

CAPUT XVI.

Duo discipuli Joannis secuti sunt Jesum.

JOAN. 1, 35-42. Altera die iterum stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo. Et respiciens Jesum ambulans dicit: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et audi ruat eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Jesum. Conversus autem Jesus, et videns eos sequentes se, dicit eis: Quid queritis? Qui dixerunt ei: Rabbi (Quod dicitur interpretatum, Magister), ubi habitas? Dicit eis: Venite, et videte.

Venerunt, et viderunt ubi maneret, et apud eum A manserunt die illo. Hora autem erat quasi decima. Erat autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant a Joanne, et secuti fuerunt eum. Invenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Messiam (quod est interpretatum Christus). Et adduxit eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus, dixit: Tu es Simon filius Joannae: tu vocaberis Cephas (quod interpretatur Petrus).

CAPUT XVII.

De Philippo et Nathanaele.

JOAN. I, 43-51. In crastinum autem voluit exire in Galileam. Et invenit Philippum, et dicit ei Jesus: Sequere me. Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andreæ et Petri. Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, et prophetae, B invenimus Jesum filium Joseph a Nazareth. Et dixit Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni et vide. Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanael: Unde nosci? Respondit Jesus, et dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. Respondit ei Nathanael, et ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel. Respondit Jesus, et dixit ei: Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis? majus his videbis. Et dicit eis: Amen, amen dico vobis, videbitis caelum apertum, et angelos Dei ascendentes C supra Filium hominis. — Luc. iv, 14-15. Et regressus est Jesus in virtute spiritus in Galileam: et fama exiit per universionem regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum, et magnificabatur ab omnibus.

CAPUT XVIII.

In synagoga legit Jesus librum Isaiae.

Luc. iv, 16-21. Et venit Nazareth ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam, et surrexit legere, et traditus est illi liber Isaiae prophetae. Et ut revolvit librum, invenit locum ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me; propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, praedicare captivis remissionem, et caecis visum, dimittere contractos in remissionem, praedicare annum Domini acceptum et diem retributionis (Isa. lxi, 1, 2). Et cum plicasset librum, reddidit ministro, et sedit. Et omnium D in synagoga oculi erant intendentes in eum. Coepit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est haec Scriptura in auribus vestris. — Matth. iv, 17; Marc. i, 15. Exinde coepit Jesus praedicare et dicere: Quoniam impletum est tempus: poenitentiam agite, et credite Evangelio: appropinquavit enim regnum caelorum.

* Gr., ἰσραήλ. Al., ἰσραήλου. Vide Millium tum hic, tum ad Matth. xvi, 17, qui et lectionem Joannae ex antiquis Patribus Latinis profert. S. Hieronymus in nunc locum: « Volant scriptorum vitio depravatam, ut pro Bar Joannu, hoc est, filius Joannis, Barjona scriptum sit, una detracta syllaba. »

CAPUT XIX.

Jesus vocavit Petrum et Andream, Jacobum et Joannem.

MATTH. iv, 18-22. Ambulans autem juxta mare Galilaeae, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare. Erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me; faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedaei et Joannem fratrem ejus, in navi cum Zebedaeo patre eorum, reficientes retia sua, et vocavit eos. Illi autem, statim relictis retibus et patre, secuti sunt eum. — Luc. v, 1-10. Factum est autem cum turbae irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genezaeth, et vidit duas naves stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, et lavabant retia sua. Ascendens autem in unam navium quae erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pussillum: et sedens docebat de navicula turbas. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi: Praeceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt sociis qui erant in alia navi, ut venirent et adjuvarent eos. Et venerunt, et impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus procidit ad genua Jesu dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. Stupor enim circumdederat eum, et omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant: similiter autem Jacobum et Joannem filios Zebedaei, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere: ex hoc eris homines capiens. — JOAN. ii, 11. Et crediderunt in eum discipuli ejus. Luc. v, 11. Et subductis a terra navibus, relictis omnibus, secuti sunt illum.

CAPUT XX.

Jesus vocavit Matthaeum publicanum.

MATTH. ix, 9; Marc. ii, 14; Luc. v, 27-28. Et cum transiret inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthaeum nomine, et ait illi: Sequere me. Et surgens, relictis omnibus secutus est eum.

CAPUT XXI.

Audire Jesus quod Joannes traditus esset, recessit in finibus Zabulon et Nephthalim.

JOAN. iii, 22-36. Post haec venit Jesus et discipuli ejus in terram Judaeam, et illic demorabatur cum eis, et baptizabat. Erat autem et Joannes baptizans in Ennon, juxta Salim: quia aquae multae erant illic,

b Sic editi interpretationis Victorianae, omisissive librorum sive typothetarum incuria, et descendentes; quae tum in Graecis N. T., tum in versionibus existant.

c Haec deerant in aliis editis.

et adveniebant, et baptizabantur : nondum enim missus fuerat in carcerem Joannes. Facta est autem quaestio ex discipulis Joannis cum Judæis de purificatione. Et venerunt ad Joannem, et dixerunt ei : Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat; et omnes veniunt ad eum. Respondit Joannes, et dixit : Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de caelo. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim : Ego non sum Christus, sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam, sponsus est : amicus autem sponsi qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere, me autem minui. Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, et de terra loquitur. Qui de caelo venit, super omnes est. Et quod vidit et audivit, hoc testatur : et testimonium ejus nemo accipit. Qui accepit ejus testimonium, signavit quia Deus verax est. Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. Non enim ad mensuram dat Deus spiritum. Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus. Qui credit in Filium, habet vitam aeternam; qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. — JOAN. IV, 1-3. Ut ergo cognovit Jesus quia audierunt Pharisæi quia Jesus plures discipulos facti et baptizat quam Joannes (quamquam Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus), — MARC. I, 14, et quod Joannes traditus esset, reliquit Judæam, et abiit iterum in Galilæam. — MATTH. IV, 12-16. Cum autem audisset quod Joannes traditus esset, recessit in Galilæam. Et relicta civitate Nazareth, venit et habitavit Capharnaum maritimam in finibus Zabulon, et terra Nephthalim, ut impleretur quod dictum est per Isaiam prophetam : Terra Zabulon et terra Nephthalim, via maris trans Jordanem Galilææ gentium. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam : et sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis (Isa. ix, 1, 2).

CAPUT XXII.

Circuibat Jesus omnes regiones, et sedens in monte elegit duodecim discipulos, et docuit eos de beatitudine regni caelorum, et quæ sequuntur.

MATTH. IV, 23-25. Et circuibat Jesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, et prædicans Evangelium regni, et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio ejus in totam Syriam; et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus et tormentis comprehensos, et qui daemonia habebant et immaticos, et curavit eos. Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, et Decapoli, et Hierosolymis, et Judea, et de trans Jordanem. — LUC. IV, 42-44. Et detinebant illum ne discederet ab eis. Quibus ille ait : Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum. Et cum vidisset turbas. — MATTH. X, 2-4; MARC. III, 13-19; LUC. VI, 13-16, ascendit in montem, et cum sedisset vocavit ad se quos voluit ipse. Et venerunt ad eum, et fecit ut essent duode-

cim cum illo, quos et apostolos nominavit : Simonem quem cognominavit Petrum, et Andream fratrem ejus, et Jacobum Zebedæi, et Joannem fratrem Jacobi, quibus imposuit nomina Boanerges, quod est filii tonitru; Philippum et Bartholomæum, Matthæum et Thomam, Jacobum Alphæi, et Simonem qui vocatur Zelotes, et Judam Jacobi, et Judam Iscariot, qui fuit proditor. — MATTH. V, 1-12; LUC. VI, 20-23. Et accesserunt ad eum discipuli ejus. Et elevans oculos in eos, aperiens os suum, docebat, dicens : Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines, et oderint vos, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes; et cum separaverint vos, et reprobraverint, et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter Filium hominis. Gaudete in illa die, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis : sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos, patres eorum.

CAPUT XXIII.

Increpatio dicitum.

C LUC. VI, 24-26. Verumtamen vae vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. Vae vobis qui saturati estis, quia esurietis. Vae vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. Vae cum benedixerint vobis homines : secundum hæc faciebant prophetis patres eorum. Sed vobis dico qui auditis :

CAPUT XXIV.

Vos estis sal terræ.

MATTH. V, 13; MARC. IX, 49; LUC. XIV, 34. Vos estis sal terræ. Quod si evanuerit sal, in quo salietis? ad nihilum valet ultra, nisi ut projiciatur foras, et conculectur ab hominibus.

CAPUT XXV.

Vos estis lux hujus mundi : et iterum comparationes de præceptis legis.

D MATTH. V, 14-16; MARC. IV, 21; LUC. VIII, 16; XI, 33. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, neque sub lecto, neque in abscondito loco, neque sub vase, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, et glorificent Patrem vestrum qui est in caelis. — MATTH. V, 17-20. Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas : non veni solvere, sed adimplere. Amen quippe dico vobis, donec transeat caelum et terra, iota unum aut unus

^a Al. edit., omnes homines.

apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. Qui autem fecerit et docuerit sic homines, hic magnus vocabitur in regno cælorum. Dico enim vobis quia nisi abundaverit iustitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.

CAPUT XXVI.

Iracundiæ prohibitio.

MATTH. v, 21-22. Audistis quia dictum est antiquis : Non occides : qui autem occiderit, reus erit mortis ^a (Exod. xx, 13; Dent. v, 17). Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.

CAPUT XXVII.

De relinquendo munus ad altare.

MATTH. v, 23-26. Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te : relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc veniens offeres munus tuum. Esto consentiens adversario tuo citò, dum es in via cum eo; ne forte tradat te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

CAPUT XXVIII.

De adulterio concupiscentiæ.

MATTH. v, 27-30. Audistis quia dictum est antiquis : Non mœchaberis (Exod. xx, 14). Ego autem dico vobis quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et projice abs te : expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, et projice abs te : expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

CAPUT XXIX.

De repudio.

MATTH. v, 31-32. Dictum est autem : Quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii (Dent. xxiv, 1). Ego autem dico vobis : quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœcham : et qui dimissam duxerit, adulterat.

CAPUT XXX.

De juramento.

MATTH. v, 33-37. Audistis quia dictum est antiquis : Non pejerabis : redies autem Domino juramenta tua (Exod. xx, 7; Levit. xix, 12; Dent. v, 11). Ego autem dico vobis : Non jurare omnino,

neque per cælum; quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; neque per Hierosolimam, quia civitas est magni regis (Psal. xlvii, 5); neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester : est, est; non, non : quod autem his abundantius est, a malo est.

CAPUT XXXI.

De eo quod scriptum est, oculum pro oculo.

MATTH. v, 38-42; Luc. vi, 29-30. Audistis quia dictum est : Oculum pro oculo, et dentem pro dente (Exod. xxi, 24; Lev. xxiv, 20; Dent. xix, 31). Ego autem dico vobis, non resistere malo : sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram. Et ei qui vult tecum iudicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo alia duo. Qui petit a te, da ei : et volenti mutuari a te, ne avertaris. Et qui auferit quæ tua sunt, ne repetas. — Luc. vi, 31. Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter.

CAPUT XXXII.

De diligendo proximum.

MATTH. v, 43-46; Luc. v, 27-28. Audistis quia dictum est antiquis : Diliges proximum tuum, et odies inimicum tuum (Lev. xix, 18). Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super malos et bonos, et pluit super justos et injustos. — Luc. vi, 32-34. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? Et si bene feceritis his qui bene vobis faciunt, quæ vobis est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his a quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam et peccatores peccatoribus fenerantur, ut recipiant æqualia. — MATTH. v, 47-48. Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt? — Luc. vi, 35-36. Verumtamen diligite inimicos vestros, et benefacite, et mutuum date nihil inde sperantes : et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. Estote ergo misericordes sicut et Pater vester misericors est. Estote ergo vos perfecti sicut et Pater vester celestis perfectus est.

CAPUT XXXIII.

De occulta eleemosyna.

MATTH. vi, 1-4. Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis : alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est. Cum ergo facis elemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te

^a Gr., τῷ πρῶτον. Vulg., iudicio.

autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua A
quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abs-
conso : et Pater tuus, qui videt in absconso, reddet
tibi.

CAPUT XXXIV.

De secreta oratione.

MATTH. VI, 5-15. Et cum oratis, non eritis sicut
hypocritæ, qui amant in synagogis et in angulis
platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus.
Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu
autem cum orabis, intra in cubiculum, et clauso ostio
tuo, ora Patrem tuum in absconso; et Pater tuus,
qui videt in absconso, exaudiet te. Orantes autem
nolite multum loqui, sicut ethnici : putant enim quod
in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari B
eis : scit enim Pater vester quid opus sit vobis, an-
tequam petatis eum. — Luc. XI, 4-4. Tunc dixit
unus ex discipulis ejus ad eum : Domine, doce nos
orare, sicut et Joannes docuit discipulos suos. Et ait
illis : Cum oratis, dicite : Pater noster, qui es in
caelis : sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum
tuum. Fiat voluntas tua, sicut in caelo et in terra.
Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie;
et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem;
sed libera nos a malo. Si enim dimiseritis homi-
nibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester
caelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis ho-
minibus, nec Pater vester dimittet peccata vestra.

CAPUT XXXV.

De occulto jejuniis.

MATTH. VI, 16-18. Cum jejunatis, nolite fieri sicut
hypocritæ, tristes : exterminant enim facies suas, ut
appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis,
quia receperunt mercedem suam. Tu autem cum je-
junas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, ne vi-
dearis hominibus jejunans, sed Patri tuo qui est in
absconso; et Pater tuus, qui videt in absconso, red-
det tibi. — Luc. XII, 32-33. Nolite timere, pusillus grex,
quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.
Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. Facite
vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non
deficientem in caelis.

CAPUT XXXVI.

De non thesaurizando super terram.

MATTH. VI, 19-23. Nolite thesaurizare vobis the-
sauros in terra, ubi ærugo et tinea demolitur, et ubi
fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis
thesauros in caelo, ubi neque ærugo neque tinea de-
molitur, et ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi
enim est thesaurus tuus, ibi est cor tuum. — Luc.
XI, 34-36. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si
fuerit oculus tuus simplex, totum corpus tuum lucidum
erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum
corpus tuum tenebrosam erit. Si ergo lumen quod
in te est tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?

CAPUT XXXVII.

Nemo potest duobus dominis servire.

MATTH. VI, 24. Nemo potest duobus dominis ser-
vire : aut enim unum odio habebit, et alterum dili-
get; aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non
potestis Deo servire et mammon.

CAPUT XXXVIII.

*Non debere quicquam sollicitum esse de esca vel indu-
mento.*

MATTH. VI, 25-34; Luc. XII, 22-31. Ideo dixi
vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ, quid mandu-
catis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne
anima plus est quam esca, et corpus plus est quam
vestimentum? Respicite volatilia caeli, quoniam non
serant, neque metant, neque congregant in horrea;
et Pater vester caelestis pascit illa. Nonne vos pluris
estis illis? Quis autem vestrum cogitans, potest ad-
ficere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo
neque quod minimum est potestis, quid de cæteris
solliciti estis? Et de vestimento quid solliciti estis?
Considerate lilia agri, quomodo crescunt : non labo-
rant, neque nent. Dico autem vobis quoniam nec Sa-
lomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum
ex istis. Si autem fenam agri quod hodie est, et cras
in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis
vos, minimæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicen-
tes : Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo
operiemur? Hæc enim omnia gentes inquireunt. Scit
enim Pater vester quia his omnibus indigetis. Quæ-
rite autem primum regnum Dei et justitiam ejus :
et omnia hæc adjicientur vobis. Nolite ergo solliciti
esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit
sibi ipsi : sufficit diei malitia sua.

CAPUT XXXIX.

Non debere quemquam judicare vel condemnare.

MATTH. VII, 1-6; Luc. VI, 37-42. Nolite judicare,
ut non judicemini : in quo enim iudicio judicaveritis,
judicabimini. Nolite condemnare, et non condemna-
bimini. Dimitte, et dimittemini. Date, et dabitur vo-
bis. Mensuram bonam, confortam et coagitatam et
supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Marc.
IV, 24. Et in qua mensura mensi fueritis, remetietur
vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris
tui, et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo
dicis fratri tuo : Sine, ejectionem festucam de oculo
tuo, et ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita, e-
jice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis e-
jicere festucam de oculo fratris tui. Nolite dare sanctura
canibus, neque mittatis margaritas vestras ante por-
cos, ne forte conculcent eas pedibus suis, et con-
versi dirumpant vos.

CAPUT XL.

*Parabola de amico, vel tribus panibus. Petendum,
pulsandum, querendum.*

Luc. XI, 5-13. Quis vestrum habebit amicum, et
ibit ad illum media nocte, et dicet : Amice, com-

moda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit ad me de via, et non habeo quod ponam ante illum. Et ille de intus respondens, dicat: Noli mihi molestus esse; jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili; non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios. Ego dico vobis: — MATTH. VII, 7-11, Petite, et accipietis; querite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit; et qui querit, invenit; et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget illi? aut si pisceam petierit, nunquid serpentem porriget illi? aut si ovum petierit, nunquid porriget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester qui in caelis est dabit bona petentibus se? Omnia ergo quaecumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite eis. Haec est enim lex et prophetarum. — LUC. XIII, 24. Intrate per angustam portam; quia lata est porta et spatiosa via quae ducit ad perditionem; et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta et arcta via quae ducit ad vitam: et pauci sunt quiveniunt eam!

CAPUT XLII.

De cavendo a falsis prophetis.

MATTH. VII, 15-20; LUC. VI, 43-45. Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona; et malus homo de malo thesauro profert mala: ex abundantia enim cordis os loquitur. Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excindetur et in ignem mittetur. Igitur et ex fructibus eorum cognoscetis eos.

CAPUT XLIII.

Non intrabunt in regnum caelorum qui tantum dicunt: Domine, Domine.

MATTH. VII, 21-23; LUC. VI, 46. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, intrabit in regnum caelorum. Multi dicunt mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in tuo nomine daemonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos: discedite a me, qui operamini iniquitatem.

CAPUT XLIV.

Comparatio in his omnibus de sapiente et insipienti aedificatoribus.

MATTH. VII, 24-29; LUC. VI, 47-49. Omnis ergo qui audivit verba haec, et facit ea, assimilabitur viro sapienti qui aedificavit domum suam supra petram. Et

descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit; fundata enim erat supra petram. Et omnis qui audit verba mea, et non facit ea, similis erit viro stulto qui aedificavit domum suam super arenaam. Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et facta ruina ejus magna. Et factum est cum consummasset Jesus verba haec, admirabantur turbae super doctrinam ejus. Erat enim docens eos, sicut potestatem habens, non sicut Scribae eorum et Pharisei.

CAPUT XLIV.

Mittit Jesus duodecim discipulos suos docere et curare omnes infirmitates.

MATTH. IX, 36. Videntes autem turbas miseratus est eis: quia erant vexati, et jacentes sicut oves non habentes pastorem. — MATTH. X, 1, 5-11; MARC. VI, 7-11; LUC. IX, 2-12. Et convocatis duodecim discipulis suis, dedit eis potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. Et misit illos predicare regnum Dei, et ait ad illos: Nihil toleretis in via. In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis; sed potius ite ad oves quae perierunt domus Israel. Euntibus autem praedicatis, dicentes: quia appropinquavit regnum caelorum, infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, daemones eijcite: gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque panem, neque duas tunicas, neque calcemata, neque virgam: dignus est enim operarius mercede et cibo suo. In quacumque civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit, et ibi manete donec exeat, edentes et bibentes quae apponuntur vobis, et curate infirmos qui in illa sunt. Et nolite transire de domo in domum. — MATTH. X, 12-35. Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes: Pax huic domui. Et siquidem domus fuerit digna, veniet pax vestra super eam; si autem non fuerit digna, pax vestra ad vos revertetur. Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeantes foras de domo vel de civitate, excutite pulverem de pedibus vestris, in testimonium illis. Amen dico vobis: tolerabilis erit terra Sodomorum et Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati. — LUC. X, 5. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae. Cavete autem vos ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos, et ad praesides et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus. — LUC. XII, 11-12. Cum autem tradent vos in synagogas, et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse qualiter quid respondeatis aut quid dicatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium: et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient: et eritis odio omnibus propter

nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in A
finem, hic salvus erit. Cum autem persequerentur vos
in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non
consummabitis civitates Israel, donec veniat Filius
hominis. — Luc. vi, 40. Non est discipulus super magis-
trum, neque servus super dominum suum. Suffi-
cit discipulo ut sit sicut magister ejus, et servus sicut
dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocave-
runt, quanto magis domesticos ejus? Ne ergo time-
ritis eos. — Marc. iv, 22. Nihil enim opertum quod
non revelabitur, et occultum quod non sciatur. Quod
dico vobis in tenebris, dicite in lumine: et quod in
aure auditis, prædicate super tecta. — Luc. xii, 2-9.
Dico autem vobis amicis meis: Nolite timere eos qui
corpus occidunt, animam meam non possunt occide-
re: sed potius eum timete qui potest et animam et B
corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeret
a-se venumt, et unus ex illis non cadet super ter-
ram sine Patre vestro? Vestri autem capilli capitie
omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis
passeribus meliores estis vos. Omnis ergo qui con-
sistebitur me coram hominibus, consistebor et ego cum
coram Patre meo, qui in caelis est, et coram angelis
ejus. Qui autem negaverit me coram hominibus, —
Marc. viii, 38, et confusus me fuerit in generatione
ista adultera et peccatrice, negabo et ego eum coram
Patre meo, qui est in caelis, et angelis ejus. Et Fi-
lius hominis confundet eum, cum venerit in gloria
Patris sui cum angelis suis. — Matth. x, 34-42. No-
lite arbitrari quia venerim mittere pacem in terram:
non veni pacem mittere, sed gladium. — Luc. xii, 52.
Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi; tres
in duo, et duo in tres dividuntur. Veni enim separare
hominem adversus patrem suum, et filiam adversus
matrem suam, et nurum adversus socrum suam, et
inimici hominis domestici ejus. Qui amat patrem et
matrem plus quam me, non est me dignus; et qui
amat filium aut filiam super me, non est me dignus.
— Luc. xiv, 26-27. Et qui non accipit crucem suam,
et sequitur me, non est me dignus, nec potest meus
esse discipulus. — Marc. viii, 34-35. Qui invenit
animam suam, perdet eam, et qui perdiderit animam
suam propter me, inveniet eam. Et qui recipit vos,
me recipit; et qui recipit me, recipit eum qui misit
me. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ,
mercedem prophetæ accipiet; et qui recipit justum D
in nomine justi, mercedem justi accipiet. — Marc.
ix, 40. Et quicumque potum dederit uni ex minimis
istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine disci-
puli, quia Christi estis: amen dico vobis, non per-
det mercedem suam. Matth. xi, 1. Et factum est
eum consummas et Jesus, præcipiens duodecim disci-
pulis suis, transiit inde ut doceret et prædicaret
in civitatibus eorum. — Marc. vi, 12-15. Exeuntes
autem discipuli, prædicabant ut poenitentiam agerent,
et dæmonia multa eiciebant, et ungebant oleo mul-
tos aegrotos, et sanabantur.

* Sic in Græc., Matth. viii, 9, ἀνθρώπος εἶμι ὑπὸ
θεου. Quom locum hic expressit Ammonius. At

CAPUT XLV.

In Cana Galilææ Jesus aquam vinum fecit.

JOAN. II, 1-11. Et die tertio nuptiæ factæ sunt in
Cana Galilææ: et erat mater Jesu ibi. Vocatus est
autem et Jesus, et discipuli ejus ad nuptias. Et de-
ficiente vino, dicit mater Jesu ad eum: Vinum non
habent. Et dicit ei Jesus: Quid mihi et tibi est, mu-
lier? nondum enim venit hora mea. Dicit mater ejus
ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite. Erant
autem ibi lapideæ hydræ sex positæ secundum pu-
rificationem Judæorum, capientes singulæ metretas
binas vel ternas. Dicit eis Jesus: Implete hydras
aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et di-
cit eis Jesus: Haurite nunc, et ferte architriclino. Et
tulerunt. Ut autem gustavit architriclino aquam vi-
num factam, et non sciebat unde esset, ministri au-
tem sciebant qui hauserant aquam: vocat sponsum
architriclino, et dicit ei: Omnis homo primum bo-
num vinum ponit; et cum inebriati fuerint, tunc id
quod deterius est: tu autem servasti bonum vinum
usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Jesus in
Cana Galilææ, et manifestavit gloriam suam.

CAPUT XLVI.

Jesus mandat leprosum.

MATTH. VIII, 1-4; MARC. I, 40-45. Cum autem de-
scendisset Jesus de monte, secutæ sunt eum turbæ
multæ. Et ecce leprosus veniens genu flexo adorabat
eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et
extendens manum, tetigit eum Jesus, dicens: Volo:
mundare. Et confestim mundata est lepra ejus; et
ait illi Jesus: Vide, nemini dixeris, sed vade, ostende
te sacerdoti, et offer munus quod præcepit Moyses
(Lev. xiv, 2) in testimonium illis. At ille egressus,
cepit prædicare et diffamare sormonem; ita ut jam
non posset manifeste in civitatem introire, sed foris
in desertis locis esse. Et conveniebant ad eum un-
dique.

CAPUT XLVII.

Puerum centurionis paralyticum curavit Jesus.

MATTH. VIII, 5-13; LUC. VII, 1-10. Cum autem in-
troisset Capharnæum, accessit ad eum centurio, ro-
gans eum, et dicens: Domine, puer meus jacet in
domo paralyticus, et male torquetur. Et ait illi Je-
sus: Ego veniam, et curabo eum. Et respondens
centurio ait: Domine, non sum dignus ut intres sub
tectum meum, sed tantum dñe verbo, et sanabitur
puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate
habens sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit;
et alii: Veni, et venit; et servo meo: Fac hoc, et facit.
Audiens autem Jesus miratus est, et sequentibus se
dixit: Amen, dico vobis, non inveni tantam fidem
in Israel. Dico autem vobis, quod multi ab Oriente
et Occidente venient, et recumbent cum Abraham,

Luc. vii, 8, ὑπὸ θεου ἐν τῇ ἐξουσίᾳ. Hinc Vulg. utro-
bique, sub potestate constitutus.

et Isaac ^a, et Jacob in regno cœlorum : filii autem A regni ejicientur in tenebras exteriores : ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit Jesus centurioni : Vade, et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. Et reversus est centurio in domum suam, et invenit servum qui languerat sanum.

CAPUT XLVIII.

Jesus socrum Petri a febribus curavit.

MATTH. VIII, 14-15. Et cum venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem et febricitantem. Et tetigit manum ejus, et dimisit eam febris, et surrexit, et ministrabat eis.

CAPUT XLIX.

In civitate Naim mortuum suscitavit.

LUC. VII, 11-17. Et factum est, deinceps ibat in B civitatem quæ vocatur Naim ; et ibant cum eo discipuli ejus, et turba copiosa. Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ : et hæc vidua erat, et turba multa civitatis cum illa. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi : Noli flere. Et accessit, et tetigit loculum. Hi autem qui portabant steterunt. Et ait : Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, et cœpit loqui, et dedit illam matri suæ. Accepit autem omnes timor, et magnificabant Deum dicentes : Quia propheta magnus surrexit in nobis, et quia Deus visitavit plebem suam. Exiit ergo hic sermo in omnem Judæam de eo ; et circa omnem regionem.

CAPUT L.

Omnes infirmitates curat, ut adimplerentur scripturæ prophetarum.

MATTH. VIII, 16-18. Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes, et ejiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit, ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem : Ipse infirmitates nostras accepit, et ægritudines portavit (Isa. LIII, 4). Videns autem Jesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum.

CAPUT LI.

Volenti eum sequi dixit : Vulpes foveas habent.

MATTH. VIII, 19-22 ; LUC. IX, 57-62. Et accedens unus scriba, ait illi : Magister, sequar te quocunque ieris. Et dicit ei Jesus : Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos : Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Ait autem ad alterum : Sequere me. Ille autem dixit : Domine, permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum. Jesus autem ait illi : Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos : tu autem vade, annuntia regnum Dei. Et ait alter : Sequar te, Domine, sed primum permittite mihi reverti ad domum meam. Ait ad illum Jesus : Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.

^a Excidit ab editis et Jacob : quod habet textus Gr. et Vulg. Neque enim Ammonio aut estis interpreti, sed potius vel librariis vel typothetis vitio

CAPUT LII.

Navigans imperat tempestati, et statim cessavit.

MATTH. VIII, 23-27 ; MARC. IV, 37 40 ; LUC. VIII, 22-25. Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt cum discipuli ejus. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus : ipse vero erat in puppi supra cervical dormiens. Et accesserunt, et suscitaverunt eum, dicentes : Domine, salvanos, quia perimus. Et dicit eis : Quid timidi estis, modicæ fidei ? Tupe surgens imperavit ventis et mari, et cessavit ventus. Et dixit : Tace, obmutesce. Et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes : Quis aut qualis est hic ? quia et ventis imperat et mari, et obediunt ei.

CAPUT LIII.

Curavit trans fretum dæmoniacum qui in monumentis manebat.

MATTH. VII, 28-34 ; IX, 1 ; MARC. V, 1-21 ; LUC. VII, 26-39. Et cum venisset trans fretum in regionem Geræsenorum, quæ est contra Gallilæam, et cum egressus esset ad terram, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. Unus enim habebat dæmonia jam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis ; et neque catenis jam quisquam eum poterat ligare : quoniam sæpe compedibus et catenis vinctus, dirupisset catenas et compedes comminisset, et nemo poterat eum domare. Et semper nocte ac die in monumentis et in montibus erat clamans, et concidens se lapidibus. Videns autem Jesum a longe, occurrit ^b et adoravit eum. Et clamans voce magna, dixit : Quid nobis et tibi, Jesu Fili Dei altissimi ? Venisti ante tempus torquere nos ? Dicebat vero illi Jesus : Exi, spiritus immunde, ab homine. Et interrogavit eum : Quod est tibi nomen ? At ille dixit : Legio : quia intraverant multa dæmonia in eum. Et rogabant illum ne expelleret eos extra regionem, et ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem non longe ab illis grex porcorum multorum pascens. Dæmones autem rogabant eum dicentes : Si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis : Ite. At illi exeuntes, abierunt in porcos : et magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, et suffocati sunt in mari. Qui autem pascabant eos fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in agros omnia, et de his qui dæmonia habuerant. Et ecce tota civitas exiit obviam Jesu : et videntes hominem sedentem a quo dæmonia exierant, et vestitum et sana mente, ad pedes ejus, timuerunt. Et rogabant ut transiret a finibus eorum. Cumque ascenderet navim, rogabat eum vir a quo dæmonia exierant ut cum eo esset. Et non admisit eum, sed ait illi : Vade in domum tuam ad tuos, et narra quanta tibi Dominus fecerit, et misertus est tui. Et abiit prædicans in

vertendum existimarim.

^b Gr., ἔδραμε. Vulg., cucurrit. Et mox : Venisti. Luc. Gr., ἦλθες ὡς δεῖ.

Decapolim quanta sibi fecisset Jesus : et omnes mirabantur. Et ascendens in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam.

CAPUT LIV.

Curavit paralyticum quem deposuerunt per lectum.

MATTH. IX, 2-8; MARC. II, 3-12; LUC. V, 18-26. Et ecce quatuor viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus, et querebant eum inferre et ponere ante Jesum. Et non inventientes qua parte eum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, et per tegulas submisserunt illum cum lecto in medium ante Jesum. Quorum fidem ut vidit, dixit paralytico : Confide, filii, remittuntur tibi peccata tua. Et coeperunt cogitare Scribæ et Pharisei, dicentes : Quis est hic qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Et cum cognovisset Jesus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos : Quid cogitatis mala in cordibus vestris? quid est facilius dicere : Dimittuntur tibi peccata, an dicere : Surge et ambula? Ut autem sciat quia Filius hominis potestatem habet in terra dimittere peccata, ait paralytico : Tibi dico, surge, tolle lectum tuum et vade in domum tuam. Et confestim surgens coram illis, tulit lectum in quo jacebat, et abiit in domum suam magnificans Deum. Et stupor apprehendit omnes, et magnificabant Deum, et repleti sunt timore, dicentes : Quia vidimus mirabilia hodie. Et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

CAPUT LV.

Filium reguli absentem curavit.

JOAN. IV, 46-53. Venit ergo iterum in Cana Galilee, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus ejus filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset quia Jesus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium ejus : iniepiat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum : Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus : Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Jesus : Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermone quem dixit ei Jesus, et ibat. Jam autem descendente eo, servi occurrerunt ei et nuntiaverunt dicentes : Quia filius ejus viveret. Interrogabat autem horam ab eis in qua melius habuerit, et dixerunt ei : Quia hæc hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Jesus : Filius tuus vivit : et credidit ipse et domus ejus tota.

CAPUT LVI.

Levi publicanus convivium ei fecit. Et dicebant Scribæ et Pharisei discipulis : Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester?

MATTH. IX, 9-17; LUC. V, 29-39; MARC. II, 16-22. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua. Et factum est, discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes, discumbabant cum Jesu et discipulis ejus. Erant enim multi qui et sequebantur eum. Et videntes Scribæ et Pharisei quia manducaret cum peccatoribus et publicanis, dicebant

discipulis ejus : Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit magister vester? Illos audito, Jesus ait illis : Non necesse habent sani medicum, sed qui male habent. Euntes autem discite quid est : Misericordiam volo, et non sacrificium (Mat. vi, 6). Non enim vocare veni justos, sed peccatores in penitentiam. At illi dixerunt ad eum : Quare discipuli Joannis jejunant frequenter, et obsecrationes faciunt, similiter et Phariseorum; tui autem edunt et bibunt, et non jejunant? Quibus ipse ait : Nunquid possunt filii nuptiarum, quandiu sponsus est cum illis, jejunare? Quanto tempore habeat secum sponsum, non possunt jejunare. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt in illis diebus. Dicebat autem similitudinem ad illos : Quia nemo assumentum panis rudis assuit vestimento veteri, et major scissura fit. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres; alioquin rompet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mittendum est, et utraque conservantur. Et nemo bibens vetus, statim vult novum; dicit enim : Vetus melius est.

CAPUT LVII.

Scribæ signum petunt ab eo, et eis multa dicit.

MATTH. XII, 38-45. Tunc responderunt ei quidam de Scribis et Phariseis dicentes : Magister, volumus a te signum videre. Qui respondens, ait illis : — Luc. XI, 29-32. Generatio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus : sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus. Viri Ninivite surgent in judicio cum generatione ista, et condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quam Jonas hic. Regina Austri surget in judicio cum generatione ista, et condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Et ecce plus quam Salomon hic. — Luc. XI, 24-26. Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, et non invenit. Tunc dicit : Revertar in domum meam unde exivi : et veniens invenit vacantem, scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi : et sunt novissima hominis illius pejora prioribus. Sic erit et generatio huic pessima.

CAPUT LVIII.

Quædam mulier de turba clamavit ad Jesum : Beatus venter qui te portavit.

LUC. XI, 27, 28. Factum est autem cum hæc diceret, extollens quædam mulier vocem de turba dixit illi : Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti. At ille dixit : Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.

CAPUT LIX.

Nuntiatu'r Jesu : Quia mater tua et fratres tui volunt te videre.

MATTH. XII, 46-50; MARC. III, 31-35; LUC. VIII,

19-21. Adhuc eo loquente ad turbas, Ecce mater A
ejus et fratres stabant foris, querentes loqui ei.
Dixit autem ei quidam : Ecce mater tua et fratres
tui foris stant, querentes te. At ipse respondens
dicenti sibi, ait : Quæ est mater mea, et qui sunt
fratres mei ? Et extendens manum in discipulos suos,
dixit : Ecce mater mea, et fratres mei. Quicumque
enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est,
ipso meus frater, soror et mater est.

CAPUT LX.

*Jesus mulierem quæ fluxum sanguinis patiebatur cura-
vit, et filiam Jairi principis synagogæ mortuam
suscitavit.*

MATTH. IX, 18-26; MARC. V, 22-43; LUC. VIII,
41-56. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps sy-
nagogæ unus cui nomen Jairus, accessit et adoravit B
eum, dicens : Filia mea modo defuncta est ; sed veni,
imponere manum super eam, et vivet. Et surgens Je-
sus, sequebatur eum, et discipuli ejus. Et ecce mu-
lier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis,
et fuerat multa perpressa a compluribus medicis, et
erogaverat omnia sua, nec ab ullo potuit curari,
sed magis deterius habebat, venit in turba retro, et
tetigit simbriam vestimenti ejus. Dicebat enim intra
se : Quod si vel vestimentum ejus tetigero, salva
ero : et confestim stetit fluxus sanguinis ejus, et sensit
corpore quod sanata esset a plaga. Et statim Jesus
cognoscens in semetipso virtutem quæ exierat ab eo,
conversus ad turbas siebat : Quis me tetigit ? Ne-
gantibus autem omnibus, dixit Petrus et qui cum
eo erant : Præceptor, turbæ te comprimunt et affli-
gunt, et dicis : Quis me tetigit ? Et dixit Jesus : Te-
C tigit me aliquis : nam et ego novi virtutem de me
exiisse. Et circumspiciebat videre eam quæ hoc fe-
cerat. Videns autem mulier quia non latuit, tremens
venit, et prostravit ante pedes ejus, et ob quam causam
tetigerit eum indicavit coram omni populo, et quem-
admodum confestim sanata sit. Et ipse dixit illi :
Filia, fides tua te salvam fecit ; vade in pace, et esto
sana a plaga tua. Adhuc eo loquente, venit quidam
ab archisynagogo, dicens ei : Quia mortua est filia
tua, quid ultra vexas magistrum ? Jesus audito verbo
hoc, ait archisynagogo : Noli timere : crede tantum,
et salva erit. Et non permisit quemquam sequi se,
nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem Jacobi. D
Et cum venisset in domum archisynagogi, vidit tibicines
et turbam tumultuantem, et flentes et ejulantes
mœstum. Et ingressus, dicebat : Recedite : non est
enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum,
scientes quod mortua esset. Ipse vero ejectis omni-
bus, assumpto patre et matre puellæ, et qui secum
erant, ingreditur ubi erat puella jacens. Et tenens
manum ejus, ait illi : Talitha, cumi : quod est inter-
pretatum : Puella (tibi dico), surge. Et reversus est
spiritus ejus. Et surrexit continuo puella, et ambu-
labat. Erat autem annorum duodecim. Et obstupe-
runt omnes stupore maximo. Et præcepit illis vehe-
menter ut nemo id sciret. Et jussit illi dari mandu-
care. Et exivit fama hæc in universam terram illam.

CAPUT LXI.

*Duos cæcos curavit, et dæmonium surdum mutum
ejecit.*

MATTH. IX, 27-33. Et transeunte inde Jesu, secuti
sunt eum duo cæci clamantes et dicentes : Misere-
re nostri, Fili David. Cum autem venisset domum, ac-
cesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Jesus : Creditis
quia possum hoc facere vobis ? Dicunt ei : Utique,
Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens : Secun-
dum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi
eorum. Et comminatus est Jesus eis dicens : Videte
ne quis sciatis. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum
in universa terra illa. Egressis autem illis, ecce ob-
tulerunt ei hominam mutum, dæmonium habentem.
Et ejecto dæmonio, locutus est mutus. Et miratos
B sunt turbæ dicentes : Nunquam apparuit sic in Israël.
— MATTH. XII, 23. Numquid iste est filius David ?

CAPUT LXII.

*Pharisæi dicunt de Jesu : In Beelzebub principe dæ-
moniorum hic ejecit dæmonia.*

MATTH. XII, 24-37; MARC. III, 22-30; LUC. XI,
17-22. Pharisæi autem dicebant : In Beelzebub
principe dæmoniorum hic ejecit dæmones. Ipse au-
tem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis : Omne
regnum in seipso divisum desolabitur, et omnis ci-
vitas divisa adversus se non stabit. Si autem et Sa-
tanus in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum
ipsum ? Non potest stare, sed finem habet : quia di-
citis in Beelzebub me ejicere dæmonia. Si autem
ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo
ejiciunt ? Ideo ipsi judices vestri erunt. Porro si in
digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos
regnum Dei. Aut quomodo potest quisquam intrare
in domum fortis, et vasa ejus diripere in quibus con-
sistebat, nisi prius alligaverit fortem, et tunc domum
illius diripiat ? Qui non est mecum, contra me est :
et qui non congregat mecum, spargit. Ideo dico
vobis : Omne peccatum et blasphemia remittetur
hominibus : Spiritus autem blasphemia non remitte-
tur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium ho-
minis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spi-
ritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæ-
culo, neque in futuro. Aut facite arborem bonam,
et fructum ejus bonum : aut facite arborem malam,
et fructum ejus malum : siquidem ex fructibus arbor
cognoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis
bona loqui, cum sitis mali ? ex abundantia enim cor-
dis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert
bona : et malus homo de malo thesauro profert
mala. Dico autem vobis : quoniam omne verbum
otiosum quod locuti fuerint homines, reddent ratio-
nem de eo in die judicii. Ex verbis enim tuis justifi-
caberis, et ex verbis tuis condemnaberis.

CAPUT LXIII.

Martha Jesum suscepit in domo sua.

LUC. X, 38-42. Factum est autem dum irent, et
ipse Jesus intravit in quoddam castellum : et mulier
quædam Martha nomine, excepit illum in domum

suam. Et huic erat soror nomine Maria; quæ etiam scilens secus pedes Domini Jesu. audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Quæ stetit et ait: Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi ut me adjuvet. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAPUT LXIV.

Joannes de carcere misit ad Jesum interrogare eum.

MATTH. XI, 2-19; LUC. VII, 18-35. Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, convocans duos de discipulis suis misit ad Jesum dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? (In ipsa autem hora curavit multos a languoribus et plagis, et spiritibus malis, et cæcis multis donavit visum.) Et respondens dixit illis: Euntes nuntiate Joanni quæ vidistis et audistis: quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt (*Isa. xxxv, 5*), mortui resurgunt, pauperes evangelizantur. Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me! Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere de Joanne ad turbas: Quid exiistis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid exiistis videre? Hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt et deliciis, in domibus regum sunt. Sed quid exiistis videre? Prophetam? Utique dico vobis, et plus quam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te (*Mal. III, 1*). Amen dico vobis: major inter natos mulierum propheta, Joanne Baptista, nemo est. Qui autem minor est in regno cælorum, major est illo. Et omnis populus audiens et publicani justificaverunt Deum, baptizati baptismo Joannis. Pharisei autem et legisperiti, consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo. A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Omnes enim prophætæ et lex usque ad Joannem prophetaverunt. Et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat. Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes cœqualibus, dicunt: Cecinimus vobis et non saltastis; lamentavimus, et non planxistis. Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, et dicunt: Dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Et justificata est sapientia a filiis suis.

CAPUT LXV.

Exprobrat civitatibus in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus.

MATTH. XI, 20-24; LUC. X, 12-15. Tunc cœpit exprobrare civitatibus in quibus factæ sunt plurimæ

* *Corazin*] Gr. Matth. XI, 21, *Χοραζίν*; Luc. X, 15, *Χοραζίν*. Eusebius vero *de Sit. et Nomin. loc. Hebr.* habet *Χοραζίν*. Ex aliis tamen codd. Græcis, sive

A virtutes ejus, quia non egissent poenitentiam. Væ tibi, Corazin! væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in efficio et cinere poenitentiam egissent. Verumtamen dico vobis: Tyro et Sidoni remissius erit in die judicii, quam vobis. Et tu, Captharnum, nunquid usque in cælum exaltaberis? usque in infernum descendes: quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hunc diem. Verumtamen dico vobis quia terræ Sodomorum remissius erit in die judicii quam tui.

CAPUT LXVI.

Apostoli revertuntur de prædicatione ad Jesum.

MARC. VI, 30, 31; LUC. IX, 10. Et cum venissent apostoli ad Jesum, renuntiaverunt illi omnia quæ confecerant, et docuerant. Et ait illis: Venite secum in desertum locum, et requiescite pusillum. Erant autem qui veniebant multi, et nec manducandi spatium habebant.

CAPUT LXVII.

Jesus elegit alios septuaginta duos discipulos. Et adjungit parabolam turrim ædificantis, et regis prælium parantis.

LUC. X, 1, 16-23. Post hæc autem designavit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus; et dicebat illis: Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit. Qui autem spernit me, spernit eum qui misit me. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis: Videbam Satanam, sicut fulgur de cælo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, et scorpiones, et supra omnem virtutum inimici, et nihil vobis nocebit. Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subjiciuntur: gaudete autem quoniam nomina vestra scripta sunt in cælis. In ipsa hora exsultavit Spiritu sancto, et dixit: — MATTH. XI, 27-30. Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam, Pater, quia sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo novit Filium nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui Filius voluerit revelare. Et conversus ad discipulos suos dixit: Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. — LUC. XIV, 20-33; MATTH. X, 37-39. Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et uxorem et filios, et fratres et sorores, ad hæc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse

ms., sive editis, confirmatur Vulgat. lectio *Corozain*, aut *Chorozain*. Sic et Hieronymus *de Nomin. Hebr.*

discipulus. Quis enim ex vobis volens ædificare turrim, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum; ne, posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit consummare? Aut quis rex iturus mittere bellum adversus regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat quæ pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

CAPUT LXVIII.

Pharisæi accusabant discipulos ej s.

MATTH. XII, 1-6; MARC. II, 23-28; LUC. VI, 1-5. Et factum est in sabbato secundo primo, cum transiret Jesus per sata, vellebant esurientes discipuli ejus spicas et manducabant, confricantes manibus. Quidam autem Pharisæorum dicebant illis: Quid facitis, quod non licet in sabbatis? Et respondens ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod David fecit cum esurisset ipse, et qui cum ipso erant: quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis sumpsit, et manducavit, et dedit his qui cum eo erant, quos non licebat ei manducare, nisi solis sacerdotibus? Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiã sabbati. Aut non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt? Dico autem vobis quia templo major est hic. Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum.

CAPUT LXIX.

Die sabbati in synagoga curavit manum aridam.

LUC. VI, 6-11; MATTH. XII, 10-12; MARC. III, 1-5. Factum est autem et in alio sabbato, ut intraret in synagogam, et doceret. Et erat ibi homo, et manus ejus dextra erat arida. Observabant autem Scribæ et Pharisæi si in sabbato curaret, ut invenirent unde accusarent illum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum. Et ait homini qui habebat manum aridam: Surge, et sta in medium. Et surgens stetit. Ait autem ad illos Jesus: Interrogo vos, si licet sabbatis bene facere, an male; animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant. Et circumspexit omnibus, dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit. Et restituta est sanitati manus ejus sicut et altera. Et dixit ad eos: Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, et si ceciderit hæc sabbatis in foveam, nonne tenebit et levabit eam? Quanto magis est melior homo ove? Itaque licet sabbatis bene facere. Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur ad invicem quidnam facerent Jesu. Jesus itaque sciens recessit inde, et secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes. Et præcepit eis ne manifestum eum facerent, ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem: Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum

meum super eum, et judicium gentibus nuntiabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis implatis vocem ejus. Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigium non exstinguet, donec efficiat ad victoriam judicium. Et in nomine ejus gentes sperabunt (Isa. XLII, 1-4).

CAPUT LXX.

Jesus in monte orat, et juxta mare turbis et discipulis suis plurima in parabolis locutus est.

LUC. VI, 12-13. Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus esset, vocavit discipulos suos. — MATTH. XIII, 1-3. Et exiens de domo, sedebat secus mare, et congregatae sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens sederet. Et omnis turba stabat in litore, et locutus est eis multa in parabolis dicens:

CAPUT LXXI.

Ecce exiit qui seminat seminare.

MATTH. XIII, 3-9; MARC. IV, 3-9; LUC. VIII, 5-8. Ecce exiit qui seminat, seminare semen suum. Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam, et conculcatae sunt: et venerunt volucres cœli, et comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa, et non habuerunt terram multam: et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ. Sole autem orto, aestuaverunt: et quia non habebant radicem, aruerunt. Alia autem ceciderunt inter spinas: et creverunt spinæ, et suffocaverunt ea. Alia vero ceciderunt in terram bonam: et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi audiat.

CAPUT LXXII.

De eo qui seminat bonum semen in agro suo, et de zizaniiis.

MATTH. XIII, 24-30; MARC. IV, 26-29. Aliam parabolam proposuit illis dicens: Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania. Accedentes autem servi patrisfamilias dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo, unde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis, imus et colligimus ea? Et ait: Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul et triticum cum eis. Sinite utraque crescere ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.

CAPUT LXXIII.

De grano sinapis.

MATTH. XIII, 31-32; MARC. IV, 30-32; LUC. XIII, 18-19. Aliam parabolam proposuit eis dicens: Cui et

mile est regnum Dei, et cui simile esse aestimabo istud? **A** Aut cui parabolæ comparabimus illud? Simile est grano sinapis, quod accipiens homo, seminavit in hortum suum: quod minimum est ex omnibus oleis; et fit arbor, ita ut volucres cœli veniant et habitent in ramis ejus.

CAPUT LXXIV.

De fermento quod abscondit mulier. Et alia multa disserit discipulis.

MATTH. XIII, 33-35; MARC. IV, 35; LUC. XIII, 21. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus, donec fermentatam est totum. Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis, dicens ad turbas. Et talibus parabolis multis loquebatur eis verbum, prout poterant audire, et sine parabolis non loquebatur eis, ut impleretur quod dictum erat per prophetam, dicentem (*Psal. LXXVII, 2*): Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi. — MATTH. XIII, 10-17; MARC. IV, 10-12; LUC. VIII, 9, 10; X, 23-24. Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non est datum. Seorsum autem discipulis suis dissebat omnia. Ideo in parabolis loquor eis quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt. Et adimpletur in eis prophetia Isaïæ prophetæ, dicentis: Auditum audietis, et non intelligetis, et videntes videbitis, et non videbitis. Incrassatum est cor populi hujus, et auribus graviter **C** audierunt, et oculos suos clausurunt: nequando oculis videant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos (*Isa. VI, 9, 10*). Vestri autem beati oculi, quia vident, et aures vestræ, quia audiunt: amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ et justi cupierunt videre quæ videtis, et non viderunt; et audire quæ auditis, et non audierunt.

CAPUT LXXV.

Discipulis edisserit parabolam seminantis.

MATTH. XIII, 18-23; MARC. IV, 13-20; LUC. VIII, 11-15. Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in corde ejus: hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem super petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit, et continuo cum gaudio accipit illud: non habet autem in se radicem, sed est temporalis; facta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizatur. Qui autem seminatus est in spinis, is est qui verbum audit; et sollicitudo sæculi istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum et intelligit, et fructum afferit, et facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero tricesimum.

* Deest sua in Vulgat. Lat. juxta Gr.

CAPUT LXXVI.

Qui seminat semen et vadit dormitum vel surgat. Et discipulis parabolam zizaniorum agri edisserit.

MARC. IV, 26-29. Sic est regnum Dei: quemadmodum si homo jaciatur semen in terram, et dormiat, et exsurgat nocte ac die, et semen germinet et increseat, dum nascitur ille. Ultero enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum se produxerit, statim mittit falcam, quoniam adest messis. — MATTH. XIII, 36-43. Tunc dimissis turbis venit in domum, et accesserunt ad eum discipuli ejus dicentes: Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens, ait: Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii regni. **B** Zizania autem filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero consummatio sæculi est; messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni comburuntur, sic erit in consummatione sæculi. Mittet Filius hominis angelos suos; et colligent de regno ejus omnia scandala, et eos qui faciunt iniquitatem et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc justifutgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi audiat.

CAPUT LXXVII.

De thesauro abscondito in agro, et negotiatione margaritarum; de sagena missa in mare, et de patre familias qui profert de thesauro suo nova et vetera.

MATTH. XIII, 44-53. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro; quem qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa quæ habet, et emit agrum illum. Iterum simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas: inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendidit omnia quæ habuit, et emit eam. Iterum simile est regnum cœlorum sagene missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta esset, educentes, et secus littus sedentes, elegerunt bonus in vasa sua*, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione sæculi. Exibunt angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patri familias qui profert de thesauro suo nova et vetera. Et factum est cum consummasset Jesus parabolam istam, transit inde.

CAPUT LXXVIII.

Contra Jesum cives ejus indignati sunt dicentes: Unde huic tanta scientia?

MATTH. XIII, 54-58; MARC. VI, 4-6. Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis, ita ut mirarentur et dicerent: Unde huic sapientia hæc, et virtutes tales quæ per manus ejus efficiuntur? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, et fratres ejus

Jacobus, et Joseph, et Simon, et Judas? Et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scandilizabantur in eo. — **LUC. IV, 23-30.** Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice, cura teipsum: quanta audivimus facta in Capernaum, hæc et hic in patria tua. Ait autem, — **JOAN. IV, 44:** Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit: et mirabatur propter incredulitatem illorum. In veritate dico vobis: multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando clausum est cælum annis tribus et mensibus sex, cum factus esset fames magna in omni terra: et ad nullam illarum missus est Elias (**III Reg. XVII, 9**), nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam. Et multi leprosi erant in Israel sub Eliæo propheta (**IV Reg. V, 14**): et nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes. Et surrexerunt, et ejecerunt illum extra civitatem, et duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum: ipse autem transiens per medium illorum, ibat.

CAPUT LXXIX.

De Herodis convivio, et de Joannis interfectione.

MATTH. XIV, 3-12; MARC. VI, 17-29; LUC. III, 19, 20. In illo tempore, Herodes tetrarcha misit ac tenuit Joannem, et vinxit enim in carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi, et volebat occidere eum, nec poterat: timebat enim populum, quia sicut prophetam eum habebant. Similiter et Herodes volens illum occidere timebat, sciens eum virum justum et sanctum; et custodiebat eum. Et audito eo multa sciebat, et libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natali suo cœnam fecit principibus et tribonibus, et primis Galliæ. Cumque introisset illa ipsius Herodiadis, et scasset, et placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellæ: **Pete a me quod vis, et dabo tibi.** Et juravit illi: **Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.** Quæ cum exiisset, dixit matri suæ: **Quid petam?** At illa dixit, **caput Joannis Baptistæ.** Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiit dicens: **Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ.** Et contristatus est rex propter jusjurandum et propter simul recumbentes: noluit autem eam contristare, misitque spiculatorem, et decollavit Joannem in carcere. Et allatum est caput ejus in disco, et datum est puellæ, et dedit matri suæ. Et accedentes discipuli ejus tulerunt cor-

pus ejus, et sepelierunt illud in monumento. Et venientes nuntiaverunt Jesu. — **MATTH. XIV, 1, 2; MARC. VI, 14-16; LUC. IX, 7-8.** Audivit autem Herodes famam Jesu, et omnia quæ fiebant ab eo: et hæsitabat, eo quod diceretur a quibusdam, quia Joannes surrexit a mortuis: a quibusdam vero, quia Elias apparuit; ab aliis autem quod propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi, quis autem est iste de quo ego audio talia? Et quærebat videre eum. — **MATTH. XIV, 13, 14.** Quod cum audisset Jesus, secessit inde in navicula in locum desertum seorsum. Et cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus. Et exiens vidit turbam multam, et misertus est ejus, et curavit languidos eorum.

CAPUT LXXX.

Jesus in deserto de quinque panibus et duobus piscibus quinque millia hominum satiavit.

MATTH. XIV, 15-23; MARC. VI, 35-46; LUC. IX, 12-17; JOAN. VI, 5-15. Vere pere autem facto, accedentes duodecim, dixerunt illi: **Dimitte turbas, ut euntes in castella villaque quæ circa sunt, divertant, et inveniant escas; quia hic in loco deserto sumus.** Jesus autem dixit illis: **Non habent necesse ire; date illis vos manducare.** Respondit ei Philippus: **Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.** Et dicit eis: **Quot panes habetis?** Dicit ei unus ex discipulis ejus Andreas, frater Simonis Petri: **Est puer unus hic qui habet quinque panes hordeaceos et duos pisces.** Sed hæc quid sunt inter tantos? Nisi forte nos edemus, et emamus in omnem hanc turbam escas. Qui ait eis: **Afferte illos mihi huc.** Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia, s. pra viride fenum. Et discubuerunt in partes, et per centenos, et quinquagenos. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus, respexit in cælum, et benedixit illis, et fregit, et distribuit discipulis suis: discipuli autem turbis. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus et parvulis. Et statim jussit discipulos ascendere in naviculam, et præcedere eum trans fretum ad Bethsaidam, donec dimitteret turbas. Illi ergo homines cum vidissent quod fecerat signum, dicebant: **Quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum.** Jesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum et facerent eum regem, fugit. Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare.

CAPUT LXXXI.

Jesus super mare pedibus ambulavit, et Patrum mergentem liberavit.

MATTH. XIV, 23-35; MARC. VI, 47-51; JOAN. VI,

confirmatur Vulgatæ lectio, *compulit discipulos ascendere*: cui concinit et Persica interpretatio; reliquis interim Græcum hodiernum affectantibus ex Marco forsitan restitutum. Adisis Origenianorum Exegeticorum cl. editorem. Iluetium in notis pag. 35.

^a Gr. tum Matth. XIV, 22, tum Marc. VI, 45, *ἀνάγκη, compulit, coegit.* Recte autem Ammonius, qui Mattheum potissimum sequitur, in suo exemplari legebat *τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι*, non ut omnes editi Græci, *τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ*. Sic item cum Ammonio legebat Origenes tom. I Commentar., pag. 240. Hinc

16-21. Vespere autem facta, solus erat ibi. Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus. Erat autem contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis, videns eos laborantes, venit ad eos ambulans supra mare. Et volebat præterire eos. Et videntes eum supra mare ambulantem, turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est, et præ timore clamaverunt. Statimque Jesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam: ego sum: nolite timere. Respondens autem Petrus, dixit: Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum. Videns vero ventum validum, timuit. Et cum cœpisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me fac. Et continuo Jesus extendens manum apprehendit eum, et ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti? Et cum ascendisset naviculam, cessavit ventus: et statim fuit navis ad terram ad quam ibant. Qui autem in navicula erant, venerunt et adoraverunt eum, dicentes: Vere filius Dei es.

CAPUT LXXXII.

Transfretantes venerunt in terram Genesar: et turba secuta sunt eum trans mare.

MATTH. XIV, 34-36; MARC. VI, 53-56. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes. Et rogabant eum ut vel simbriam vestimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt. — JOAN. VI, 22-72. Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, et quia non introisset cum discipulis suis Jesus in navim, sed soli discipuli ejus abiissent: alia vero supervenerunt naves a Tiberiade, juxta locum ubi manducaverant panem, gratias agentes Domino. Cum ergo vidisset turba quia Jesus non esset ibi, neque discipuli ejus, ascenderunt in naviculas, et venerunt Capharnaum, quærentes Jesum. Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti? Respondit Jesus eis, et dixit: Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis vobis dabit: hunc enim Pater signavit Deus (Matth. III, 17; XVII, 5). Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera Dei? Respondit Jesus, et dixit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum, ut videamus et credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri manna manducaverunt in deserto, sicut scriptum est: Panem de cœlo dedit eis manducare (Exod. XVI, 14). Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem

de cœlo verum. Panis enim Dei est, qui descendit de cœlo, et dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem huic. Dixit autem eis Jesus: Ego sum panis vitæ: qui venit ad me non esuriat: et qui credit in me, non sitiet unquam (Ecclesi. XXIV, 29). Sed dixi vobis, quia et vidistis me, et non credidistis. Omne quod dat mihi Pater ad me venit: et eum qui venit ad me, non ejiciam foras: quia descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Hæc est voluntas ejus qui misit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illum in novissimo die. Hæc est enim voluntas Patris mei qui misit me, ut omnis qui videt filium et credit in eum, habeat vitam æternam; et resuscitabo eum in novissimo die. Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis qui de cœlo descendi. Et dicebant, — MATTH. XIII, 53; MARC. VI, 3: Nonne hic est filius Joseph, cujus nos novimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cœlo descendi? Respondit ergo Jesus: Nolite murmurare invicem. Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum; et ego resuscitabo eum in novissimo die. Est scriptum in prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei (Isa. LIV, 13). Omnis qui audivit a Patre, didicit, venit ad me. Non quia Patrem vidit quisquam: nisi qui est a Deo, hic vidit Patrem. Amen, amen dico vobis: qui credit in me, habet vitam æternam. Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: et ego resuscitabo eum in novissimo die. Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem; et qui manducat me, et ipse vivet propter me. Ille est panis qui de cœlo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna in deserto, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis ejus, dixerunt: Durus est hic sermo; quis potest eum audire? Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Ille vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi prius erat? Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quid-

πιστεύετε.

^a Vulg., Genesar. Lectionem Gennasar duplici n Millius profert.

^b Vulg., et non creditis. Neque aliter Gr., καὶ οὐ

^c Gr., ὁ Πατήρ ὁ πέμψας με, Pater qui misit me, Vulg.

quam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et A vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes^a, et qui traditurus esset eum. Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro: et jam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Jesus ad duodecim: Nunquid et vos vultis abire? Repondit ergo Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, et cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei. Respondit eis Jesus: Nonne ego vos duodecim elegi, et ex vobis unus diabolus est? Dicebat autem Judas Simonis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

CAPUT LXXXIII.

Quidam Phariseus rogavit Jesum ad prandium: et cogitabat quare non fuerit baptizatus.

LUC. XI, 37-41. Rogavit autem illum quidam Phariseus, ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. Phariseus autem cœpit inira se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium? Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisei quod deforis est calicis et patinæ, mundatis, quod autem intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate. Stulti, novæ qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est, fecit? Verumtamen quod superest, date eleemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis.

CAPUT LXXXIV.

De Apostolis, quare non lotis manibus manducarent.

MATTH. XV, 1-20; MARC. VII, 1-23. Pharisei et quidam de Scribis venientes ab Hierosolymis, cum vidissent quosdam ex discipulis ejus, communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt, dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Non enim lavant manus cum panem manducant. Ipse autem respondens, ait illis: Quare et vos transgredimini mandatum Dei, propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem et matrem (Exod. xx, 12; Deut. v, 16); et Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur (Exod. xxi, 17; Lev. xx, 20). Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit: et non honorificavit patrem suum et matrem: et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Pharisei enim et omnes Judæi, nisi crebro lavent manus, non manducant, tenentes traditiones seniorum: et a foro nisi baptizentur, non comedunt. Et alia multa sunt quæ tradita sunt illis servare baptismata calicum, et urceorum, et æramentorum, et lictorum, et alia his similia faciunt multa. Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditionem vestram. Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (Isa. xxix, 13).

^a In alijs edit. deerat particula negans. Eam restitimus juxta Gr. et Vulg. Lat.

^b Gr., Ἐφφαθα. Unde rescribendum erat interpreti

Sine causa colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum. Relinquentes enim mandatum Dei, tenet s traditionem hominum. Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite et intelligite: Non quod intrat in os coinquat hominem. Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei: Scis quia Pharisei, audito verbo hoc, scandalizati sunt? At ille respondens, ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur. Sinite illos: cæci sunt, et duces cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præbet,ambo in foveam cadunt. Et cum introisset in domum a turba, rogabat eum Petrus: Edisere nobis parabolam istam. At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu estis? Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit et in secessum emittitur? Quæ autem B procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, avaritia, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Hæc sunt quæ coinquant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquat hominem.

CAPUT LXXXV.

De muliere Syrophœnissa, quæ pro filia sua petebat.

MATTH. XV, 21-28; MARC. VII, 24-30. Et inde surgens, abiit in fines Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananæa gentilis, Syrophœnissa genere, clamavit dicens: Miserere mei, Domine, fili David: filia mea male a demonio vexatur. Jesus autem non respondit ei verbum. Et accedentes ad eum discipuli ejus rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait: Non sum missus, nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. At illa venit, et adoravit eum, dicens: Domine, adjuva me. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa dixit: Etiam, Domine: nam et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Jesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia illius ex illa hora.

CAPUT LXXXVI.

Jesus surdum et mutum curavit.

MARC. VII, 31-37. Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum ut imponeret illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus, et expuens tetigit linguam ejus. Et suspiciens in cœlum, ingemuit, et ait illi: Ephatha^b quod est, adaperire. Et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, et eo amplius admirabantur, dicentes:

sive librario, Ephphatha. Lectio tamen Vulgatæ Ephpheta confirmatur ex cod. Cant.

Bene omnia fecit : et surdos fecit audire, et mutos loqui.

CAPUT LXXXVII.

Jesus super puteum Jacob mulieri Samaritanæ locutus est.

JOAN. IV, 4-42. Oportebat autem eum ire per Samariam. Venit ergo in civitatem Samariæ quæ dicitur Sychar^a, juxta prædium quod dedit Jacob Joseph filio suo (Gen. XLVIII, 22). Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem. Hora autem erat quasi sexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus : Da mihi h. bere. Discipuli enim ejus abierant in civitatem ut cibos emerent. Dicit ergo mulier illa Samaritana : Quomodo tu Judæus cum eis, bibere a me possis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim contumtur Judæi Samaritanis. Respondit Jesus et dixit ei : Si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi : Da mihi bibere, tu forsitan petiisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier : Domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est : unde ergo habes aquam vivam? Nunquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii ejus, et pecora ejus? Respondit Jesus et dixit ei : Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum : qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum : sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Dicit ad eum mulier : Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire. Dicit ei Jesus : Vade, voca virum tuum, et veni huc. Respondit mulier, et dixit : Non habeo virum. Dicit ei Jesus : Bene dixisti, quia non habeo virum : quinque enim viros habuisti; et nunc quem habes, non est tuus vir : hoc vere dixisti. Dicit ei mulier : Domine, video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet (Deut. XII, 5). Dicit ei Jesus : Mulier, crede mihi; quia venit hora quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus; quia salus ex Judæis est. Sed advenit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Nam et Pater tales quærit qui adorent eum. Spiritus est Deus : et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier : Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia. Dicit ei Jesus : Ego sum qui loquor tecum. Et continuo venerunt discipuli ejus : et mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit : Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in civitatem, et dicit illis hominibus : Venite, et videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci : nunquid ipse

est Christus? Exierant de civitate; et veniebant ad eum. Interrogabant autem eum discipuli, dicentes : Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis : Ege cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad invicem : Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Jesus : Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus. Nunc vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis : Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam : ut et qui seminat simul gaudeat, et qui metit. In hoc enim est verbum verum, quia alius est qui seminat, et alius est qui metit. Ego misi vos metere, quod vos non laborastis : alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis : Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Cumque venissent ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem ejus. Et mulieri dicebant : Quia jam non propter tuam loquelam credimus : ipsi enim audivimus, et scimus, quia vere hic est Salvator mundi.

CAPUT LXXXVIII.

Jesus Hierosolymis infirmam curavit, qui triginta et octo annis jacebat in infirmitate : et multa cum Judæis ejus occasione disputavit.

JOAN. V, 1-47. Post hæc erat dies festus Judæorum, et ascendit Jesus Hierosolymam. Est autem Hierosolymis Probatica piscina quæ cognominatur Hebraice, Bethesda, quinque porticus habens. In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Angelus autem Domini secundum tempus descendebat in piscinam, et movebatur æqua. Et qui prior descendisset post motionem aquæ^b, sanus fiebat a quocunque languore tenebatur. Erat autem quidam homo ibi, triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset Jesus jacentem, et cognovisset quia jam multum tempus haberet, dicit ei : Vis sanus fieri? Respondit ei languidus : Domine, hominem non habeo ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam; dum venio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei Jesus : Surge, tolle grabatum^c tuum, et ambula. Et statim sanus factus est homo : et sustulit grabatum suum, et ambulabat. Erat autem sabbatum in illo die. Dicebant Judæi^d illi qui sanatus fuerat : Sabbatum est : non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis : Qui me sanum fecit, ille mihi dixit : Tolle grabatum tuum et ambula. Interrogaverunt ergo eum, quis est ille homo qui tibi dixit : Surge, tolle grabatum tuum, et ambula? Is autem qui sanus fuerat

^a Juxta litteram textus, Συχαρ.

^b Post descendisset omittit in piscinam : quæ habet Vulgat. et Armen. Ita Gr., ἕβας μετὰ τὴν παραχίν.

^c Sic et in seqq. Gr. vulg., γράβατον. Alex. et Cant., γάβατον.

^d Vulg. cum Gr., Dicebant ergo Jud. Observabat Millius deesse particulam οὐν in Cant. et Arab.

^e Vox prior sive in textu, sive in versionibus desideratur.

effectus, nesciebat quis esset : Jesus enim declinavit se a turba constituta in loco. Postea invenit Jesus illum in templo, et dixit illi : Ecce sanus factus es ; jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo, et nuntiavit Judæis, quia Jesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur Judæi Jesum, quia hæc faciebat in sabbato. Jesus autem respondens eis : Pater meus usque modo operatur, et ego operor. Propterea ergo querebant eum magis Judæi interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed et patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Jesus, et dixit eis : Amen * dico vobis : non potest Filius a se facere quidquam, nisi quæ viderit Patrem facientem. Quæcunque enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit. Pater enim diligit Filium, et omnia demonstrat ei quæ ipse facit : et majora demonstrabit opera, ut vos miremini. Sicut enim Pater suscitavit mortuos et vivificavit, sic et Filius quos vult vivificat. Neque enim Pater judicat quemquam : sed omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam æternam. Et in judicium non venit, sed transiet a morte in vitam. Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei : et qui audierint, vivent. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso. Et potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est. Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem ejus ^b. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii. Non possum ego a me ipso facere quidquam. Sicut audio, judico ; et judicium meum justum est : quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me ^c. Si ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me : et scio quia verum est testimonium quod perhibet de me. Vos misistis ad Joannem, et testimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio : sed hæc dico, ut vos salvi sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens : vos autem voluistis exultare ad horam in luce ejus. Ego autem habeo testimonium majus Joanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater me misit. Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me (*Matth. iii, 17; xvii, 5*) : et neque vocem ejus audistis ^d, neque speciem vidistis (*Deut. iv, 12*). Et verbum ejus non habetis in vobis manens quia quem misit ille,

A huic vos non creditis. Scrutamini Scripturas, quia putatis in ipsis vitam æternam habere. Et illæ sunt quæ testimonium perhibent de me ; et non vultis venire ad me, ut vitam habeatis. Claritatem ab hominibus non accipio. Sed cognovi vos, quia dilectionem non habetis in vobis. Ego veni in nomine Patris mei, et non accepistis me : si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab invicem accipitis ; et gloriam quæ a solo Deo est, non queritis ? Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrem : est qui accusat vos Moyses, in quo speratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi. De me enim ille scripsit (*Gen. iii, 15; xii, 3; xviii, 18; xlii, 18; xxvi, 4; xxviii, 14; xlix, 10; Deut. xviii, 15*). Si autem illis litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis ?

CAPUT LXXXIX.

Jesus de septem panibus et paucis piscibus quatuor millia hominum saturavit, et præcepit apostolis cavere a fermento Pharisæorum.

MATTH. xv, 32-39 ; MARC. viii, 1-10. Et relictis illis, in illis diebus, iterum cum turba multa esset, convocatis discipulis suis, dixit : Misereor turbæ, quia eccetriduo jam perseverant mecum, et non habent quod manducent : et dimittere eos jejunos nolo, ne desiciant in via. Et dicunt ei discipuli : Unde ergo nobis in deserto panes tanti, ut saturemus turbam tantam ? Et ait illis Jesus : Quot panes habetis ? Et illi dixerunt : Septem et paucos pisciculos. Et præcepit turbæ ut discumberet super terram. Et accipiens septem panes et pisces, et gratias agens, fregit, et dedit discipulis suis : et discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes, et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverant quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres : et dimisit eos. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha. — MATTH. xvi, 5-12 ; MARC. viii, 14-21. Et cum venissent discipuli ejus trans fretum, obliti sunt panes accipere, et nisi unum panem non habebant secum in navi. Et præcipiebat eis dicens : Intuemini, et cavete a fermento Pharisæorum et Sadducæorum, et fermento Herodis. At illi cogitabant intra se, dicentes : Quia panes non habemus. Sciens autem Jesus, dixit : Quid cogitatis inter vos, modicæ fidei, quia panes non habetis ? Nondum intelligitis, neque recordamini ? Adhuc cæcaturum habetis cor vestrum ? Oculos habentes non videtis, et aures habentes non auditis ? Nec recordamini quando quinque panes fregi in quatuor millia ? Quot cophinos fragmentorum (plenos) sustulistis. Dicunt ei : duodecim. Quando et septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis ? Et dicunt ei : septem. Quare non intelligitis quia

* Vulg., transiit. Consentit Gr. μεταβίβηκε. Ammonius tamen legebat μεταβίβηται cum Nonno. Sic item aliquot codd. apud Millium.

^b Hodierno textui congruit, φωνῆς ἀκούει. Vulg., vocem Filii Dei. Quæ utique lectio ex aliis codd. Gr. confirmatur. Vid. Millium.

^c Hæc, quia non quero.... qui misit me, ab editis exciderunt.

^d Vulg., nunquam audistis. Gr. ἀκούετε ποτε. Quæ vox postrema deest in cod. Cant., deestque, ut videtur, in Ammonii exemplari.

non de pano dixi vobis : Cavete a fermento Pharisæorum et Sadducæorum? Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina Pharisæorum et Sadducæorum.

CAPUT XC.

Jesus interrogat apostolos : Quem me dicunt homines esse? et quæ sequuntur : et dicit Petro : Scandalum es mihi.

MATTH. XVI, 13-27. Venit autem Jesus in partes Cæsæ ex Philippi; et interrogabat discipulos suos dicens : Quem dicunt homines esse Filium hominis? At illi dixerunt : Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis. Dicit illis Jesus : Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit : Tu es Christus, Filius Dei vivi. Respondens autem Jesus, dixit ei : Beatus es, Simon Barjona : quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Et (ego) dico tibi : quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis : et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis. Tunc præcepit discipulis suis, ut nemini dicerent quia ipse esset Christus. Exinde cœpit Jesus ostendere discipulis suis quia oportet eum ire Hierosolimam, et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. Et assumens cum Petrus, cœpit increpare illum, dicens : Absit a te, Domine; non erit tibi hoc. Qui conversus, dixit Petro : Vade post me, Satana; scandalum es mihi : quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. Tunc convocata turba cum discipulis, dixit eis : Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis; et tunc reddet unicuique secundum opus ejus.

CAPUT XCI.

Jesus dicit : Sunt quidam de hic s'antibus qui non gustabunt mortem. Et in monte transfiguratur.

MATTH. XVI, 28; XVII, 1-13; MARC. IX, 1-15; LUC. IX, 28-36. Amen dico vobis : Sunt quidam de hic s'antibus qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venturum in regno suo. Et post dies sex assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, et ducit illos in montem exalorum seorsum, ut oraret, et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol : vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix, splendens candida nimis, qualia fulgo super terram

non potest candida facere. Et ecce apparuerunt illis Moyses et Elias cum eo dicentes, in maiestate. Et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem. Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum : Domine, bonum est nos hic esse : si vis, faciamus hic tria tabernacula; tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de cælo, dicens : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui : ipsum audite. Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde. Et accessit Jesus, et tetigit eos, dixitque eis : Surgite, et nolite timere. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Jesum. Et descendantibus illis de monte, præcepit Jesus, dicens : Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat. Et interrogaverunt eum discipuli, dicens : Quid ergo scribitis dicit, quod Eliam primum venire oportet? At ille respondens, dixit : Elias quidem venturus est, et ille restituet omnia (Mal. IV, 5). Dico autem vobis, quia Elias jam venit : et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic et Filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt discipuli quia de Joanne Baptista dixit eis. Et cum venisset ad turbam, vidit scribas conquirentes eum illis. Et confestim omnis populus videns Jesum, stupefactus est, et expaverunt. Et accurrentes salutabant eum, et interrogavit eos : Quid inter vos conquiritis?

CAPUT XCII.

Pharisæi dicunt ad Jesum : Discede hinc, quia Herodes vult te occidere : et curavit lunaticum.

LUC. XII, 31-35. In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum, dicens illi : Exi, et vade hinc, quia Herodes vult te occidere. Et ait illis : Ne, et dicite vulpi illi : Ecce ejicio daemonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor. Veruntamen oportet me hodie, et cras, et sequenti die ambulare; quia non capit prophetam perire extra Hierosolimam. — MATTH. XVII, 14-20; MARC. IX, 16-28; LUC. IX, 38-44. Factum est autem in sequenti die, accessit ad eum homo genibus ejus provolutus, et exclamavit dicens : Domine, miserere filio meo, quia unicus est mihi, et lunaticus est. Et cum spiritus apprehendit eum, alidit, et spumat, et stridet dentibus, et arescit, et male patitur. Nam sæpe cadit in ignem, et crebro in aquam, et subito clamat, et dissipat eum, et vix discedit diabolians eum. Et rogavi discipulos tuos ut ejicerent eum, et non potuerunt curare eum. Respondens autem Jesus dixit : O generatio infidelis et perversa, usque modo ero apud vos? Afferte illum huc ad me. Et cum accederet et vidisset illum, statim spiritus conturbavit eum, et elisus in terram volutabatur apumans. Et interrogavit patrem ejus, quantum temporis est ex quo ei hoc accidit. At ille ait, ab infantia : et frequenter eum et in ignem et in aquam misit, ut eum perderet : sed si quid potes, adjuva nos, miserere nostri. Jesus autem ait illi : Si potes credere, omnia possibilia credenti. Et continuo exclamavit : Domine, miserere filii mei.

* Vulg. interserit sicut. Gr., πάντα δυνατά τῷ πιστεύοντι.

mans propter pueri cum lacrymis, aiebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem meam. Et cum videret Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde et muté spiritus, ego tibi præcipio: exi ab eo, et amplius ne introcas in eum. Et clamans, et multum discerpens eum, exiit ab eo. Et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, quia mortuus est. Jesus autem tenens manum ejus, elevavit eum, et surrexit. Et curatus est puer ex illa hora, et reddidit illum patri ejus. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. Tunc accesserunt discipuli ad Jesum secrete, et dixerunt: Quare non potuimus ejicere illum? Dicit illis, propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc, et transibit: et nihil impossibile erit vobis. Hoc autem genus dæmoniorum non ejicitur, nisi per orationem et jejunium.

CAPUT XCIII.

Jesus de passione sua discipulis patescit, et in Capharnaum pro se et Petro didrachma exactoribus reddidit.

MATTH. XVII, 21-26; MARC. IX, 30, 31; LUC. IX, 44, 45. Conversantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jesus: Filius hominis tradendus est in manus hominum, et occident eum, et tertia die resurget. At illi ignorabant verbum, et timebant eum interrogare. Et contristati sunt vehementer. Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma? Ait: Etiam. Et cum intrasset domum, prævenit eum Jesus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum: et cum piscem qui primus ascenderit, tolle; et aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me et te.

CAPUT XCIV.

Interrogatus Jesus a discipulis suis quis major erit in regno cælorum? instruit eos his exemplis ut humiliant se sicut parvulus.

MATTH. XVIII, 1-6; MARC. IX, 32-36; LUC. IX, 46-48. In illa hora cum domi esset, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebant: siquidem inter se in via disputabant quis illorum esset major? Et accesserunt discipuli ad Jesum, dicebant: Quis potius major est in regno cælorum? Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum, et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum. Si quis vult esse major, erit omnium novissimus, et omnium minister. Et qui susceperit unum parvulum talem in no-

mine meo, me suscipit. Qui autem scandalizaverit unum de puillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris.

CAPUT XCV.

Non debere prohiberi eos qui faciunt signa in nomine Jesu.

MARC. IX, 37-39; LUC. IX, 49, 50. Respondens autem Joannes, dixit: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, et prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum. Jesus autem ait: Nolite prohibere eum: nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me. Qui enim non est adversus vos, pro vobis est. — MATTH. XVII, 7-9; MARC. IX, 41-48; LUC. XVII, 1, 2. Væ mundo ab scandalis. Necessè est enim ut veniant scandala: verumtamen væ homini per quem scandalum venit. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, et projice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te: bonum tibi est luscum in vitam intrare, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis: ubi vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur. Omnis enim homo igne salietur, et omnis victima salietur^b.

CAPUT XCVI.

Nos non debere contemnere unum de pusillis: adjungens similitudinem de ove perita et de drachmate.

MATTH. XVIII, 10-14; LUC. XV, 3-10. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est. Venit enim Filius hominis salvare quod perierat. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves, et erraret una ex eis, nonne relinqueret nonaginta novem in montibus vel in deserto, et vadere eam querere quæ erravit? Et si contigerit ut inveniat eam, imponit in humeros suos gaudens: et veniens domum, convocat amicos et vicinos dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat. Amen dico vobis, quia gaudebit super eam magis quam super nonaginta novem quæ non erraverunt, et non indigent penitentia. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis: sicut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec inveniat? Et cum invenierit, convocat amicos et vicinos dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente, quam supra nonaginta novem justis qui non indigent penitentia.

^a Vulg., primus, Marc. ix, 31: unde hæc desumpta. Neque aliter Gr.

^b Comma istud Marc. ix, 48, ita in Græcis effertur:

Ἡς γὰρ κυρὶ ἀλοθίστας, καὶ πᾶσα θυσία ἀλλ' ἀλοθίσταται. Vulg., Omnis enim igne salietur, et omnis victimæ sale salietur.

CAPUT XCVII.

De filio qui substantiam patris devoravit.

LUC. xv, 11-32. Ait autem : Homo quidam habuit duos filios ; et dixit adolescentior patri : Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Et divisit illi substantiam. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam ; et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consumpsisset, facta est fames valida in regione illa. Et ipse cœpit egere. Et abiit, et adhæsit uni civium regionis illius : et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siquis quas porci manducabant ; et nemo illi dabat. Ipse autem in se reversus, dixit : Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam illi : Pater, peccavi in cœlum, et coram te. Et jam non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum ex mercenariis tuis. Et surgens, venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater illius, et misericordia motus est. Et accurrens, cecidit supra collum ejus, et osculatus est eum. Dixitque ei filius : Pater, peccavi in cœlum, et coram te : jam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos : Cito proferte stolam primam, et induite illum, et date anulum in manum ejus, et calceamenta in pedes ejus ; et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur : quia hic filius meus mortuus erat, et revixit ; perierat, et inventus est. Et cœperunt epulari. Erat autem filius ejus senior in agro : et cum veniret et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum : et vocavit unum de servis, et interrogavit quæ hæc essent ? Isque dixit illi : Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. Indignatus est autem, et volebat introire. Pater ergo illius egressus, cœpit rogare illum. At ille respondens, dixit patri suo : Ecce tot annis servivi tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi ; et nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi : Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt. Epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit : perierat, et inventus est.

CAPUT XCVIII.

De remittendo fratribus ex corde.

MATTH. xviii, 15-22 ; LUC. xvii, 3, 4. Attendite vobis : si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te, et ipsum solum. Si te audierit, et si penitentiam egerit, dimitte illi : et lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos : ut in ore duorum vel trium stet omne verbum (Deut. xix, 15). Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis : Quæ-

A eunque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo : et quæcunque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. Iterum dico vobis : quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quæcunque petierint, stet illis a Patre meo qui in cœlis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Tunc accedens ad eum Petrus, dixit : Domine, quoties peccaverit in me frater meus, et dimittam ei ? usque septies ? Dicit illi Jesus : Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.

CAPUT XCIX.

Similitudo de rege qui posuit rationem cum servis suis.

MATTH. xviii, 23-35. Ideo assimilatum est regnum cœlorum homini regi qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus qui debebat decem millia talenta. Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum dominus venundari, et uxorem ejus, et filios, et omnia quæ habebat, et reddi. Procidens autem servus ille, orabat eum dicens : Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius, eum dimisit, et debitum dimisit ei. Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios ; et tenens suffocabat eum, dicens : Redde quod debes. Et procidens conservus ille, rogabat eum, dicens : Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde. Et venerunt, et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocavit illum dominus ejus, et ait illi : Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me : nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum ? Et iratus dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

CAPUT C.

Jesus interrogatur a Phariseis, si licet uxorem admittere quacunquē ex causa.

MATTH. xix, 1-12 ; MARC. x, 1-12. Et factum est, cum consummasset Jesus sermones istos, migravit a Galilæa, et venit in fines Judææ trans Jordanem : et secutæ sunt eum turbæ multæ, et curavit eos ibi. Et accesserunt ad eum Pharisei tentantes eum, et dicentes : Si licet homini dimittere uxorem suam quacunquē ex causa ? Qui respondens, ait eis : Non legistis quia quæcivit ab initio *, masculum et feminam fecit eos (Gen. i, 27) ? Et dixit : Propter hoc dimit et homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ : et erunt duo in carne una (Gen. ii, 24). Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Dicunt illi : Quid ergo Moyses mandavit dari libellum repudiij (Deut. xxiv, 1), et dimittere ? Ait illis : Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras :

ab initio autem non sic fuit. Dico autem vobis : quia A
quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur. Et qui dimissam duxerit, mœchatur. Dicunt ei discipuli ejus : Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nuptiare. Qui dixit ^a : Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris utero (sic) nati sunt. Et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus. Et sunt eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum caelorum. Qui potest capere capiat.

CAPUT CI.

Jesus imposuit manus infantibus. Et Pharisæi murmurant de Jesu : Quia hic recipit peccatores.

MATTH. XIV, 13-15; M^{ARC.} I, 13-16. Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret. B
Discipuli autem increpabant eos. Jesus vero ait eis : Sinite parvulos, et nolite prohibere eos venire ad me ; talium est enim regnum caelorum. Et cum inposuisset eis manus, abiit inde. — Luc. xv, 1, 2. Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores multi, ut audiret eum. Et murmurabant Pharisæi et scribae, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. — JOAN. VII, 1. Post hæc ambulabat Jesus in Galilæam : non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.

CAPUT CII.

Jesus instituit eos qui annuntiarunt ei de Galilæis quos interfecit Pilatus, adjungens similitudinem arboris fici in vinea.

LUC. XXI, 1-9. Aderant autem quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Galilæis quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis : Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerunt, quia talia passi sunt? Non, dico vobis : sed nisi poenitentiam habueritis, similiter omnes peribitis. Sicut illi decem et octo supra quos occidit turris in Siloe, et occidit eos : putatis quia et ipsi debitores fuerunt præter omnes homines habitantes in Hierusalem? Non, dico vobis : sed si non poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Dicebat autem hanc similitudinem : Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quærens fructum in ea, et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineæ : Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, et non invenio : succide ergo illam : utquid etiam terram occupat? At ille respondens, dixit illi : Domine, dimitte illam et hoc anno, usquequo fodiam circa illam, et mittam stercora : et si quidem fecerit fructum ; sin autem, in futurum succides eam.

^a Addunt illis Gr. et Vulgat. Quam quidem vocem maliam existimare vitio librariorum ex Ammonii exemplari excidisse.

^b Paulo aliter textus hodiernus Luc. XIII, 15, ἄπειρα εἰς ἀνάστασιν ἡ Κύριος. Cæterum, si vocem ἀνάστασιν excipias, complures alii codd. Gr. apud Millium lectionem Ammonianam tuentur.

^c In hunc locum Joan. VII, 8, plura erudite Millius,

CAPUT CIII.

Jesus sanavit in synagoga mulierem aridam et curvatam.

LUC. XIII, 10-17. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo : et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum vidisset Jesus, vocavit ad se, et ait illi : Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus : et confestim erecta est, et glorificabat Deum. Respondens autem archisynagogus, indignus quia sabbato curasset Jesus, dicebat : Sex dies sunt in quibus oportet operari : in his venite, et curamini, et non in die sabbati. Respondit autem Jesus, et dixit ^b : Hypocrite, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem aut asinum a præsepulo, et ducit ad aquam? Hanc autem filiam Abraham, quam obligavit Satanas, ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Et cum hæc diceret, erubecebat omnes adversarii ejus. Et omnis populus gaudebat in universis quæ ^c fiebant ab eo.

CAPUT CIV.

Ascendit Hierosolimam in die festo Scenopegia.

JOAN. VII, 2-31. Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. Dixerunt autem ad eum fratres ejus : Transi hinc, et vade in Judæam, ut et discipuli tui videant opera tua quæ facis. Nemo quippe in occulto quid facit, et querit ipse in palam esse. Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo : neque enim fratres ejus credebant in eum. Dicit ergo eis Jesus : C
Tempus meum nondum advenit : tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odire vos : me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quia opera ejus mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego non ascendam ad diem festum istum ^e, quia tempus meum nondum impletum est. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto. Judæi ergo quærebant eum in die festo, et dicebant : Ubi est ille? Et murmur multum de eo erat in turba. Quidam enim dicebant : Quia bonus est. Alii autem dicebant : Non, sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Judæorum. Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, et docebat. Et mirabantur Judæi, dicentes : Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Respondit Jesus, et dixit eis : Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscat de doctrina ejus ^d, utrum ex Deo sit, an ego a me ipso loquar. Qui a semet-

ubi et ex Velsianis lectionem profert Ammonianam geminam, ἰσὺς γὰρ οὐκ ἀναθήσεται. Et rite sane. Etenim, inquit cl. Lamyus in Haru., ad diem festum proprie non ascendit Dominus : siquidem non venit Hierosolimam, nisi cum jam ex parte celebrata transacta esset.

^d Abest vox ultima sive a Gr. sive a Vulg., atque ex proxime antecedentibus repetita videtur.

ipso loquitur, gloriam propriam querit. Qui autem querit gloriam ejus qui misit illum, hic verax est, et injustitia non est in illo. Nonne Moyses dedit vobis legem (*Exod. xxiv, 3*), et nemo ex vobis legem facit? Quid me queritis interficere? Respondit turba, et dixit: Dammionium habes: quis te querit interficere? Respondit Jesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes miramini. Propterea Moyses dedit vobis circumcisci onem (*Lev. xii, 3*), non quia ex Moysse est, sed ex patribus. Et in sabbato circumciditis hominem. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: Nonne hic est quem querunt interficere: et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Nannquid vere cognoverunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit. Clamabat ergo docens in templo Jesus, et dicens: Et me scitis, et unde sim scitis: et a me ipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis. Ego scio eum, quia ab ipso sum, et ipse misit me.—*JOAN. viii, 55*. Et si dixero quia nescio eum, ero similis vobis mendax. Quererebant ergo eum apprehendere; et nemo misit in illum manus, quia nondam venerat hora ejus. De turba autem multi crediderunt in eum, et dicebant: Christus cum venerit, nannquid plura signa faciet quam quæ hic facit?

CAPUT CV.

De divite, cujus uberes fructus ager attulit.

LUC. xii, 13-21. Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. At ille dixit ei: Homo, quis me constituit judicem, aut divisorem supra vos? Dixitque ad illos: Videte et cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est, ex his quæ possidet. Dixit autem similitudinem ad illos dicens: Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se, dicens: Quid faciam, quod non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea, et majora faciam; et illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, et bona mea; et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annis plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetam a te: quæ autem parasti, cujus erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives.

CAPUT CVI.

De eo qui multas possessiones habens, tristis abiit, audiens verbum: Vade, vende omnia quæ habes.

MATTH. xix, 16-30; MARC. x, 17-31; LUC. xviii, 1-30. Et cum egressus esset in via, procurrrens quidam genu flexo ante eum rogabat eum: Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono?

^a *Mihi deerat in editis. Nec dubito quin illud et Ann. omnia legerit, et interpre. reddiderit.*

A Nemo bonus, nisi solus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dixit illi: Quæ? Jesus autem dixit: Non occides, non adulterabis, non furta facies, non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum et matrem; et, Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiavi a juventute mea: quid adhuc mihi deest? Jesus autem intuitus eum, dilexit eum, et dixit illi: Unum tibi deest: si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim dives valde, et multas possessiones habens. Et circumspiciens Jesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei intrabunt! Amen

B dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus ire, quam divitem intrare in regnum cælorum. Audiis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse? Aspiciens autem Jesus, dixit illis: Apud hominem hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possible sunt. Tunc respondens Petrus dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te; quid ergo erit nobis? Jesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis sue, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Amen dico vobis, omnis qui reliquerit domum aut parentes, vel fratres aut sorores, aut patrem aut matrem, aut uxorem aut filios, aut agros propter regnum cælorum, et nomen meum, et propter Evangelium, centuplum accipiet: nunc in hoc tempore domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros cum persecutionibus: et in sæculo futuro, vitam æte nam possidebit. Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.—*LUC. xvi, 14-15*. Audiebant autem omnia hæc Pharisei, qui erant avari: et deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

CAPUT CVII.

De divite et Lazaro.

LUC. xvi, 19-31. Iterum dixit: Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa divitis; et nemo illi dabat: sed et canes veniebant, et lingebant ulcera ejus. Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus, et ipse clamans dixit: Pater

^b *Gr., ἀπαυθύνω, Vulg., repelent.*

Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum ut intingat A extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac summa. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia re. episti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus interrogans et vos cæcos magnum firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire. Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi Abraham: Moysen habent et prophetas: audiant illos. At ille dixit: Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis B resurrexerit, credent.

CAPUT CVIII.

De villico infideli.

LUC. XVI, 1-12. Dicebat autem ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona illius. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescō. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados C oki. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam et sede, et cito scribe quinquaginta. Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii hujus sæculi prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua. Et ego dico vobis: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, et in majori fidelis est: et qui in medico iniquus est, et in majori iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est, quis credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod verum est, quis dabit vobis? — LUC. XII, 47-50. Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, et non se preparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, plagis vapulabit multis: qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omnis autem cui multum datum est, multum queretur ab eo. Et cui multa commendaverunt, plus petent ab eo. Nescitis quia ignem veni mittere in terram? Et quid volo, nisi ut accendantur? Baptismo autem habeo baptizari: et quomodo turbor asque dum perficiatur!

CAPUT CIX.

De patrefamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.

MATTII. XX, 1-16. Simile est regnum cælorum

patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, et illis dixit: Ite et vos in vineam; et quod justum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam, et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam. Cum sero factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. Com venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patrefamilias, dicentes: Nil novissimi una hora fecerunt, et pares nobis illos fecisti, qui portavimus pondus diei et æstus. At ille respondens uni eorum, dixit: Amice, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, et vade: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

CAPUT CX.

Jesus in domo Pharisei sanat hydropticum: et instruit eos qui primos accubitus in convitiis eligebant.

LUC. XIV, 1-15. Et factum est cum intraret in domum cujusdam principis Phariseorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropticus erat ante illum. Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Phariseos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, et dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab eo: et veniens is qui te invitavit et illum, dicat tibi: Da huic locum, et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco; ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria eorum simul discumbentibus: quia omnis qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat: Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte et ipsi te reintivent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos: et

beatus episcopus, qui non habent retribuere tibi : retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi : Beatus qui manducabit panem in regno cælorum.

CAPUT CXI.

Jesus decem leprosos mundavit.

JOAN. VI, 1-4. Post hæc in proximo erat Pascha, dies festus Judæorum.—LUC. XVII, 11-19. Et factum est dum iret Hierusalem, transibat per mediam Samariam et Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi: qui steterunt a longe, et levaverunt vocem dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. Unus autem ex ipsis, ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum: et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens: et hic erat Samaritanus. Respondens autem Jesus, dixit: Nonne decem mundati sunt, et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te salvum fecit.

CAPUT CXII.

Jesus de passione sua discipulis suis iterum indicavit: et mater filiorum Zebedæi rogat pro filiis suis.

MATTH. XX, 17-28; MARC. X, 32-45; LUC. XVIII, 31-34; XIX, 28. Assumens autem iterum duodecim, ait illis: Ecce ascendimus Hierosolimam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis. Tradetur enim principibus sacerdotum et scribis, et tradent eum gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur, et crucifigetur, et die tertia resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, quid vis? Ait illi: Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Jesus dixit eis: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? aut baptismo quo ego baptizor, baptizari? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis, et baptismo meo quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam et sinistram, non est in meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. Jesus autem vocavit eos ad se, et ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: et qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. Sicut Filius hominis non venit ut ministraret ei, sed ut ministraret, et daret animam suam redemptionem pro multis.

* Marc. x, 38 deest pronomen tum in Gr. tum in Vulg. Mox *dicite vobis*. Ergo *dicite* legebat^{ur} cum vulgato

CAPUT CXIII.

Jesus res, onsum dat dicenti sibi: Domine, si pauci sunt qui salvi fiant?

LUC. XIII, 23-30; MATTH. VII, 13, 14-23. Et ait illi quidam: Domine, si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, querent intrare, et non poterunt. Cum autem intraverit paterfamilias et cluserit ostium, et incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis: et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis: tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis. Discedite a me, omnes operarii iniquitatis, in ignem æternum; ibi erit fletus et stridor dentium, cum videritis Abraham et Isaac et Jacob et omnes prophetas intrare in regnum Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab Oriente et Occidente, et Aquilone et Austro, et accumbent in regno Dei. Et ecce sunt novissimi qui erant primi, et sunt primi qui erant novissimi.

CAPUT CXIV.

De Zacchæo publicano.

LUC. XIX, 1-10. Et ingressus perambulabat Hiericho. Et ecce vir nomine Zacchæus: et hic erat princeps publicanorum, et ipse dives. Et quærebat Jesum videre quis esset, et non poterat præ turba, quia statara pusillus erat. Et præcurrens, ascendit in arborem sycomorum, ut videret illum: quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus, vidit illum, et dixit ad eum: Zacchæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem divertisset. Stans autem Zacchæus dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Ait Jesus ad eum: Quia hodie salus huic domui facta est, eo quod et ipse sit filius Abraham. Venit enim Filius hominis querere et salvum facere quod perierat.

CAPUT CXV.

Jesus iterum duos cæcos curavit.

MATTH. XX, 29-34; MARC. X, 46-52; LUC. XVIII, 35-43. Et egredientibus illis ab Hiericho, secutæ sunt eum turbæ multæ. Et ecce duo cæci, ex quibus erat Bartimæus filius Timæi, sedentes secus viam, audierunt quia Jesus Nazarenus transiret, et clamaverunt, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David. Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David. Et stetit Jesus, et vocavit eos, et ait: Quid vultis ut faciam vobis? Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, et secuti,

interprete Ammonius: quæ vox nunc abest a cod. Græcis. Vide Lucam Brug. in Notat. ad Matth. xx, 23.

sunt enim, magnificantes Dominum. Et omnis A.
plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

CAPUT CXVI.

Jesus super asinum sedens, Hierosolimam ingreditur.

MATTH. XXI, 1-9; MARG. XI, 1-11; LUC. XIX, 29-58. Et cum appropinquasset Hierosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc Jesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea alligatum, cui nemo hominum unquam sedit: solvite illum, et adducite eum mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite ei: quia Dominus operam ejus desiderat: et confestim dimit et eos. Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præcepit illis B Jesus. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum? At illi dixerunt, quia Domino necessarius est; et dimiserunt illos. Et duxerunt pullum ad Jesum: et jactantes vestimenta sua supra pullum, eum desuper sedere fecerunt. Hoc autem factum est b, ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: * Dicite filie Sion: Ecce rex tuus venit tibi manusutus, sedens super pullum asinae subjugalis (Isa. LXII, 11; Zach. IX, 9). — JOAN. XII, 16. Hæc non cognoverunt discipuli ejus primum; sed quando glorificatus est Jesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo: et hæc fecerunt ei. Eunte autem illo, multi substernebant vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via. Et cum appropinquaret jam ad descensum montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ descendentium gaudentes laudare Deum voce magna. Turbæ autem quæ præcedebant et quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David; benedictus qui venit rex, in nomine Domini; pax in cælo, et gloria in excelsis; benedictum quod venit regnum patris nostri David. Hosanna in excelsis. — JOAN. XII, 12-14. In crastinum autem turba multa quæ venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Jesus Hierosolimam, acceperunt ramos palmarum, et processerunt obviam ei, et clamabant: Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini, rex Israel. — LUC. XIX, 39-44. Et quidam Pharisæorum de turbis dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt. Et appropinquavit Hierosalem, et videns civitatem flevit super illam dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te: et circumdabunt te inimici tui vallo, * et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, et filios * qui in te sunt; et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.

* Legimus in Gr. Luc. XVIII, 43, δεξ. τῶν ὀρέων. Sic et in Vulg., *magnif. Deum.*

b Vulg.: *Hoc autem totum factum est. Additur totum consentaneæ Græcæ et Syro, quod tamen*

CAPUT CXVII.

Ejicit de templo ementes et vendentes; et dat responsum Pharisæis qui se extollunt.

MATTH. XXI, 10-16; MARG. XI, 15-18; LUC. XIX, 45, 46; JOAN. II, 14-21. Et cum intrasset Hierosolimam, commota est universa civitas, dicens: Quis est hic? Populi autem dicebant: Hic est propheta a Nazareth Galilææ. Et intravit Jesus in templum Dei. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, ejiciebat omnes vendentes et ementes in templo, oves quoque et boves; et nummulariorum effudit æs, et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit. Et dicit eis: Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. Scriptum est: Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus, vos autem fecistis illam speluncam latronum (Isa. LVI, 7; Jer. VII, 11). Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum. Recordati sunt vero discipuli ejus quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me (Psal. LXXVIII, 40). Et accesserunt ad eum cæci et claudi in templo, et sanavit eos. Videntes autem principes sacerdotum et scribæ mirabilia quæ fecit, et pueros clamantes in templo, et dicentes: Hosanna filio David, indignati sunt, et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Jesus autem dicit eis: Utique. Nunquam legis? Quia ex ore infantium et lactentium perfectisti laudem (Psal. VIII, 3)? Responderunt ergo Judæi et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Respondens Jesus, dixit eis: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta et sex annis ædificatum est templum hoc, et tu tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui.

CAPUT CXVIII.

Jesus prætulit cæteris viduam, propter duo æra minuta: adjungens parabolam de Pharisæo et Publicano, contra eos qui se extollunt.

MARG. XII, 41-44; LUC. XXI, 1-4. Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium divites. Vidit autem et quamdam viduam pauperulam, mittentem æra minuta duo, quod est quadrans. Et convocans discipulos suos, ait illis: Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit. Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, totum victum suum quem habuit misit. — LUC. XVIII, 9-14. Dixit autem ad quosdam qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur cæteros, parabolam istam. Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: unus Pharisæus, et alter publicanus. Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Jejuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo. Et publicanus a longe stans, volebat nec oculum * levare, sed percussit

quidam boni libri omittunt, judice Luca Brug. Drest quoque δλον in Cant. et aliquot versionibus, ut videre est apud Millium.

tiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Dico vobis: descendit hic justificatus in domum suam ab illis; quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. — MATTH. XXI, 17, MARC. XI, 11. Et relictis illis, cum jam vespera esset hora, abiit foras extra civitatem in Bethaniam, ibique mansit. — LUC. IX, 11. Et sciens turba quod exiit extra civitatem, secuti sunt eum. Et suscipiens eos quibus necessaria erat cura, sanabat.

CAPUT CXIX.

De Nicodemo qui venit ad Jesum nocte.

JOAN. III, 1-21. Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. Hic venit ad eum nocte, et dixit ei: Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister: nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Respondit Jesus, et dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? Nunquid potest in ventrem matris suæ iterato introire et nasci? Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu*, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne caro est, et quod natum est ex Spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat: et vocem ejus audis, sed non scis unde veniat, et quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex Spiritu. Respondit Nicodemus et dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Jesus et dixit ei: Tu es magister in Israel, et hæc ignoras? Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus te tamur: et testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis, et non creditis, quomodo, si dixerero vobis cœlestia, credetis? Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in eremo (Num. xxi, 9), ita exaltari oportet Filium hominis: ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim dilexit Deus mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in ipso* non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non judicatur. Qui autem non credit jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. Hoc est autem iudicium: qui lux in mundum venit, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem: erant enim mala eorum opera. Omnis enim qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguatur opera ejus. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur ejus opera, quia in Deo sunt facta. — JOAN. VII, 53; VIII, 1, 2. Et reversi sunt unusquisque in domum suam. Jesus autem perrexit in montem Oliveti; et diluculo

* Pronomen istud non subjiciendum monuerat Luc. Brug. Et adest quidem a Gr. et a Vulg.

* Addidimus se cum Vulg., quod deest in editis. Gr., ἀναστρέψας. erectus seu erigens se: neque aliter

iterum venit in templum. Et omnis populus venit ad eum, et a-deus decebat eos.

CAPUT CXX.

De muliere a Judæis in adulterio deprehensa.

JOAN. VIII, 3-11. Adducunt autem scribe et Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, et stauerunt eam in medio, et dixerunt ei: Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adultério. In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare (Lev. xx, 10). Tu ergo quid dicis? Hæc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. Cum autem perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audientes autem hæc*, unus post unum exibant, incipientes a senioribus: et remansit Jesus solus, et mulier in medio stans. Erigens autem (se^b) Jesus dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnavit, mulier? Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jesus: Nec ego te condemnabo. Vade, et amplius jam noli peccare.

CAPUT CXXI.

Jesus maledixit ficulneam, et aruit.

MATTH. XXI, 18-22; MARC. XI, 11, 12, 19-23; LUC. XVII, 5, 6. Mane autem revertens in civitatem, currit. Et videns ficum arborem unam secus viam, venit ad eam; et nihil invenit in ea, nisi folia tantum: nondum enim erat tempus ficorum. Et ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arfacta est eum illo siculnea. Et videntes discipuli mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo aruit! Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. Et cum mane transirent, viderunt ficulneam aridam factam a radicibus. Et recordatus Petrus, dicit ei: Rabbi, ecce ficus quam maledixisti, aruit. Respondens autem Jesus, ait eis: Habete fidem Dei. Amen dico vobis, si habueritis fidem, et non hesitaveritis in corde, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis: Tollere, et jacta te in mare, fiet. Et dixerunt ei apostoli: Domine, edoce nos fidem. Et dixit Jesus: Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et veniet vobis. Et cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversus aliquem; ut et Pater vester qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra.

CAPUT CXXII.

Dixit Jesus parabolam ad discipulos propter orandi instantiam, de iudice duro et vidua.

LUC. XVIII, 1-8. Dicebat autem et parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, et non deficere, dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. Vidua autem quædam erat in illa civitate, et veniebat

Victor reddiderit. Mox: Nemo te condemnavit, mulier? Sed vox ultima desideratur in nostris codd. Gr. et Lat.

ad illum, dicens: Vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem vereor, tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens, suggillet me. Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Deo vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?

CAPUT CXIII.

Interrogatur a principibus sacerdotum: In qua potestate hæc facis? Adjungit parabolam de duobus filiis in vineam missis.

MATTH. XXI, 23-32; MARC. XI, 27-33; LUC. XX, 1-8. Et cum venisset in templum, factum est decem e eo populum et ovan, elizante, accesserunt ad eum principes sacerdotum, et seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? Et quis est qui dedit tibi hæc potestatem? Respondens autem Jesus, dixit illis: Interrogabo vos et ego unum sermonem; quem si dixeritis mihi, et ego vobis dicam in qua potestate hæc facio. Baptismus Joannis unde erat? e caelo, an ex hominibus? At illi cogitabant intra se, dicentes: Si dixerimus ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habebant Joannem sicut prophetam. Et respondentes Jesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis et ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios; et accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie operari in vinea mea. Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem poenitentia motus, abiit. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens ait: Eo, domino, et non ivit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt, novissimus. Dicit illis Jesus: Amen dico vobis, quia publicani et meretrices præcedent vos in regno Dei. Venit enim ad vos Joannes in via justitiæ, et non credidistis ei: publicani autem et meretrices crediderunt ei: vos autem videntes, nec poenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

CAPUT CXIV.

Parabola de paterfamilias qui vineam suam locavit agricolis.

MATTH. XXI, 33-46; MARC. XII, 1-12; LUC. XX, 9-19. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, et fodit in eo torcular, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. Et agricolæ, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. Iterum alios servos misit plures prioribus, et fecerunt illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Forsitan verebentur filium meum. Agricole autem videntes filium, dixerunt intra se: Ille est hæres; venite, occidamus eum, et habebimus hæreditatem

A ejus. Et approbentem eum, projecerunt eum extra vineam, et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet colonis illis? Añt illi: Malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis. Dicit illis Jesus: Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: a Domino factum est illud, et est mirabile in oculis nostris (Psal. cxvii, 22, 23)? Ideo dico vobis, quia auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructum ejus. Omnis qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem autem ceciderit, conteret eum. Et cum audissent principes sacerdotum et Pharisei parabolam ejus, cognoverunt quod de ipsis diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant. — MATTH. XXII, 1. Et respondens Jesus, dixit iterum in parabolis eis dicens:

CAPUT CXV.

Simile est regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio suo.

MATTH. XXII, 2-14; LUC. XIV, 16-24. Simile factum est regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et vocavit multos. Et hora cæne misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire et videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Juga boum emi quin, ue, et eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Iterum misit alios servos, dicens: Dicite invitatis, Ecce prandium meum paravi; tauri mei, et vitilia occisa sunt, et omnia parata; venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumelia affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est; et missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt; sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Itaque ergo ad exitus varum, in plateas, et vicos, et civitates; et quoscunque inveneritis pauperes ac debiles, et cæcos, et claudos, vocato ad nuptias. Et ait servus: Factum est, domine, ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo: Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis: quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabunt cœnam meam. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quotquot invenerunt malos et bonos, et impletæ sunt nuptiæ discubentium. Intravit autem rex, ut videret discubentes: et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis pedibus ejus et manibus, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

CAPUT CXXVI.

Pharisæi mittunt ad Jesum de lege interrogantes si licet tributum reddere Cæsari.

MATTH. XXII, 15-22; MARC. XII, 13-17; LUC. XI, 20-26. Tunc abeuntes Pharisæi consilium inierunt ut caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate docens, et non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum. Dæ ergo nobis: Quid tibi videtur? Licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jesus: Cujus est imago hæc et superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. Et audientes mirati sunt, et relicto eo abierunt.

CAPUT CXXVII.

De Sadducæis, qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogant de septem fratribus qui unam uxorem habuerant.

MATTH. XXI, 23-33; MARC. XII, 18-27; LUC. XX, 27-39. In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem, et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filios, ut ducat ejus frater uxorem illius, et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres: et primus, uxore ducta, defunctus est; et non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secundus mortuus est sine filio: et tertius accepit eam, et omnes septem, et non reliquerunt semen. Novissimè autem omnium, et mulier defuncta est. In resurrectione autem, cujus eorum erit uxor? Omnes enim habuerunt eam. Et ait illis Jesus: Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. Filii saccali hujus nubunt, et traduntur ad nuptias: illi autem qui digni habentur a sæculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque nubent neque ducent uxores: neque enim ultra mori poterunt, sed sunt sicut angeli Dei in cælo: et filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis. Quia vero resurgant mortui, non legistis in libro Moysi, supra rubrum, quia dictum est a Deo, quomodo dixerit illi Deus: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob (*Gen. III, 6*)? Non est Deus mortuorum, sed vivorum: omnes enim vivunt ei. Vos ergo multum erratis. Et audientes turbæ, mirabantur de doctrina ejus. Respondentes autem quidam scribarum, dixerunt: Magister, bene dixisti.

CAPUT CXXVIII.

Scriba interrogabat Jesum: quod mandatum maximum esset in lege?

MATTH. XXII, 34-40; MARC. XII, 28-34; LUC. I, 25-37. Pharisæi autem audientes quia silentium

^a Vulg. Luc. xx, 35, *digni habebuntur*. Gr., *κατάξιωθῆντες, digni habitū*.

^b Unde hanc lectionem hausit sive Ammonius, sive interpres, quis me doceat? Gr., *κύριος ὁ Θεός*

A imposuisset Sadducæis, convenerunt in unum. Et accessit unus de scribis, legis doctor, tentans eum et dicens: Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ait illi Jesus: Primum omnium mandatum est: Audi, Israel, Deus omnium nostrum ^b Deus unus est: et. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua (*Deut. VI, 4*). Hoc est primum et maximum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis tota lex pendet et prophetæ. Et ait illi scriba: Bene, Magister, in veritate dixisti, quia unus est, et non est alius præter eum: et ut diligatur ex toto corde, ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine: et diligere proximum tanquam seipsum, majus est omnibus holocaustibus et sacrificiis. Jesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Recte respondisti: hoc fac, et vives. Ille autem volens justificare se ipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus? Suscipiens autem Jesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Hierusalém in Hiericho, et incidit in latrones, qui etiam spoliaverunt eum, et plagis impositis abierunt, semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via; et viso illo, præterivit. Similiter et Levita cum esset secus locum, et videret eum pertransiit. Samaritanus autem quidam transiens, venit secus eum, et videns eum, misericordia motus est. Et appropians alligavit eum, infundens in vulnera ejus vinum et oleum. Et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus: Vade, et tu fac similiter.

CAPUT CXXIX.

Docente Jesu in templo, miserunt Pharisæi eum comprehendere.

LUC. XIX, 47, 48. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis, quærebant illum perdere: et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum. — JOAN. VII, 32-33. Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc. Et miserunt principes et Pharisæi ministros, ut apprehenderent illum. Dixit ergo (eis) Jesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad eum qui misit me. Quæretis me et non inveniatis: et ubi sum ego, vos non potestis venire. Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos: Quo hic iturus est, quia non inveniemus eum? Numquid in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit: Quæretis me,

ἀπό. Vulg., Dominus Deus tuus. Sed ex nostris libris meliores, inquit Luc. Brug., consentaneæ Græco et Syriaco, nec non legi ipsi Hebraicæ, scribunt: Dominus Deus noster.

et non invenietis; et ubi sum ego, vos non potestis venire? In novissimo autem die magno festivitatis, stabat Jesus, et clamabat dicens: Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura (Joel. ii. 23), flumina de ventre ejus fluent aquae vivae. Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba, cum audissent hos sermones ejus, dicebant: Hic (est vere propheta. Alii dicebant: Hic est) Christus. Quidam autem dicebant: Nunquid a Galilæa Christus venit? Nonne Scriptura dicit, quia ex semine David, et de Bethlehem castello ubi erat David, venit Christus (Mich. v. 2)? Dissensio itaque facta est in turba propter eum. (Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.) Venerunt ergo ministri ad pontifices et Phariseos, et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. Responderunt ergo eis Pharisei: Nunquid et vos seducti estis? Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex Phariseis? Sed turba hæc quæ non novit legem, maledicti sunt. Dicit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis: Nunquid lex nostra (Deut. xvii. 8; xix. 15) judicat hominem, nisi audierit prius ab ipso, et cognoverit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei: Nunquid et tu Galilæus es? Scrutare, et vide, quia propheta a Galilæa non surgit.

CAPUT CXXX.

Interrogabat Phariseos Jesus, cujus filius est Christus.

MATTH. xii. 41-46; Luc. xi. 40-44. Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Jesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dixerunt ei: David. Ait illis: Quomodo (ergo) David in libro Psalmorum vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum (Psal. cix. 1)? Si ergo David in spiritu vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? Et nemo poterat ei respondere verbum, neque ausus fuit quisquam ex illa turba eum amplius interrogare.

CAPUT CXXXI.

Jesus docet: Ego sum lux mundi.

JOAN. viii. 12-19. Iterum ergo locutus est eis Jesus, dicens: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite. Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. Re-

spondit Jesus, et dixit eis: Etsi ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, et quo vado: vos autem nescitis unde venio, aut quo vado. Vos secundum carnem judicatis: ego non judico quemquam. Et si judico ego, judicium meum verum est, quia solus non sum; sed ego et qui misit me, Pater. Et in lege vestra scriptum est: Quia duorum hominum testimonium verum est (Deut. xvii. 6; xix. 15). Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso: et testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater. Dicebant ergo ei: Ubi est pater tuus? Respondit Jesus: Nonne me scitis, neque Patrem meum. Si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis. JOAN. viii. 21-59. Ego vado, et queretis me, et in peccato vestro moriemini. Quod ego vado, vos non potestis venire. Dicebant ergo Judæi: Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit: Quo ego vado, vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Jesus: Principium qui et loquor vobis. Multum habeo de vobis loqui et judicare: sed qui misit me, verax est: et ego quæ audivi a Patre meo, hæc loquor in mundo. Et non cognoverunt, quia Patrem dicebat ejus Deum. Dixit ergo eis Jesus: Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a me ipso facio nihil; sed sicut docuit me Pater, hæc loquor. Et qui misit me, mecum est, (et) non reliquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei facio semper. Hæc ille loquente, multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Jesus ad eos qui crediderunt in eum: O Judæi, si vos manseritis in sermone meo, veri discipuli mei eritis, et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. Responderunt ei: Semen Abraham sumus, et nemini servivimus unquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis? Respondit eis Jesus: Amen, amen dico vobis: quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. Servus autem non manet in domo in æternum. Filius manet in æternum. Si ergo Filius vos liberaverit, vere liberi eritis. Scio quia filii Abraham estis: sed queritis me interficere, quod sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud Patrem, loquor; et vos quod vidistis apud patrem vestrum facitis. Responderunt et dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus: Si filii Abraham estis, opera Abraham facite. Nunc autem queritis me interficere, hominem qui veritatem vobis

* Et ita quidem textus hodiernus: ἑρμῆσαν καὶ ἄλλας. Vulg., *Scrutare scripturas*, consentientibus aliquot codd. Gr., Reg., Cant. al. — Multi tamen boni libri omittant *scripturas* juxta Gr. et Syr. Lcc. BRUC.

† Hæc explanationis causa expressisse potuit interpretes. Nam Gr., παρ' αὐτοῦ. Sic etiam Vulg., *ab eo*.

‡ Eadem lectio cum Vulg., ubi tamen legimus *Patrem ejus d. D.* Hinc suspicor Victorem scripsisse

Patrem dicebat eis Deum: juxta Græc., τὸ πατέρα αὐτοῦ ἵδε. cv. Quem in locum plura erudite observat Lucas Brug. tum in comment. tom. H, p. 1052, 1087; tum in notationibus prolixioribus, p. 585.

§ Hanc lectionem exscriptoris vitio vertendam existimari, inde fortasse ortam, quod nonnulli codd. habent *ex Judæis*. Sed *Judæos* legendum cum interprete vulgato, textus litteræ inharrent.

locutus sum, quam audivi a Patre meo: hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: unum Patrem habemus Deum. Dixit ergo eis Jesus: Si Deus Pater vester esset, diligeretis utique me: ego enim ex Deo processi, et veni: neque enim a me ipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Qui est ex Deo, Dei verba audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt ergo Judaei, et dixerunt ei: Nomen bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, et demonium habes? Respondit Jesus: Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me. Ego autem non quaero gloriam meam: est qui quaerat et iudicet. Amen dico vobis: Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in aeternum. Dixerunt ergo ei Judaei: Nunc cognovimus quia demonium habes. Abraham mortuus est, et propheta, et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in aeternum. Nunquid tu major es patre nostro Abraham, qui mortuus est, et propheta mortui sunt? Quem te ipsum facis? Respondit Jesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est. Et non cognovistis eum: ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, et sermonem ejuservo. Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: et vidit, et gavisus est. Dixerunt ergo Judaei ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti? Dixit eis Jesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret ego sum. Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum: Jesus autem abscondit se, et exivit de templo.

CAPUT CXXXII.

Jesus faciens lutum de sputo, et ponens super oculos caeci nati, curavit eum.

JOAN. IX, 1-34. Et praeteriens vidit hominem caecum a nativitate. Et interrogaverunt eum discipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut caecus nasceretur? Respondit Jesus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus; sed ut manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera ejus

A qui misit me, donec dies est: venit nox quando nemo potest operari. Quando sum in mundo, lux sum mundi. Haec cum dixisset, exspsit in terram, et fecit lutum ex sputo, et finxit lutum super oculos ejus, et dixit ei: Vade, et lava in natatoria Siloe, quod interpretatur, Missus. Abiit ergo et lavit, et venit videns. Itaque et vicini et qui videbant eum prius quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant, quia hic est. Alii autem, nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat, quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Jesus lutum fecit, et unxit oculos meos, et dixit mihi: Vade ad natatoriam Siloe, et lava. Et abii, et lavi, et video. Dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. Adducunt eum ad Phariseos, qui caecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit Jesus, et aperuit oculos ejus. Iterum autem interrogabant eum Pharisei, quomodo vidisset? Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi super oculos, et lavi, et video. Dicebant ergo ei Phariseis quidam: Nonne hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. Alii dicebant: Quomodo potest homo peccator haec signa facere? Et schisma erat in eis. Dicunt ergo caeco iterum: Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Judaei de illo quia caecus fuisset, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat. Et interrogaverunt eos dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis quia caecus natus est? Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes, et dixerunt: Scimus, quia hic est filius noster, et quia caecus natus est: quomodo ergo nunc videat nescimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: scitatem habet: ipse de se loquatur. Haec dixerunt parentes ejus, quia timebant Judaeos. Jam enim conspiraverunt Judaei, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. Propterea parentes ejus dixerunt: Quia scitatem habet, ipsum interrogate. Vocaverunt ergo rursus hominem qui erat caecus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo ille: Si peccator est, nescio: unum scio, quia caecus cum essem, modo video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi vobis jam, et audistis: quid iterum vultis audire? Nunquid et vos vultis discipuli ejus fieri? Male dixerunt ei, et dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem discipuli Moysi sumus. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo, et dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, et

^a Gr. ei de ἀλάθειαν λέγω. Vulg. vobis addit; et subsequens nos omittit.

^b Exiit fortasse alterum amen quod exhibent Gr. et Vulg.

^c Textum expressit καὶ εἶδεν καὶ ἔχρησεν. — Manuscripta nostra antiqua, et non pauci alii Latini libri, praeponunt et conjunctionem, etiam ipsi vocabulo vidit: quemadmodum Graeca et Syra. Luc. Haug.

^d Οἱ θεωοῦντες. Lectionem Vulg. viderant, inquit

Lucas Brugensis, multum boni libri, nominatum unus D. Donatiani, unus Clarimarsici, tres S. Audomari, mutant cum videbant: quod Graeca lectioni proprius respondet. Paulo post editi: similis est ejus.

^e Manuscripta nostra, Graeco conformiter, omittunt conjunctionem autem, quam alii libri addunt cum Syro. Luc. Brug. — Mox, schisma erat in ipso interprete Graecis in ἀρεῖς presse inhaerente.

aperuit oculos meos. Scimus autem quia peccatores A
Deus non audit : sed si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit. A sæculo non est auditum quia aperuit quis oculos cæci nati. Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quidquam. Responderunt, et dixerunt ei : In peccato * natus es totus, et tu doces nos ? Et ejecerunt eum foras.

CAPUT CXXXIII.

Jesus agnitus est eidem cæco. Et contendit multa cum Judæis.

JOAN. IX, 35-41. Audivit Jesus quia ejecerunt eum foras ; et cum invenisset eum, dixit ei : Tu credis in Filium Dei ? Respondit ille, et dixit : Quis est, Domine, ut credam in eum ? Et dixit ei Jesus : Et vidi-ti eum, et qui loquitur tecum, ipse est. * Ille ait : B Credo, Domine. Et proci-dens adoravit eum. Dixit ei Jesus b : In judicium ego in hunc mundum veni ; ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant. Et audierunt ex Pharisæis qui cum ipso erant, et dixerunt ei : Nunquid et nos cæci sumus ? Dixit eis Jesus : Si cæci essetis, non haberetis peccatum. Nunc vero * quia dicitis, Videmus, peccatum vestrum manet.— JOAN. X, 1-21. Amen * dico vobis : qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro : qui autem intrat per ostium, pastor est ovium. Huic ostiarius aperit, et oves vocem ejus audiunt : et proprias oves vocat nominatim, et educit eas. Et cum proprias oves emisserit, ante eas vadit : et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo : quia non novere vocem alienorum. Hoc proverbium dixit illis Jesus. Illi autem non cognovere quid loqueretur eis. Dixit ergo * iterum Jesus : Amen * dico vobis, quia ego sum ostium ovium. Omnes quotquot venerunt, fures sunt et latrones, * sed non audierunt eos oves. Ego sum ostium. Per me si quis introierit (salvabitur) : et ingrediatur e egredietur, et pas-cua inveniet. Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet, et perdat. Ego veni ut vitam habeant (et abundantius habeant). Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus *. Mercenarius, et qui non est pastor, ejus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit : et lupus rapit, et dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus : et cognosco meas, et cognoscunt me meæ. Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem : et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili : et illas oportet me adducere, et vocem meam audient : et fiet unum ovile, et unus pastor. Propterea me Pater diligit : quia ego pono animam meam (ut iterum sumam eam). Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso. * Potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc man-

datum accepi a Patre meo. Dissensio iterum facta est inter Judæos propter hos sermones. Dicebant autem multi ex ipsis : Dæmonium habet, et insanit : quid eum auditis ? Alii dicebant : Verba hæc non sunt dæmonium habentis : nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire ?

CAPUT CXXXIV.

Interrogatur Jesus a Judæis : Si tu es Christus, dic nobis manifeste.

JOAN. X, 22-42. Facta sunt autem encænæ in Hierosolymis : et hiems erat. Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis. Circumdede-runt ergo eum Judæi, et dicebant ei : Quousque animam nostram tollis ? Si tu es Christus, dic nobis palam. Respondit eis Jesus : Loquor vobis, et non creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me : sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. Oves meæ vocem meam audunt : et ego cognosco eas, et sequuntur me. Ego vitam æternam do eis, et non peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est : et nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum sumus. Sustulerunt * lapides Judæi, ut lapidarent eum. Respondit eis Jesus : Multa opera bona ostendi vobis ex Patre meo, propter quod opus eorum me lapidatis ? Responderunt ei Judæi : De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia ; et quia homo tu cum sis, facis te ipsum Deum. Respondit eis Jesus : Nonne scriptum est in lege vestra, quia Ego dixi, dii estis (Psal. LXXXI, 6) ? Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scripturæ : Quem Pater sanctificavit, et misit in mundum, vos dicitis : Quia blasphemias : quia dixi, Filius Dei sum ? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, et si non vultis mihi credere, operibus credite, ut cognoscatis, et credatis, quia in me est Pater, et ego in Patre. Quærebant ergo eum * comprehendere, et exivit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Jordanem, in eum locum ubi erat Joannes baptizans primum : et mansit illie. Et multi venerunt ad eum, et dicebant : Quia Joannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPUT CXXXV.

Jesus resuscitat Lazarum a mortuis : et principis concilium faciunt, ut interficerent eum.

JOAN. XI, 1-56. Erat autem quidam languens, Lazarus a Bethania, de castello Mariæ et Marthæ sororis ejus. Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis, cujus frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores ejus ad eum, dicentes : Domine, ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Jesus, dixit eis : Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. Diligebat autem

* Vulg., in peccatis, concinens Græcis ἐν ἀμαρτιῶν.
b Vulg., Et dixit Jesus. Neque aliter Gr. — Reli-

quas deinceps lectionum varietates adnotare omittimus, hoc uno signo * eas indicasse contenti.

Jesus Martham, et sororem ejus Mariam, et Lazarum. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde, post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Judæam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi, * in Judæam? Nunc quærebant te lapidare Judæi, et iterum vadis illuc? Respondit Jesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt: si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia non est lux in eo. Hæc ait, et post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado, ut a somno suscitem eum. Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, salvus erit. Dixerat autem Jesus de morte ejus. Illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo dicit eis manifeste: Lazarus mortuus est: et gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi: sed eamus ad eum. Dicit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, et moriamur cum eo. Venit itaque Jesus, et invenit eum jam quatuor dies in monumento * manentem. Erat autem Bethania juxta Hierosolimam, quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Judæis venerant ad Martham et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. Martha autem ut audivit quia Jesus venit, occurrit ei: Maria autem domi sedebat. Dicit ergo Martha ad Jesum: Domine, si hic fuisses, frater meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio quia quæcunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi Jesus: Resurget frater tuus. Dicit * ergo Martha: Scio quia resurget in resurrectione, in novissimo die. Dicit (ei) Jesus: Ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet. Et omnis qui vivit, et credit in me, non morietur in æternum. Credis hæc? Ait illi: Utique, Domine: ego credidi quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. Et cum hæc dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, et vocat te. Illa ut audivit, surgit cito, et venit ad eum. Nondum enim venerat Jesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Judæi ergo qui erant cum illa in domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam, quia cito surrexit et exiit, secuti sunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, et dixit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. Jesus ergo ut vidit eam plorantem, et Judæos qui cum ea venerant plorantes, * fremuit spiritu, et turbavit se ipsum, et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni et vide. Et lacrymatus est Jesus. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amat eum. Quisquam autem dixerunt ex ipsis: Non poterat hic qui aperuit oculos cæci *, facere ut hic non moreretur? Jesus ergo rursus fremens in semetipso, venit ad monumentum. Erat autem spelunca: et lapis superpositus * ei. Ait Jesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam tetet, quatruiduanus enim est. Dicit ei

A Jesus: Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem. Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater, tibi gratias ago, quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis; sed propter populum qui circumstat, dixi: ut credant quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare, veni foras. Et statim prodit qui fuerat mortuus, ligatus pedes et manus insistis: et facies illius sudario erat ligata. Dicit Jesus illis: Solvite eum, et sinite abire. Multi ergo ex Judæis qui venerant ad Mariam *, et viderant quæ fecit Jesus, crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pharisæos, et dixerunt eis quæ fecit Jesus. Collegerunt ergo pontifices et Pharisæi concilium, et dicebant: B Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, et venient Romani, et tollent locum nostrum et gentem. Unus autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam, nec cogitatis quia expedit * nobis ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quia Jesus moriturus erat pro gente: et non tantum pro gente, sed et filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. Jesus ergo jam non palam ambulabat apud Judæos, sed (abiit) in regionem juxta desertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem: et ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat Pascha Judæorum: et ascenderunt multi Hierosolimam de regione ante Pascha, ut sanctificarent seipsum. Quærebant ergo Jesum, et colloquebantur ad invicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederunt ergo pontifices et Pharisæi mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

CAPUT CXXXVI.

Non receptus Jesus in civitate Samaritanæ: Joannes et Jacobus dicunt ad eum: Si vis, dicimus, ut descendat ignis de cælo.

Luc. ix, 51-56. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis ejus, et ipse faciem suam firmavit, ut iret Hierusalem. Et misit * nuntium ante conspectum suum. Et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntes Hierusalem. Cum vidissent autem discipuli ejus, Jacobus et Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de cælo, et consumat illos? Et conversus increpavit illos, dicens: Nescitis cujus spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.

CAPUT CXXXVII.

Jesus venit in Bethaniam; et multi Judæorum euntes, propter Lazarum crediderunt in eum.

JOAN. XII, 1-9-19; MATTH. XXI, 6. Jesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi fuerat Laza-

rus mortuos quem suscitavit Jesus. Et cum esset in domo Simonis leprosi, cognovit turba multa ex Judæis, quia illic est: et venerat non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus? Ecce mundus totus post eum abiit. Cogitaverunt autem principes sacerdotum, ut et Lazarum interficerent; quia multi propter illum abibant ex Judæis, et crediderunt in Jesum. Fecerunt autem ei cenam ibi: et Martha ministrabat: Lazarus vero erat unus ex discumbentibus cum eo.

CAPUT CXXXVIII.

Maria fudit alabastrum unguenti in capite Jesu. Et Jesus increpat Pharisæum.

JOAN. XII, 3-8; MARC. XIV, 3-9; MATTH. XXVI, 6-13. Maria ergo habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, fracto alabastrum, effudit super caput ejus recumbentis, et unxit pedes ejus, et extersit capillis suis: et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis ejus Judas Scariotis, qui erat traditurus eum: Quare unguentum hoc non venit trecentis denariis, et datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea quæ mittebantur portabat. Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, et dicentes: Ut quid perditio hæc unguenti facta est? Sciens autem Jesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? Opus bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum; et cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habebitis. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum fuerit Evangelium hoc in toto mundo, dicetur et quod hæc fecit in memoriam ejus. — Luc. VII, 39-50. Videns autem Pharisæus qui vocaverat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta, sciret utique quæ et qualis esset mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens Jesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Duo debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon dixit: Æstimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte judicasti. Et conversus ad mulierem, dixit: Simon, vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravi, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittentur ei peccata multa, quia dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam: Dimittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui simul accumbabant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?

PATROL. LXVIII.

Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace. — Luc. XIX, 28. Et his dictis abiit, ascendens Hierusalem.

CAPUT CXXXIX.

Hierosolymis Græci videre volunt Jesum.

JOAN. XII, 20-36. Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant, ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Betsaida Galilææ, et rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jesum videre. Venit Philippus, et dicit Andreæ. Andreas rursus et Philippus dicunt Jesu. Jesus autem respondit eis, dicens: Venit hora ut glorificetur Filius hominis. Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam; et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum. Pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo: Et clarificavi, et iterum clarificabo. Turba ergo quæ stabat et audiebat, dicebat, tonitrum factum esse. Ahi dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Jesus, et dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. Nunc judicium est mundi: nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat, significans quæ morte esset moriturus. Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia Christus manet in æternum (Psal. CIX, 4; CXVI, 23; Isa. XL, 8; Ezech. XXXVII, 2). Et quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant. Et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis.

CAPUT CXL.

Pharisæi interrogant Jesum, quando venit regnum Dei.

LUC. XVII, 20-21; XXI, 37-38. Interrogatus autem a Pharisæis, quando venit regnum Dei, respondit eis, et dixit: Non venit regnum Dei cum observatione; neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero exibat et morabatur in monte Oliveti. Et omnis populus ventabat ad eum in templo, audire eum.

CAPUT CXLI.

Jesus loquitur ad turbas et discipulos, de scribis et Pharisæis: et eorum vā.

MATTH. XXIII, 1-36. Tunc Jesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos, dicens: Super cathedram Moysi sederunt scribæ et Pharisæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate et facite; secun-

dum autem opera eorum nolite facere : dicunt enim et non faciunt. — Luc. xi, 46. Alligant autem onera gravia et importabilia, et imponunt in humeros hominum : digito autem suo non possunt ea movere. Omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus : dilatant enim phylacteria sua, et magnificent simbrias, — Marc. xii, 37-38, et volunt ambulare in stolis. Amant enim primos recubitus in cœnis, et primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro, et vocari ab hominibus rabbi. (Et omnis populus libenter audiebat eum.) Vos autem nolite vocari rabbi : unus est enim magister vester, omnes autem vos fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram : unus est enim Pater vester, qui in cœlis est. Nec vocemini magistri, quia magister vester unus est Christus. Qui major est vestrum erit minister vester. Qui autem se exaltaverit humiliabitur, et qui se humiliaverit exaltabitur. — Luc. xi, 43; xx, 46. Væ vobis, Pharisei, quia diligitis primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro. Væ vobis, scribæ et Pharisei, hypocritæ legisperiti, quia tulistis clavem scientiæ, et claudistis regnum cœlorum ante homines : vos autem non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. — Marc. xii, 39; Luc. xi, 47. Væ vobis, Pharisei hypocritæ, qui devoratis domos viduarum, sub obtentu prolis orationis : accipietis majorem damnationem. Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocritæ, qui circuitis mare et aridam, ut faciatis unum proselytum : et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos. Væ vobis, duces cæci, qui dicitis : Quicumque juraverit per templum, nihil est; qui autem juraverit in auro templi, debet. Stulti et cæci, quid enim majus est, aurum, an templum quod sanctificat aurum? Et quicumque juraverit in altari, nihil est; quicumque autem juraverit in dono quod est super illud, debet. Cæci, quid enim majus est, donum, an altare quod sanctificat donum? Qui ergo jurat in altari, jurat in eo et in omnibus quæ super illud sunt. Et qui juraverit in templo, jurat in illo et in eo qui habitat in ipso. Et qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, et in eo qui sedet super eum. — Luc. xi, 42. Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocritæ, qui decimatis mentham et anethum et cuminum et rutam et omne olus, et reliquistis quæ graviora sunt legis, iudicium et misericordiam, et fidem et charitatem Dei : hæc oportuit facere, et illa non omittere. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem deglutientes. — Luc. xi, 39-51. Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocritæ, qui mundatis quod deforis est calicis et paropsidis : intus autem pleni estis rapina et immunditia. Phariseæ cæce, munda prius quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat et id quod d foris est mundum. Væ vobis, quia estis ut monumenta quæ non apparent, et homines ambulantes supra ea nesciunt. Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocritæ : quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia. Sic et vos a

A foris * apparetis hominibus justis, intus autem pleni estis hypocrisis et iniquitate. Respondens quidam ex legisperitis, ait illi : Magister, hæc dicens, etiam nobis contumeliam facis. At ille ait : Et vobis legisperitis væ : qui oneratis homines oneribus quæ portari non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocritæ, quia ædificatis sepulcra prophetarum, et ornatis monumenta iustorum, et dicitis : Si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennæ? Propterea et sapientia Dei dixit : Mittam ad illos prophetas, et apostolos, et sapientes, et scribas, et ex illis occidatis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et persequemini de civitate in civitatem : ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachiz, quem occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.

CAPUT CXLII.

Jesus lamentatur super Hierusalem.

MATT. xxiii, 37-39; Luc. xiii, 34-35. Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui * mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos * sub alis suis, et noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis : non me videbitis amodo, donec dicatis : Benedictus qui venit in nomine Domini.

CAPUT CXLIII.

Multi ex principibus crediderunt in eum : et non confitebantur, ne de synagoga ejicerentur.

JOAN. xii, 42-50. Verumtamen ex principibus multi crediderunt in eum; sed propter Phariseos non confitebantur, ut de synagoga non ejicerentur. Dillexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei. Jesus autem clamavit, et dixit : Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui videt me, videt eum qui misit me. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me in tenebris non maneat. Et si quis audierit verba mea, et non custodierit, ego non iudico eum : non enim veni ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum. Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo die : quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, * aut quid loquar. Et scio quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor. — JOAN. xii, 50-51. Hæc locutus est eis Jesus, et abiit, et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, ut sermo Isaie prophete impleretur, quem dixit : Domine, quis credidit audi-

tui nostro, et brachium Domini cui revelatum est **A** (Isa. LIII, 1)? Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam ejus, et locutus est de eo.

CAPUT CXLIV.

Ostendunt discipuli Jesu structuram templi.

MATTH. XXIV, 1-2; MARC. XIII, 1-2; LUC. XXI, 5-6. Et cum egraderetur Jesus de templo, accesserunt discipuli ejus, ut ostenderent ei ædificationem templi, dicentes : Magister, aspice quales lapides et quales structuræ. Et respondens Jesus, ait : Videtis has omnes ædificationes? Amen dico vobis : venient dies in quibus non relinquetur hic lapis supra lapidem, qui non destruat.

CAPUT CXLV.

Sedente Jesu in monte Olivæ interrogant eum discipuli : Quod signum erit adventus tui? vel eo um qd æ dixisti? Et prædicat de eversione Hierusalem et signis et prodigiis.

MATTH. XXIV, 3-31; MARC. XIII, 3-27; LUC. XXI, 7-28. Et cum sederet in monte Olivarum contra templum, accesserunt discipuli secreto, et interrogaverunt eum, dicentes : Præceptor, dic nobis quando hæc erunt? et quod signum adventus tui, cum hæc omnia incipient consummari? Et ait ad discipulos : Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis. Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo, dicentes : Ego sum Christus, et multos seducent. Cum audieritis prælia et opiniones bellorum et seditiones, nolite terreri : oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem, et regnum contra regnum; et erunt pestilentia, et fames, et terræmotus per loca, terroresque de cælo, et signa magna. Hæc autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos : et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quomodo respondeatis : ego autem dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et odio habebunt invicem. Et multi pseudoprophetae surgent, et seducent multos. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus : et tunc veniet consummatio. Cum ergo videritis abominationem desolationis quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto : qui legit intelligat. — LUC. XXI, 20-24. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote quia appropinquabit desolatio ejus. Tunc qui in Judæa sunt, fugiant in montes : et qui in medio ejus, discedant : et qui in regionibus, non intrent in eam; quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt. Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus ! erit enim pressura magna supra terram, et ira populo huic. Et cadent in ore gladii, et

A captivi ducentur in omnes gentes; et Hierusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum. Orate autem, ut non fiat fuga hieme vel sabbato. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Et erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ supervenient universo orbi. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro : sed propter electos breviabuntur dies illi. — LUC. XVII, 23-24. Tunc si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus, Ecce illic : nolite credere. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetae : et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem ducantur, si fieri potest, etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, ecce in deserto est, nolite exire : ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, et paret usque in occidentem, ita erit et adventus Filii hominis. Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum movebuntur. Et tunc parebit signum Filii hominis in cælo, et tunc plangent se omnes tribus terræ. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa et majestate. Et tunc mittet angelos suos cum tuba et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cælorum usque ad terminos eorum. His autem fieri incipientibus, respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquabit redemptio vestra.

CAPUT CXLVI.

De parabola ficulneæ.

MATTH. XXIV, 32-36; MARC. XIII, 28-32; LUC. XXI, 29-35. Ab arbore autem sici discite parabolam : cum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, et omnes arbores cum jam ex se producant fructum, scitis quoniam prope est æstas : ita et vos cum videritis hæc omnia fieri, scitote quia prope est in januis. Amen dico vobis : quia non præteribit hæc generatio, donec omnia hæc fiant. Cælum et terra transibunt, verba vero mea non transibunt. Attendite autem vobis, ne forte graveatur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitæ; et veniat super vos repentina dies illa. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ. Vigilate itaque omni tempore, orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, et stare ante Filium hominis. Nescitis enim quando tempus sit. De die autem illo et hora nemo scit : neque Filius, neque angeli in cælo, nisi solus Pater.

CAPUT CXLVII.

Jesu diem judicij temporibus Noe et Loth assimilavit. et de fidei et prudenti dispensatore.

MATTH. XXIV, 37-51; LUC. XVII, 26-37. Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium, comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intravit in arcam Noe; et

non cognoverunt donec diluvium venit, et tulit omnes : ita erit et adventus Filii hominis. Similiter factum est in diebus Loth : edebant et bibebant, emebant et vendebant, plantabant et ædificabant : qua die autem exiit Loth a Sodomis, pluit ignem et sulphur de cœlo, et omnes perdidit : secundum hæc erit quia die Filius hominis revelabitur. — MATTH. XXIV, 16-18; MARC. XII, 14-16. Tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes, et qui in tecto est, non descendat tollere aliquid de domo sua ; et qui in agro, non revertatur tollere vestimentum suum. — LUC. XVII, 32-37. Memores estote uxoris Loth. Tunc duo erunt in agro : unus assumetur, et alter relinquetur. Duæ molentes in unum : una assumetur, et altera relinquetur. Duo in lecto uno : unus assumetur, et alter relinquetur. Respondentes dicunt illi : Ubi, Domine ? Qui dicit eis : — MATTH. XXIV, 28. Ubicunque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ. — MARC. XIII, 34-37. Sicut homo qui peregre profectus est, reliquit domum suam, et dedit servis suis potestatem cujusque operis, et janitori præcepit ut vigilet. Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat, sero an media nocte, an galli cantu, an mane), ne cum venerit repente, inveniat v. s. dormientes. Illud autem sciote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilarret utique, et non sineret perfodi domum suam. Ideoque et vos estote parati, quia qua hora nescitis Filius hominis venturus est. — LUC. XII, 41-46. Ait autem ei Petrus : Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes ? — MARC. XIII, 37. Quod autem dico vobis, omnibus dico : Vigilate. Dixit autem Dominus : Quis putas est fidelis servus et prudens dispensator, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis cibum in tempore ? Beatus ille servus quem, cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem. Vere dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus ille servus in corde suo : Moram facit dominus meus venire ; et cœperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriis : veniet dominus servi illius in die qua non sperat, et hora qua ignorat, et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis et infidelibus : illic erit fletus et stridor dentium.

CAPUT CXLVIII.

De decem virginibus.

MATTH. XXV, 1-13. Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipiebant lampades suas, et exierunt obviam sponso et sponsæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes. Sed quinque fatuæ, acceperunt lampadibus, non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes, et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est : Ecce sponsus venit ; exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virginibus illæ, et ornaverunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt : Date nobis de

oleo vestro, quia lampades nostræ exstinguuntur. Responderunt prudentes, dicentes : Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus : et quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias : et clausa est janua. Novissime autem veniunt et reliquæ virginibus, dicentes : Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait : Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

CAPUT CXLIX.

De eo qui peregre proficiscens talenta servis suis distribuit.

MATTH. XXV, 14-30. Sicut enim homo peregre proficiscens, vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum : unicuique secundum propriam virtutem ; et profectus est statim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. Similiter qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens : Domine, quinque talenta mihi tradidisti : ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus ejus : Euge, serve bone et fidelis : quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam : intra in gaudium domini tui. Accedit autem et qui duo talenta acceperat, et ait : Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus ejus : Euge, serve bone et fidelis : quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Accedens autem qui unum talentum acceperat, ait : Domine, scio quia homo durus es : metis ubi non seminasti, et congregas ubi non sparsisti ; et timens abii, et abscondi talentum tuum in terra : ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus ejus, dixit ei : Serve male et piger, sciebas quia meto ubi non semino, et congrego ubi non sparsi : oportuit autem te committere pecuniam meam nummulariis ; et veniens ego recepissem utique quod meum est, cum usura. Tollite itaque ab eo talentum, et ei date qui habet decem talenta. — MARC. IV, 25 ; LUC. VIII, 18. Omni enim habenti dabitur, et abundabit ; ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores : illic erit fletus et stridor dentium.

CAPUT CL.

Ut lumbi semper sint præcincti, et lucernæ ardentes.

LUC. XII, 35-38. Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes : et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis : ut cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei. Beati illi servi quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod

præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati servi illi.

CAPUT CLI.

De eo qui peregre abiit accipere sibi regnum : proficiscens decem minas servis suis dedit.

LUC. XIX, 12-27. Dixit ergo : Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum, et reverti. Vocatis autem decem servis suis, dedit illis decem minas. Et ait ad illos : Negotiamini dum venio. Cives autem ejus oderant illum, et miserunt legationem post illum dicentes : Nolimus hunc regnare super nos. Et factum est dum rediret accepto regno : et jussit vocari servos quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset. Venit autem primus, dicens : Domine, mina tua decem minas acquisivit. Et ait illi : Euge, serve bone, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens supra decem civitates. Et alter venit, dicens : Domine, mina tua fecit quinque minas. Et huic ait : Et tu esto supra quinque civitates. Et alter venit, dicens : Domine, ecce mina tua quam habui repositam in sudario : timeo enim te, quia homo austerus es : tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti. Dicit ei : De ore tuo te judico, serve nequam. Sciebas quia ego homo austerus sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi : et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam ; et ego veniens, cum usuris utique exegissem illam ? Et astantibus dixit : Auferite ab illo minam, et date illi qui decem minas habet. Et dixerunt ei : Domine, habet decem minas. Dico autem vobis : quia omni habenti dabitur. Ab eo autem qui non habet, et quod habet auferetur ab eo. Verumtamen inimicos meos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, et interficite ante me.

CAPUT CLII.

Cum venerit Filius hominis in sede majestatis suæ.

MATTH. XIV, 31-41. Cum autem venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ ; et congregabuntur ante eum omnes gentes : et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis. Et statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris ejus erunt : Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare ; sitiivi, et dedistis mihi bibere ; hospes eram, et collegistis me ; nudus, et cooperuistis me ; infirmus, et visitastis me ; in carcere eram, et venistis ad me. Tunc respondebunt ei justi, dicentes : Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te ; sitientem, et dedimus tibi potum ? Quando autem te vidimus hospitem, et collegimus te ; aut nudum, et cooperuimus te ? Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, et venimus ad te ? Et respondens rex, dicet illis : Amen dico vobis,

A quando fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet et his qui a sinistris erunt : Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare ; sitiivi, et non dedistis mihi potum ; hospes eram, et non collegistis me ; nudus, et non cooperuistis me ; infirmus, et non visitastis me ; et in carcere eram, et non venistis ad me. Tunc respondebunt et ipsi : Domine, quando te vidimus esurientem et sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, vel in carcere, et non ministravimus tibi ? Tunc respondebit illis, dicens : Amen dico vobis, quando non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

CAPUT CLIII.

Iterum consilium faciunt principes. Et Judas vadit ad eos.

MATTH. XXVI, 1-5, 14-16 : MARC. XIV, 1, 2, 40, 41 ; LUC. XXII, 1-8. Et factum est, cum consuminasset Jesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis : Scitis quia post hyluum pascha fiet, et Filius hominis tradetur, ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum, et seniores populi, in atrium principis sacerdotum qui dicebatur Caiphias : et consilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent, et occiderent. Dicebant autem : Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicitur Judas Scariot : et locutus est ad principes sacerdotum et magistratus, et ait illis : Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam ? Qui audientes gavisi sunt, et constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet sine turbis.

CAPUT CLIV.

Jesus lavit pedes discipulorum suorum.

JOAN. XIII, 1-20. Ante diem autem festum Paschæ, sciens Jesus quia venit hora ejus ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Scariotis : sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit : surgit a cœna, et ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteam præcinxit se ; deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus : Domine, tu mihi lavas pedes ? Respondit Jesus, et dixit ei : Quod ego facio, tu nescis modo ; scies autem postea. Dicit ei Petrus : Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit Jesus, et dixit ei : Si non lavero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus : Domine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. Dicit ei Jesus : Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes : sciebat enim quisnam esset qui traderet eum ; propterea dixit : Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum, accepit

vestimenta sua; et cum recubisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me, Magister et Domine: et bene dicitis: *sæm* etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus et Magister: et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis. Amen, amen dico vobis: Non est servus major domino suo, neque apostolus eo major qui misit illum. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim, sed ut impleatur Scriptura: qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum (*Psal. xl, 10*). Amodo dico vobis priusquam fiat: ut credatis cum factum fuerit, quia ego sum. Amen, amen dico vobis: Qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui misit me.

CAPUT CLV.

Mittit discipulos præparare sibi Pascha. Et dicit eis: Quia unus ex vobis tradet me.

MATTH. XXVI, 17-24; MARC. XIV, 12-21; LUC. XIII, 7-23. Prima autem die azymorum, accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? At Jesus dixit: Ne in civitatem ad quemdam: et introeuntibus vobis, occurret homo amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum in quam intrat, et dicetis domino domus: Magister dicit: Tempus meum prope est; apud te facio Pascha cum discipulis-meis. Et ipse demonstrabit vobis cœnaculum grande stratum, et illie parate nobis. Et abierunt discipuli ejus, et venerunt in civitatem, et invenerunt sicut dixit eis, et paraverunt Pascha. Vespere autem facto, venit, et discumbebat cum duodecim discipulis suis. Et edentibus illis, dixit: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. — JOAN. XIII, 21-32. Cum hæc dixisset, turbatus est spiritu, et protestatus est, et dixit: Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. At illi cœperunt contristari, et dicere singulatim: Nunquid ego sum, Domine? Quibus ait: Qui intingit mecum manum in calicem, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo. Væ autem homini illi per quem Filius hominis tradetur! Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Aspiciebant autem ad invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret. Et quærentes inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Erat autem recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus. Innuit ergo huic Simon Petrus, et dixit ei: Quis est de quo dicit? Itaque cum recubisset ille supra petrus Jesu, dicit ei: Domine, quis est? Cui respondit Jesus: Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Jude Simonis* Scarioth. Et post buccellam introivit in illum Satanæ. Et dicit ei Jesus: Quod facis, f. e. ciuius. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant quia boedus habebat Judæis, quia

A dicit ei Jesus: Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis ut aliquid daret. Respondens autem Judas qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum, Rabbi? Ait illi: Tu dixisti. Cum ergo accepisset ille buccellam, exiit continuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset, dicit Jesus: Nunc clarificatus est Filius hominis, et Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, et Deus* clarificavit eum in semetipso, et continuo clarificabit eum.

CAPUT CLVI.

Jesus tradidit discipulis sacramentum corporis et sanguinis sui. Et dicit ad Petrum: Expetivit Satanæ, ut vos ventilet. Et: Omnes hodie in me scandalizabimini.

MATTH. XXVI, 26-35; MARC. XIV, 26-31; LUC. XXII, 14-20. Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et comedite: hoc est corpus meum quod pro vobis datur. Et accipiens calicem, gratias egit, et benedixit, et fregit, et dedit eis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus Novi Testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis: Non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. Hoc facite in meam commemorationem. — LUC. XXII, 31, 32. Ait autem Dominus Simoni: Simon,* ecce Satanæ expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. — JOAN. XIII, 33-38. Filii, adhuc tedi cum tempus vobiscum sum. Quæretis me: et sicut dixi Judæis: Quo ego vado, vos non potestis venire: et vobis dico modo. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit ei Jesus: Quo ego vado, non potes me modo sequi: sequeris autem postea. Tunc dicit illis Jesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis (*Zachar. xiii, 7*). Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Respondens autem Petrus dixit illi: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalabor: quia tecum paratus sum, et in carcerem, et in mortem ire. Animam meam pro te ponam. Respondit ei Jesus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, quia hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.

CAPUT CLVII.

Hortatur discipulos suos, ut non pavefial cor eorum.

JOAN. XIV, 1-31. Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, et in me credite. In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si quominus, dixissem vo-

bis : quia vado parare vobis locum. Et si abiero, et A
 praparavero vobis locum, iterum veniam et accipiam
 vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis. Et quo
 ego vado scitis, et viam scitis. Dicit ei Thomas : Do-
 mine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus
 viam scire? Dicit ei Jesus : Ego sum via, et veritas,
 et vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per me. Si co-
 gnovissetis me, et Patrem meum uti, ue cognovissetis :
 * Etiam modo cognoscetis eum, et vidistis eum.
 Dicit ei Philippus : Domine, ostende nobis Patrem,
 et sufficit nobis. Dicit ei Jesus : Tanto tempore vobis-
 cum sum, et non cognovistis me? Philippe, * qui
 vidit me, vidit et Patrem. Quomodo tu dicis : Ostende
 nobis Patrem? Non * credis quia ego in Patre, et Pa-
 ter in me est? Verba quæ ego loquor vobis, a me
 ipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse B
 facit opera. Non creditis quia ego in Patre, et Pater
 in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.
 Amen, amen dico vobis : Qui credit in me, opera quæ
 ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet :
 quia ego ad Patrem vado. Et quodcumque petieritis
 Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur
 Pater in Filio. Si quis petierit me in nomine meo,
 hoc faciam. Si diligitis me, mandata mea servate. Et
 ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis,
 ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis;
 quem mundus non potest accipere, quia non videt
 eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia
 apud vos manebit, et in vobis erit. Non relinquam
 vos orphanos : veram ad vos. Adhuc modicum : et
 mundus jam me non videt. Vos autem videtis me, C
 quia ego vivo, et vos vivetis. In die illo cognoscetis
 quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in
 vobis. Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est
 qui diligit me. Qui autem diligit me, diligitur a
 Patre meo : et ego diligam eum, et manifestabo ei me
 ipsum. Dicit ei Judas, non ille * Scariotis : Domine,
 quid * facturus es, quia nobis manifestaturus es te
 ipsum, et non mundo? Respondit Jesus, et dixit ei :
 Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pa-
 ter meus diligit eum; et ad eum veniemus, et man-
 sionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, ser-
 mones meos non servat. Et sermonem quem audi-
 stis, non est meus, sed ejus qui misit me Patris.
 Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Paracle-
 tus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in
 nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis
 omnia quæcumque dixero vobis. Pacem relinquo
 vobis, pacem meam do vobis : non quomodo mun-
 dus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum,
 neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis : Vado,
 et venio ad vos. Si * diligitis me, gaudetis utique,
 quia vado ad Patrem : quia Pater major me est. Et
 nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit,
 credatis. Jam non multa loquar vobiscum : venit
 enim princeps hujus mundi, et in me non habet
 quidquam : sed ut cognoscat mundus quia diligo
 Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic
 facio.

CAPUT CLVIII.

Dicit discipulis suis : Qui quid habet, bajulet.

LUC. XXII, 35-38. Et dixit eis : Quando misi vos
 sine sacculo et pera et calceamentis, nunquid ali-
 quid defuit vobis? At illi dixerunt : Nihil. Dixit ergo
 eis : Sed nunc qui habet sacculum, tollat; similiter
 et peram : et qui non habet, vendat tunicam suam,
 et emat gladium. Dico * autem vobis quoniam adhuc
 * quod scriptum est, oportet imp'eri in me : Et * quod
 cum injustis deputatus est (*Isa. LIII, 12*). Etenim ea
 quæ sunt de me, finem habent. At illi dixerunt : Do-
 mine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis : Satis est.
 — JOAN. XIV, 31. Surgite, eamus hinc. — MATTH.
 XXVI, 30; LUC. XXII, 39. Et hymno dicto, exierunt
 secundum consuetudinem in montem Oliveti, et se-
 cuti sunt illum discipuli.

CAPUT CLIX.

Jesus dicit : Ego sum vitis, et vos palmites.

JOAN. XV, 1-27. Dicit eis : Ego sum vitis vera, et
 Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non
 ferentem fructum, tollet eum : et omnem qui fert
 fructum, purgabit *, ut fructum plus afferat. Jam vos
 mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.
 Manete in me, et ego in vobis. Sicut palmes non
 potest ferre fructum a seme ipso, nisi manserit in
 vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vi-
 tis, vos palmites. Qui manet in me, et ego in eo, hic
 fert fructum multum : quia sine me nihil potestis fa-
 cere. Si quis in me non manserit, mittetur foras
 sicut palmes, et arescet, et colligent eum, et in
 ignem mittent, et * ardebit. Si manseritis in me, et
 verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis,
 petetis, et fiet vobis. In hoc clarificatus est Pa-
 ter meus, ut fructum plurimum afferatis, et efficiamini
 mei discipuli. Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi
 vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea
 servaveritis, manebitis in dilectione mea : sicut et
 ego præcepta Patris mei servavi, et maneo in ejus
 dilectione. Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum
 in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur. Hoc est
 præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.
 Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam
 suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis,
 si feceritis quæ ego præcipio vobis. Jam non dicam vos
 servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus.
 Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque au-
 divi a Patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegistis,
 sed ego elegi vos; et posui vos, ut eatis, et
 fructum afferatis, et fructus vester maneat : ut
 quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det
 vobis. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Si
 mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio
 habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum
 erat, diligeret : quia vero de mundo non estis, sed
 ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.
 Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis : Non
 est servus major domino suo. Si me persecuti sunt,
 et vos persequentur : si sermonem meum servaverint,
 et vestrum servabunt. Sed hæc omnia facient

vobis propter nomen meum : quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem, et locutus fuisset eis, peccatum non haberent : nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit, et Patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent : nunc autem et viderunt, et oderunt et me et Patrem meum. Sed ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est : Quia odio habuerunt me gratis (*Psal.* xxxiv, 19). Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me : et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. — *JOAN.* xvi, 1-33. Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me. Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram. * At nunc vado ad eum qui me misit : et nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos : si autem abiero, mittam eum ad vos. Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de iudicio. De peccato quidem, quia non credit in me : de justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me ; de iudicio, quia princeps hujus mundi * judicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere : sed non potestis portare modo. Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso ; sed quæcunque audiet loquetur, et quæ ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. Omnia quæcunque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi : quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. Modicum, et jam non videbitis me ; et iterum modicum, et videbitis me : quia vado ad Patrem. Dixerunt ergo discipuli ejus ad invicem : Quid est hoc, quod dicit nobis : Modicum, et non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me, * quia vado ad Patrem? Dicebant ergo : Quid est hoc, quod dicit, Modicum? Nescimus quid loquitur. Cognovit autem Jesus quia volebant eum interrogare, et dixit eis : De hoc queritis inter vos, quod dixi : Modicum, et non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me. Amen, amen dico vobis : quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit ; vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus : cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ, propter gaudium quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis : iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum : et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis : si quid petieritis Patrem in nomine meo,

A dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo. Petite et accipietis, ut gaudium vestrum plenum sit. Hæc in proverbis locutus sum vobis. Venit hora cum jam non in proverbis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. Illo die in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis : ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis quia ego a Deo exivi. Exivi a Patre, et veni in mundum : iterum reliquo mundum, et vado ad Patrem. Dicunt ei discipuli : Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, et non est tibi, ut quis te interroget : in hoc credimus, quia a Deo existi. Respondit eis Jesus : Modo creditis? Ecce venit hora, et jam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquantis : et non sum solus, quia Pater mecum est. Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis : sed confidite : ego vici mundum. — *JOAN.* xvii, 1-26. Hæc locutus est Jesus, et sublevatus in celum oculis, dixit : Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te : sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum. Ego te clarificavi super terram : opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam. Et nunc clarifica me, tu Pater, apud te metipsam, claritate quam habui priusquam mundus esset, apud te. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, et mihi eos dedisti : et sermonem tuum servaverunt. Nunc cognoverunt quia omnia quæ dedisti mihi abs te sunt : quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis : et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere quia a te exivi : et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo, non pro mundo : sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt : et clarificatus sum in eis. Et jam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi : ut sint unum, sicut et nos * unum sumus. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, et nemo ex his periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura (*Psal.* cviii, 8) impleatur. Nunc autem ad te venio : et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus odio eos habuit : quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, ita et ego misi eos in mundum, et pro eis sanctifico me ipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro his rogo tantum, sed (et) pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me : ut omnes unum sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint : ut mundus credat quia tu me misisti.

Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis : ut sint unum, sicut et nos unum sumus. Ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum : et cognoscat mundus quia me misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, et illi sint mecum; ut videant claritatem meam quam dedisti mihi : quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater juste, mundus te non cognovit; ego autem te cognovi : et hi cognoverunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam : ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis.

CAPUT CLX.

Venit Jesus in Gethsemani, et orat Patrem ut transferat calicem hunc ab eo.

MATTH. XXVI, 36-46. MARC. XIV, 32-42. LUC. XXII, 39-46. Tunc venit Jesus cum illis in villam quæ dicitur Gethsemani, — **JOAN. XVIII, 1-2,** trans torrentem Cedron, ubi erat hortus in quem introiit ipse et discipuli ejus. Sciebat autem et Judas qui tradebat eum, locum, quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis. Et cum pervenisset ad locum, dixit discipulis suis : Sedete hic, et orate, ut non intretis in tentationem, donec vadam illuc, et oram. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedæi, Jacobo et Joanne, cœpit contristari et mœstus esse. Tunc ait illis : Tristis est anima mea usque ad mortem : sustinete hic, et vigilate mecum. Et ipse progressus est ab eis quantum factus est lapidis. Et positis genibus procidit in faciem suam, et orabat, ut, si fieri posset, transiret ab eo hora, dicens : Pater, si possibile est : Abba Pater, omnia tibi possible sunt : Mi Pater, si possibile est, transfer calicem hunc a me : verumtamen non quod ego volo, sed quod tu. Et cum surrexisset ab oratione, venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes. Et ait illis : Quid dormitis? Sic non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Iterum secundo abiit, et oravit. — **LUC. XXII, 43-45.** Apparuit autem illi angelus de caelo, confortans eum. Factus est in agonia, et prolixius orabat, dicens : Pater mi, si non potest calix hic transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione, venit iterum ad discipulos suos, et invenit eos dormientes præ tristitia. — **MARC. XIV, 40.** Erant enim oculi eorum gravati, et ignorabant quid respondeant ei. Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos, et ait illis : Dormite jam, et requiescite. Ecce appropinquavit hora : et Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, amicus : ecce appropinquavit qui me tradet.

CAPUT CLXI.

Judas venit cum turbis comprehendere Jesum.

MATTH. XXVI, 47-56; MARC. XIV, 43-50; LUC. XXII, 47-54. Et adhuc ipso loquente, ecce Judas unus de

duodecim, cum accepisset cohortem, venit, et cum eo turba multa cum laternis et facibus et armis et gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et scribis et senioribus populi. Qui autem tradidit (eum) dederat illis signum, dicens : Quemcumque osculatus fuero, ipse est : tenete eum, et ducite eum. Et confestim accedens ad Jesum, dixit : Ave, Rabbi : et appropinquavit Jesu, ut oscularetur eum. Jesus autem dixit ei : Juda, osculo Filii hominis tradis? Amice, ad quid venisti? Et osculatus est eum. — **JOAN. XVIII, 4-9.** Jesus itaque sciens omnia quæ ventura erant super eum, processit et dixit eis : Quem quaeritis? Responderunt ei : Jesum Nazarenum. Dicit Jesus : Ego sum. Stabat autem et Judas qui tradebat eum, cum ipsis. Ut ergo dixit eis : Ego sum, abierunt retrorsum, et

cecidissent in terram. Iterum ergo eos interrogavit : Quem quaeritis? Illi autem dixerunt : Jesum Nazarenum. Respondit Jesus : Dixi vobis, quia ego sum : si ergo me quaeritis, sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit : quia quos dedisti mihi, non perdidit ex ipsis quemquam (**Joan. XVII, 12**). Tunc accesserunt, et manus injecerunt in Jesum, et tenuerunt eum. Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quid futurum erat, dixerunt ei : Domine, si percutimus in gladio? — **JOAN. XVIII, 10, 11.** Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum, et percussit pontificis servum, et amputavit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo, Malchus. Tunc ait Jesus Petro : Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum? Mitte gladium in vaginam. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi plus quam duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri? Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum. In illa hora dixit Jesus turbis : Tanquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me. Quotidie apud vos eram, docens in templo, et non me tenuistis. Sed hæc est hora vestra, et potestas tenebrarum. Hoc autem totum factum est, ut implerentur Scripturæ prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt. — **JOAN. XVIII, 12-14.** Cohors autem et tribunus, et ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, et ligaverunt eum, et adduxerunt eum ad Annam primum : erat autem socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphæ qui consilium dederat Judæis : Quia expedit unum hominem mori pro populo.

CAPUT CLXII.

Adolescens quidam indutus sindone sequebatur Jesum.

MARC. XIV, 51, 52. Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo; et tenuerunt eum. At ille, rejecta sindone, nudus profugit ab eis. — **JOAN. XVIII, 13-18; MATTH. XXVI, 58-69, 70; MARC. XIV, 54; LUC. XXII, 54-57.** Sequebatur autem Jesum Simon Petrus a longe, et alius discipulus, usque in atrium principis sacerdotum. Discipulus autem ille notus erat pontifici, et introiit cum Jesu in

atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici, et dixit ostiariæ, et introduxit Petrum. Quem cum vidisset ancilla ostiaria sedentem ad lumen, et cum fuisset intuta, dixit: Nunquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Mulier, non novi illum, neque scio quid dicas. Stabant autem servi et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se. Erat autem cum eis Petrus stans et calefaciens se, ut videret finem.

CAPUT CLXIII.

Interrogat princeps sacerdotum Jesum de discipulis et doctrina ejus.

JOAN. XVIII, 19-27; MATTH. XXVI, 71-75; MARC. XIV, 66-72; LUC. XXII, 55-62. Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis et de doctrina ejus. Respondit ei Jesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga et in templo, quo omnes Judei conveniunt, et in occulto locutus sum nihil. Quid nunc interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego. Hæc autem cum dixisset, unus assisicus ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: Sic respondes pontifici? Respondit ei Jesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid me credis? Et misit eum Annas ligatum ad Capham pontificem. Erat autem Simon Petrus foris in atrio stans, et calefaciens se. Rursum autem vidit eum ancilla, et ait circumstantibus: Et hic erat cum Jesu Nazareno. Accesserunt qui stabant, et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es: nam et hęc tua te manifestum facit quod sis Galilæus. Et iterum negavit cum juramento: Quia non novi hominem. Et post pusillum quasi horæ unius, dicit unus ex servis pontificis, cognatus ejus cujus abscidit Petrus auriculam: Vere et hic cum illo erat: nam Galilæus est. Nonne ego te vidi in horto cum illo? Tunc cœpit detestari et jurare, et anathematizare: Neque novi eum, neque scio quid dicas: non novi hominem istum quem dicitis. Et statim gallus cantavit. Et conversus Dominus, respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini * quod dixerat ei: Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amare.

CAPUT CLXIV.

Quærebantur falsi testes adversus Jesum.

MATTH. XXVII, 1; XXVI, 59-65; MARC. XIV, 55-61. Mane autem facto, convenerunt omnes principes sacerdotum, cum senioribus plebis et scribis, concilium facientes. Quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent: et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent; nec inveniebant: et convenientia illorum testimonia non erant. Novissime autem venerunt duo falsi testes, et dixerunt: Nos audivimus eum dicentem: Possum destruere templum Dei hoc manufactum, et post triduum aliud non manufactum ædificare. Jesus autem tacebat. Et surgens princeps sacerdotum in medium, interrogavit

A Jesum dicens: Nihil respondes ad ea quæ isti adversus te testificantur? Jesus autem nihil respondit.

CAPUT CLXV.

Princeps sacerdotum adjurat Jesum dicens: Si tu es Christus, dic nobis.

MATTH. XXVI, 63-68; MARC. XIV, 61-65; LUC. XXII, 66-71. Et rursum summus sacerdos ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus Filius Dei benedicti. Dicit illi Jesus: Tu dixisti. Et ait illis: Si vobis dixerero, non credetis mihi; si autem et interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Verumtamen dico vobis: Amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus cœli. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit. B Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam de ore ejus. Quid vobis videtur? At illi respondentes, dixerunt: Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem ejus: et qui tenebant eum illudabant ei, et velaverunt faciem ejus, et colaphis ceciderunt eum. Alii autem palmas in faciem ei dederunt, dicentes: Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

CAPUT CLXVI.

Traditur Pilato Jesus: et penitet Judas.

MATTH. XXVII, 2-10; MARC. XV, 1; LUC. XXIII, 1. Et adduxerunt eum vinctum in prætorium, et traderunt Pontio Pilato præsidi. — JOAN. XVIII, 28. Et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Tunc videns Judas qui eum tradidit quod damnatus esset, ductus pœnitentia, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus, dicens: Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris. Et projectis argenteis in templo, recessit: et abiens, laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non eos licet mittere in carbonam, quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille * Acheldemach, hoc est ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem: Et D acceperunt triginta argenteos pretium appreciati, quem appreciaverunt a filiis Israel: et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus (Zach. XI, 12).

CAPUT CLXVII.

Pilatus audit inter Judæos et Dominum: et mittit eum ad Herodem.

JOAN. XVIII, 29, 30. Exiit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. — LUC. XXIII, 12. Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dare Cæsari, et dicentem se Christum regem esse. — JOAN. XVIII, 31-38.

Dixit ergo Pilatus : Accipite eum, et secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi : Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit (*Matth.* xv, 19) : significans quia morte esset moriturus. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, et vocavit Jesum, et dixit ei : — *MATTH.* xxvii, 11; *MARC.* xv, 2; *LUC.* xxiii, 3. Tu es rex Judæorum? Et respondit Jesus : A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus : Numquid ego Judæus sum? Gens tua et pontifices * tui tradiderunt te mihi. Quid fecisti? Respondit Jesus : Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis : nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus : Ergo rex es tu? Respondit Jesus : Tu dicis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pilatus : Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiit ad Judæos, et ait ad principes sacerdotum et turbas : Nullam invenio causam * in homine. — *LUC.* xxiii, 5-18. At illi inualescebant dicentes : Commovet populum, docens per universam Judæam, et incipiens a Galilæa usque huc. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset. Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem, viso Jesu, gavisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierit multa de illo, et sperabat signum aliquod videre ab eo. Interrogabat autem illum multis sermōnibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant etiam principes sacerdotum et scribæ, constanter accusantes eum. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo, et illudit indutum veste alba, et remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in die illa : nam antea inimici erant ad invicem. Pilatus autem, convocatis principibus sacerdotum et magistratibus et plebe, exiit ad eos foras, et dixit eis : Oblulistis mihi hunc hominem, quasi revertentem * hunc populum. Ecce adduco eum foras, ut cognoscatis quia in eo nullam causam invenio ex his in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes; nam remisit vos ad illum : et ecce nihil dignum morte * actum. Emandatum ergo illum dimittam. Exclamavit autem universa turba, dicens : Tolle hunc, crucifige, crucifige. — *JOAN.* xix, 6-15. Dicit eis Pilatus : Accipite eum vos, et crucifigite. Ego enim non invenio causam in eo. Responderunt ei Judæi : Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est prætorium iterum, et dicit ad Jesum : Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus : Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te? Respondit Jesus : Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset de oper. Propterea qui tradidit me tibi, majus pec-

atum habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant, dicentes : Si hunc dimittis, non es amicus Cæsari. Pilatus ergo cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum, et sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha. Erat autem parasceve Paschæ, hora quasi sexta. Et dicit Judæis : Ecce rex vester. Illi autem clamabant : Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus : Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices : Non habemus regem, nisi Cæsarem. — *MATTH.* xxvii, 12-18; *MARC.* xv, 5-10. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Jesus autem nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus : Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præses vehementer. Per diem autem festum, consueverat præses dimittere populo unum ex vincis, quemcumque petissent. Habebat autem tunc vincetum insignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus : — *JOAN.* xviii, 59. Est consuetudo vobis ut unum dimittam * in Pascha. Quem ergo vultis dimittam vobis? Barabbam, an Jesum, qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.

CAPUT CLXVIII.

Uxor Pilati misit ad eum dicens : Nihil tibi et justo illi.

MATTH. xxvii, 19-25; *MARC.* xv, 11-14; *LUC.* xxiii, 17-25. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad illum uxor ejus, dicens : Nihil tibi et justo illi : multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis ut peterent Barabbam, Jesum vero perderent. Respondens autem præses, ait illis : Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam. — *JOAN.* xviii, 40. Erat autem Barabbas latro. Qui erat, propter seditionem quamdam factam in civitate et homicidium, vincetus in carcere. Dicit illis Pilatus : Quid ergo faciam de Jesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes : Crucifigatur. Ait illis præses : Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes : Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens : Innocens ego sum a sanguine justis hujus : vos videritis. Et respondens universus populus, dixit : Sanguis (ejus) super nos et super filios nostros.

CAPUT CLXIX.

Pilatus dimisit Barabbam, et tradidit Jesum ad crucifigendum.

MATTH. xxvii, 26-32; *MARC.* xv, 15-21; *LUC.* xxiii, 24-31; *JOAN.* xix. Tunc dimisit illis Barabbam; Jesum autem flagellis cæsum tradidit eis ut crucifigeretur. Et milites præsidis suscipientes Jesum in prætorium, congregaverunt ad eum universam cohortem. Et exuentes eum, * induunt eum tunicam purpuream, et chlamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes : Ave, rex

Judæorum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant caput ejus. Et postquam illuserunt ei, exnerunt eum chlamydem et purpuram, et induerunt eum v stimentis ejus, et duxerunt eum, ut crucifigerent bajulaticem sibi crucem. Excuntes autem invencunt hominem Cyrenæum venientem de villa, nomine Simonem, patrem Alexandri et Rufi. Hunc angariaverunt crucem portare post Jesum. Sequebatur autem illum turba multa populi, et mulierum quæ plangebant, et lamentabantur eum. Conversus autem ad illas Jesus, dixit: Filie Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent: Beate steriles et ventres qui non genuerunt, et ubera quæ non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos; et collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

CAPUT CLXX.

Duo latrones cum Christo ad crucifigendum ducuntur. Et Jesus in cruce matrem Joanni et Joannem matri commendat. Aceto potatus, consummatis omnibus, emittit spiritum.

LUC. XIII, 32-34. Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur. — MATTH. XXVII, 33-37; MARC. XV, 22-26. Et postquam venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod est interpretatum Calvarie locus, ibi crucifixerunt eum. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum: et eum gustasset, noluit bibere. Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis; non enim sciunt quid faciunt. — JOAN. XIX, 19-24. Postquam autem crucifixerunt eum, acceperunt vestimenta ejus, et fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem, et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, deuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa, cuius sit. Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, et super vestem meam miserunt sortem (Psalm. xxi, 19). Et milites quidem hæc fecerunt. Et sedentes servabant eum. Scripsit autem et titulum Pilatus causæ ejus, et imposuit super caput ejus: Hic est Jesus Nazareus Rex Judæorum. Hunc ergo titulum multi legerunt Judæorum: quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum Hebraice, Græce et Latine. Dicebant ergo Pilato pontifices Judæorum: Noli scribere, Rex Judæorum: sed, quia ipse dixit: Rex eum Judæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. — MATTH. XXVII, 38-44; MARC. XV, 27-32. LUC. XXIII, 35-43. Tunc crucifixerunt eum eo duces latrones, unum a dextera, et alterum a sinistris ejus. Prætercuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, et dicentes: Vah! qui destruis templum Dei, et in arido illud reedificas: salva te ipsum: si Filius Dei es, descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes eum scribis et senioribus, dicebant: Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, ut videamus, et credamus ei. Confidit in Deo:

liberet nunc eum, si vult: dixit enim: Qui Filius Dei sum. Id ipsum autem unus de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, salvum fac te ipsum et nos. Respondens autem alter, increpabat illum dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? Et nos quidem juste: nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Jesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. — JOAN. XIX, 25-27. Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus, Maria Cleophae et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Jesus matrem, et discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. — MATTH. XXVII, 45-50; MARC. XV, 33-37; LUC. XXIII, 44-46. A sexta autem hora, tenebræ factæ sunt super universam terram, usque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lama sabachthani (Psalm. xxi, 2)! Quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti! Quidam autem illic stantes et audientes, dicebant: Eliam vocat iste. — JOAN. XIX, 28-30. Postea sciens Jesus quia jam omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura (Psalm. lxxvii, 22), dicit: Sitio. Vas ergo positum erat aceto plenum. Et continuo currens unus ex eis, accepit spongiam implevit aceto, et imposuit arundini, et dabat ei bibere. Cum ergo accepisset acetum, dixit: Consummatum est. Ceteri vero dicebant: Sive, videamus an veniat Elias liberans eum. Jesus autem iterum clamans voce magna, ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et inclinato capite, emisit spiritum. — MATTH. XXVII, 51-54; MARC. XV, 38, 39; LUC. XXIII, 47, 48. Et ecce velum templi scissum est in duas partes, a summo usque deorsum. Et terra mota est, et petrae scissæ sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Et excuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. Centurio autem, et qui cum illo erant, custodientes Jesum, viso terræ motu et his qui fiebant, timere valde, glorificantes Deum et dicentes: Hic homo justus vere Filius Dei erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur. — MATTH. XXVII, 55, 56; MARC. XV, 40, 41; LUC. XXIII, 49. Stabant autem omnes noti ejus a longe, et mulieres multæ quæ simul cum eo ascenderant a Galilæa Hierosolymam. Inter quas erant Maria Magdalene, et Maria Jacobi minoris, et Joseph mater, et Salome mater filiorum Zebedæi (quæ, cum esset in Galilæa, sequebantur eum), hæc videntes. — JOAN. XIX, 51-56. Judæi ergo, quoniam Parasceve erat, ut non remaneret in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati), rogarunt Pilatum ut frangerentur crura eorum, et tollerentur. Venerunt ergo milites: et primi quidem

fregerunt crura, et alterius qui cum eo crucifixus est. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lancea latus ejus aperuit : et continuo exiit sanguis et aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit : et verum est testimonium ejus. Et ille scit quia vera dicit, ut et vos credatis. Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleretur : Os non comminuetis ex eo (*Exod. xii, 46 ; Num. ix, 12*). Et iterum alia Scriptura dicit : Videbunt in quem transfixerunt (*Zachar. xii, 10*).

CAPUT CLXXI.

Joseph petit corpus Jesu a Pilato, et sepelit una cum Nicodemo.

MATTH. XXVII, 57-61; MARC. XV, 42-47; LUC. XXIII, 50-56; JOAN. XIX, 38-42. Cum sero factum esset, venit quidam homo dives, nobilis decurio, ab Arimathea civitate Judææ, nomine Joseph, vir bonus et justus, qui et ipso occultus erat discipulus Jesu propter metum Judæorum, qui exspectabat et ipse regnum Dei. Ille non consenserat consilio et actibus eorum. Ille accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. Pilatus autem mirabatur, si jam obisset : et accersito centurione interrogavit eum, si jam mortuus esset. Et cum cognovisset *, jussit reddi corpus. Venit autem et Nicodemus qui venerat ad Jesum nocte primam, ferens mixturam myrrhæ et aloes, quasi libras centum. Acceperunt autem corpus Jesu, et ligaverunt eum linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est, hortus : et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus fuerat. Et posuit illud Joseph, et advolvit saxum ad ostium monumenti, et abiit. Erant autem ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulcrum. Viderunt quemadmodum positum erat corpus ejus. Et revertentes paraverunt aromata et unguenta, ut venientes ungerent eum. Et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

CAPUT CLXXII.

Judæi signant monumentum.

MATTH. XXVII, 62-66. Altera autem die quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum et Pharisei ad Pilatum, dicentes : Domine, recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens : Post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulcrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli ejus, et furentur eum, et dicant plebi : Surrexit a mortuis : et erit novissimus error pejor priore. Aut illis : Habetis custodiam : ite, custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munere sepulcrum, signantes lapidem cum custodibus.

CAPUT CLXXIII.

Prima die sabbati Jesus resurgit a mortuis.

MATTH. XXVIII, 1-8; MARC. XVI, 1-8; LUC. XXIV, 1-9; JOAN. XX, 1. Vespere autem sabbati quæ lucescit in prima sabbati, cum adhuc tenebræ essent, venit Maria Magdalene, et altera Maria, et Salome ad monumentum, portantes quæ paraverant aromata ; et

A orto jam sole, dicebant ad invicem : Quis revolvat nobis lapidem a ostio monumenti? Erat quippe magnus valde. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus autem Domini descendit de cælo, et accedens revolvit lapidem. Et respicientes viderunt revolutum lapidem a monumento, et angelum sedentem super eum. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, et vestimentum ejus sicut nix. Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt veluti mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus : Nolite timere vos : scio enim quod Jesum qui crucifixus est, quaeritis : non est hic : surrexit enim, sicut dixit : venite et videte locum ubi positus erat Dominus. Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.

B Cum timerent autem, et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas : Quid quaeritis viventem cum mortuis? Non est hic, sed resurrexit : recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, dicens : Quia oportet Filium hominis tradi in manus peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. Et cito euntes, dicite discipulis ejus quia surrexit a mortuis. Et ecce præcedet vos in Galilæam : ibi eum videbitis. Ecce prædixi vobis. Et recordate sunt verborum ejus. Et exierunt cito de monumento cum timore et magno gaudio, currentes nuntiare discipulis ejus. — JOAN. XX, 2-17; LUC. XXIV, 12. Currens ergo (Maria Magdalene) et venit ad Simonem Petrum et ad alium discipulum quem amabat Jesus, et dicit eis : Tulerunt Dominum * meum de monumento : et

C nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus præcurrens citius Petro : et venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introiit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introiit in monumentum, et vidit linteamina posita, et sudarium quod fuerat super caput ejus, non eum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introiit et ille discipulus qui venerat prius ad monumentum, et vidit, et credidit : nondum enim sciebat Scripturas, quia * oportet eum a mortuis reurgere. Abierunt ergo iterum ad semetipsos discipuli. —

D MARC. XVI, 9. Maria autem Magdalene de qua ejecerat septem dæmonia, stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fletet, inclinavit se, et prospexit in monumentum, et vidit duos angelos in albis sedentes : unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum erat corpus Jesu. Dixerunt ei illi : Mulier, quid ploras? Dicit eis : Quia tulerunt Dominum meum, et nescio ubi posuerunt eum. Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit Jesum stantem : et non sciebat quia Jesus * esset. Dicit ei Jesus : Mulier, quid ploras? Quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei : Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum : et ego eum tollam. Dicit ei Jesus : Maria. Conversa illa, dicit ei : Rabbi, quod dicitur Magister. Dicit ei Jesus : Noli me tangere :

nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, et dic eis : Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum : ad Deum meum et Deum vestrum.

CAPUT CLXXIV.

Custodes monumenti annuntiaverunt sacerdotibus de resurrectione Christi.

MATTH. XXVIII, 11-15. Ecco quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerunt. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes : Dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt, et furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus. At illi, accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Judæos usque in hodiernum diem.

CAPUT CLXXV.

Jesus apparuit mulieribus post resurrectionem.

MATTH. XXVIII, 9, 10; MARC. XVI, 10, 11; LUC. XXIV, 10-11. Et ecce Jesus occurrit illis, dicens : Avete. Illæ autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum. Tunc ait illis Jesus : Nolite timere : ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam : ibi me videbunt. Quæ cum abiissent, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim lugentibus et stentibus, et cæteris omnibus qui cum eo fuerant. Et illi audientes quia viveret et visus esset ab eis, non crediderunt eis. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, et non credebant illis.

CAPUT CLXXVI.

Duobus euntibus in castellum apparuit Jesus.

MARC. XVI, 12. Post hæc autem duobus ex eis ambulantiibus ostensus est in alia effigie, — LUC. XXIV, 15-35, euntibus hæc ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierosolymis, nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est dum fabularentur et secum quærerent, et ipse Jesus appropinquans, ibat cum illis : oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos : Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei : Tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit : Quæ? Et dixerunt : De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo : et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum : et non invento corpore ejus, venerunt dicentes se etiam angelorum visionem videri-

se. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt : ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos : O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophætæ! Nonne ergo hæc oportuit Christum pati, et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso erant. Et appropinquaverunt castello quo ibant : et ipse coeepit longius ire. Et coegerunt illum, dicentes : Mane nobiscum, quoniam advesperascit et inclinata est jam dies. Et intravit cum illis. Et factum est, dum recumberet cum illis, accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt illum : et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem : Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via et aperiret nobis Scripturas? Et surgentes eadem hora, regressi sunt in Jerusalem : et invenerunt congregatos undecim et eos qui cum ipsis erant, dicentes : Quod surrexit Dominus vere et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

CAPUT CLXXVII.

Jesus apparuit discipulis suis.

MARC. XVI, 13. Nec illis crediderunt. — LUC. XXIV, 36-46. Dum autem hæc loquuntur, — JOAN. XX, 19-23 cum esset sero die illa, una sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, et stetit in medio eorum, et dixit eis : Pax vobis : ego sum, nolite timere. Conturbati vero et perterriti, existimabant se spiritum videre. Et dixit eis : Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas et pedes, quia ipse ego sum : palpate et videte, quia spiritus carnis et ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus, et pedes, et latus. Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus præ gaudio, dixit : Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias, dedit illis. Et dixit ad eos : Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum : quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, et Prophetis, et Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas, et dixit eis : Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere die tertia a mortuis, et prædicare in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma. Vos autem estis testes horum. Et ego mitto promissum Patris mei in vos. Gavisus sunt ergo discipuli domino. Dixit ergo eis iterum : Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Hoc cum dixisset, insuflavit et dixit eis : Accipite Spiritum sanctum : quorum remisistis peccata, remittuntur eis ; et quorum retinueritis, retenta sunt.

CAPUT CLXXXVIII.

Jesus apparuit Thomæ.

JOAN. XX, 24-31. Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando Jesus venit. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam. Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis. Venit Jesus, januis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas: et affer manum tuam, et mitte in latus meum: et noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, et dixit ei: Domine meus, et Deus meus. Dicit ei Jesus: Quia vidisti me, credidisti: beati qui non viderunt, et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, et credatis quia Jesus Christus est Filius Dei, et ut credentes, vitam habeant in nomine ejus.

CAPUT CLXXXIX.

Iterum apparuit discipulis suis ad mare Tiberiadis.

JOAN. XXI, 1-14. Postea manifestavit se iterum ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic. Erant simul Simon Petrus, et Thomas qui dicitur Didymus, et Nathanael qui erat a Cana Galilææ, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navim, et illa nocte nihil prehenderunt. Mane autem jam facta, stetit Jesus in littore: non tamen cognoverunt discipuli quia Jesus est. Dicit ergo eis Jesus: Pueri, non quid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Dixit ergo eis Jesus: Mittite in dexteram navis rete, et invenietis. Miserunt ergo, et jam non valuerunt illud trahere a multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Jesus Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunicam succinxit se (erat enim nudus) et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt (non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis), trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, et piscem superpositum, et panem. Dicit eis Jesus: Afferre de piscibus quos prehendistis nunc. Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non scissum est rete. Dicit eis Jesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes quia Dominus est. Et venit Jesus, et accepit panem, et dabat eis, et piscem similiter. Hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis, cum surrexisset a mortuis.

CAPUT CLXXX.

Jesus iterum dicit Petro: Diligis me?

JOAN. XXI, 17-23. Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus

A his? Dicit ei: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis me? At illi: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? Et dicit ei: Domine, tu omnia scis, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas. Amen, amen, dico tibi, cum esses junior, cingebas te, et ambulabas ubi volebas: cum autem senueris, extends manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Conversus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Jesus, sequentem, qui et recubuit in cæna super pectus ejus, et dixit: Domine, quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus, dicit Jesus: Domine, hic autem quid? Dicit ei Jesus: Si cum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jesus, Non moritur: sed, Si cum volo manere donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus qui testimonium perhibuit de his, et scripsit hæc: et scimus quia verum est testimonium ejus. Sunt autem et alia multa quæ fecit Jesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros.

CAPUT CLXXXI.

Discipuli euntes in Galilæam viderunt et adoraverunt Dominum. Et assumptus est in caelum coram eis.

C MATTH. XXVIII, 16-20. Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Jesus. Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt. — MARC. XVI, 14-20. Et exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis: quia his qui viderant eum surrexisse non crediderunt. Et locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra. Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Quicunque enim crediderit et baptizatus fuerit salvus erit: qui vero non crediderit condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: in nomine meo demonia eicient, linguæ loquentur novis, serpentes tollent; et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægros manus imponent, et bene habebunt. — LUC. XXIV, 49-53. Vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos foras in Bethaniam: et elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in caelum: et sedet a dextris Dei. Et ipsi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno: et erant semper in templo laudantes et benedicentes Deum. Et profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante, sequentibus signis.